

1/2016

Neljännesvuosijulkaisu
Kvartalspublikation

kvartti

HELSINGIN KAUPUNGIN TIETOKESKUS * HELSINGFORS STADS FAKTACENTRAL * CITY OF HELSINKI URBAN FACTS

**Mitä kansainväliset vertailut
kertovat Helsingistä?**

**Talous laahaa myös
suurilla kaupunkiseuduilla**
**Nuorten asunnottomuus
Helsingissä**

Päätoimittaja | Ansvarig redaktör | Editor in Chief
TIMO CANTELL

Toimitus | Redaktör | Editor
TEEMU VASS

Käännökset | Översättning | Translations
MAGNUS GRÄSBECK

Kuviot | Figurer | Graphs
LOTTA HAGLUND

Visuaalinen ilme | Formgivning | General Layout
PEKKA KAIKKONEN

Kansi | Pärm | Cover
PEKKA KAIKKONEN

Painoyhteys | Tryckerikontaktperson
Liaison with printers
TARJA SUNDSTRÖM-ALKU

Kansikuva | Pärmbild | Cover Photo
VISIT HELSINKI/JUSSI HELLSTEN

Paino | Tryckeri | Print
LIBRIS OY, HELSINKI 2016

Julkaisija
HELSINGIN KAUPUNGIN TIETOKESKUS
PL 5500, 00099 Helsingin kaupunki
puh. (09) 310 1612

Utgivare
HELSINGFORS STADS FAKTACENTRAL
PB 5500, 00099 Helsingfors stad
tel. (09) 310 1612

Publisher
CITY OF HELSINKI URBAN FACTS
P.O.BOX 5500, FI - 00099 City of Helsinki,
Finland
telephone +358 9 310 1612

Tilaukset, jakelu | Beställningar, distribution
puh. | tel. (09) 310 36293
tilaukset.tietokeskus@hel.fi

Orders by phone, Distribution
telephone +358 9 310 36293
tilaukset.tietokeskus@hel.fi

ISSN 0788-1576 (painettu)
ISSN 1796-7279 (verkossa)

Sisällys | Innehåll

4

Pääkirjoitus | Ledare: TIMO CANTELL

ASTA MANNINEN

Mitä kansainväliset kaupunkivertailut kertovat Helsingistä?

Vad berättar internationella stadsjämförelser om Helsingfors?

JEREMIAS KORTELAINEN

Nuorten asunottomuus Helsingissä – ilmiön laajuus ja mahdollisia ratkaisuja

Bostadslöshet bland unga i Helsingfors – problemets omfattning och tänkbara lösningar

TIMO M. KAUPPINEN & KATJA VILKAMA

Maahanmuuttajien siirtyminen omistusasumiseen pääkaupunkiseudulla

Övergång till ägarboende bland invandrare i huvudstadsregionen

28

40

PEKKA MUSTONEN & TARU LINDBLOM

Kantakaupungissa asuu tyytyväisiä lapsiperheitä

I innerstaden bor det nöjda barnfamiljer – enkät om boendeval och nöjdhets med boendet i Helsingfors

52

ILKKA SUSILUOTO

Suurten kaupuniseutujen talouskehitys 2000-luvulla

Den ekonomiska utvecklingen i de stora stadsregionerna under 2000-talet

68

HEIKKI HELIN

Kuntatalouden mittarit antavat liian myönteisen kuvan

Kommunekonomins mätare ger en alltför fördelaktig bild

78

VESA KESKINEN

Helsinkiäisiä huolestuttaa lasten ja nuorten tulevaisuus

Barns och ungas framtid oroar i Helsingfors

92

Summary

102

PÄÄKIRJOITUS | LEDARE: TIMO CANTELL

VISIT HELSINKI/JUSSI HELLSTEN

MUISTAN ELÄVÄSTI, KUN JOITAIN VUOSIA sitten näin Pariisissa yhdessä kadunkulmassa musiikkiliikkeen, joka oli keskittynyt harppuihin. Pienehkö tila oli täynnä toinen toistaan kauniimpia instrumentteja. En ollut nähnyt vastaavaa aiemmin. Huomasin tarkkailevani suurkaupungin elämää, jossa erilaisten pientenkin alakulttuurien, erityisryhmien ja tarpeiden markkinat voivat kiteytyä näkyviksi solmukohdiksi.

Yksinomaan harppuja myyvää liikettä tuskin kannattaisi perustaa kivijalkaan Helsingissä, mutta Pariisin kokoisessa metropolissa se on mahdollista, jopa kannattavaa. Itse asiassa lähituntumasta löytyy toinenkin saman alan yritys. Toisaalta Helsingikään ei jää osattomaksi, sillä täällä on kitaristeille useita kauppia ja vaskimusiikin harrastajatkin löytävät valikoimaa. Onpa täällä huilunsoittajillekin oma liikkeensä. Harppumyymälään on kuitenkin vielä matkaa.

Nämä esimerkit kertovat erikoistumisesta ja eriytymisestä, samalla myös tihentymisestä ja työnjaosta, jotka lasketaan kaupunkia kuvaaviksi menestystekijöiksi. Taloustieteilijät puhuvat kolmesta D:stä. *Density, distance, division*, suomeksi tiheys, saavutettavuus, jako. Näillä termeillä viitataan kaupunkien mahdollistamaan ihmisten, tavaroiden ja palveluiden kasautumiseen ja tämän myötä syn-

tyvään tuottavuuden ja vaihdannan kasvuun. Toisaalta syntyy erikoistumista ja muuttoliikettä kohti kaupunkia. Jaot kuitenkin myös eristävät asioita ja ihmisiä toisistaan, tuottavat raja-aitoja.

Tämän Kvartti-lehden numerossa käsitellään joitakin keskeisiä kaupunkien olemassaoloon liittyviä seikkoja, kuten taloudelliseen vaihdantaan liittyviä erikoistumispiirteitä ja tuottavuusetuja. Nämä tekijät tuottavat positiivisia asioita, kuten taloudellista toimeliaisuutta, väestön hyvinvoinnin kasvua sekä houkuttelevaksi koettua kaupunkiympäristöä erilaisille väestöryhmille.

Toisaalta kaupunkielämän käänköpuolena on nähtävissä myös negatiivisia ilmiöitä, jakoja, kuten asunnottomuutta ja vaikeuksia sijoittua asuntomarkkinoille. Niiden ymmärtäminen ja tunteminen kuuluu myös kaupunkielämän kehittämiseen.

Keskuskaupungit palvelevat paljon laajempaa kokonaisuutta kuin omien rajojensa sisälle mahtuvaa väestöä tai taloudellista ja yhteiskunnallista toimeliaisuutta. Helsinkiin ja Helsingin seutuun tiivistyy monien alojen erityisosaaminen, keskinäiset verkostot, työmarkkinat, asumiseen liittyvät valinnat. Tämä palvelee Suomea niin kansallisesti kuin osin myös kansainvälisesti.

Tihentymät, työnjako, saavutettavuus, jaot – näistä seikoista on kyse tämän Kvartti-lehden artikkeleissa. ■

JAG MINNS ÄNNU TYDLIGT OCH KLART hur jag för några år sedan i Paris fick syn på en musikaffär som var specialiserad på harpor. Det lilla utrymmet var smockfullt med instrument, det ena vackrare än det andra. Något liknande hade jag aldrig sett. Jag märkte att jag höll på och iakttog storstadslivet, där marknader för olika små subkulturer, specialgrupper och behov kan förtäas i synliga knutpunkter.

Det skulle knappast bära sig att ha en affär med bara harpor i en liten butikslokal i Helsingfors, men i en metropol av Paris storlek är det möjligt, rentav lönande. Faktum är att det i närheten fanns ett annat företag inom samma bransch. Men inte blir man ju utan i Helsingfors heller, här finns många butiker för gitarrister, och även bleckblåsare har bra urval. Till och med för flöjtister finns här en egen butik. Men till en harpaffär är det ännu en bit kvar.

Dessa exempel berättar om specialisering och differentiering, om koncentration och arbetsfördelning, kort sagt om faktorer som anses vara framgångsindikatorer för städer. Ekonomisterna talar om tre D:n: *density, distance, division*, dvs. täthet, avstånd och indelning. De syftar på den anhopning av folk, varor och tjänster som städerna kan bjuda på och på den ökning i produktivitet och utbyte som därav följer. Å ena sidan uppstår specialisering och en migrationsrörelse inåt staden. Men å andra sidan

medför indelning att dels folk, dels fenomen skils åt från varandra, och att skrankor uppstår.

Föreliggande nummer av Kvartti tar upp vissa centrala faktorer för städernas existens, såsom specialisering och produktivitetsfördelar i samband med ekonomiskt utbyte. Dessa faktorer ger positiva verkningar i form av ekonomisk företagsamhet, ökande välfärd för befolkningen och lockande stadsmiljöer för olika slags befolkningsgrupper.

Samtidigt ser vi också avigsidan av stadslivet, de negativa fenomenen, skrankorna, delningen, såsom bostadslösheten och svårigheterna att få fotfäste på arbetsmarknaden. Att förstå dem hör också det till utvecklandet av livet i staden.

Kärnstäder betjänar en mycket större helhet än den befolkning eller den ekonomiska och samhällsliga företagsamhet som ryms inom deras egna gränser. I Helsingfors och Helsingforsregionen anhopas specialkunnande inom många branscher; inbördes nätverk, arbetsmarknad, boendelösningar. Detta är till gagn för Finland både nationellt och internationellt.

Anhopning, arbetsfördelning, närbarhet, indelningar – om dessa saker handlar artiklarna i detta nummer av Kvartti. ■

Mitä kansainväliset kaupunkivertailut kertovat Helsingistä?

ASTA MANNINEN

Vad berättar internationella stadsjämförelser om Helsingfors?

» **KANSAINVÄLISIÄ** kaupunkivertailuja kysyvät ja käyttävät kaupunkien päättäjät ja kehittäjät, yritykset, sijoittajat, tutkimus, media ja kansalaiset. Tyypillisesti halutaan tietää, miten oma tai kiinnostuksen kohteena oleva kaupunki ja kaupunkiseutu vertautuvat muihin kaupunkeihin.

» **INTERNATIONELLA** stadsjämförelser efterfrågas och används av beslutsfattare och utvecklare i städer, av företag, placerare, forskning, media och medborgare. Typiskt vill man veta hur ens egen stad eller den man är intresserad av står sig i jämförelse med andra städer.

” Ajankohtainen ilmiö Euroopassa on turvapaikanhakijoiden ja pakolaisten suuri määrä. Sen kokonaisvaikutuksia väestönkasvuun on kaupunkivertailun näkökulmasta vielä vaikeaa hahmottaa.

KANSALLISET JA KANSAINVÄLISET virallisen tilaston tuottajat, kansainväliset organisaatiot, tutkimuslaitokset ja konsulttiyritykset julkaisevat säännöllisesti vertailevaa kaupunkitietoa. Lisäksi erilaiset kaupunkien yhteistyöprojektit ja verkostot tuottavat kiinnostavaa tietoa, joka mahdollistaa kaupunkien vertailemisen.

Muutosten havaitseminen ja muutosten oikea tulkinta on kaupunkivertailujen haastava ja samalla antoisa tehtävä. Kaupunkivertailut voivat parhaimmillaan antaa paitsi todenmukaisen nykytilakuvan myös näkemyksellistä tulevaisuuden katsovaa tietoa.

Kaupungistuminen on vahva globaali trendi. Euroopan väestöstä 73 prosenttia on kaupunkilaisia, ja myös koko maailmassa jo kolme viidestä asuu kaupungeissa (YK 2014). Tämä lisää myös kaupunkivertailuihin kohdistuvaa kiinnostusta.

Tässä artikkelissa tarkastellaan laajan lähdeaineiston perusteella Helsingin sijoittumista kansainvälisissä kaupunkivertailuissa useammasta näkökulmasta, kuten väestökehityksen, työn ja talouden, elintason ja elämänlaadun, sekä digitaalitalouden ja yhteiskunnan digitalisaatiokehityksen näkökulmasta.

Helsinki kuuluu kasvavien kaupunkien joukkoon

Helsingin ja koko Helsingin seudun kasvu on samalla uralla muiden Pohjoismaiden pääkaupunkien kanssa (Kuvio 1). Väestömäärä lisääntyy mer-

JÄMFÖRANDE STADSFAKTA UTGES regelbundet av nationella och internationella producenter av officiell statistik, internationella organisationer, forskningsinstitut och konsultföretag. Därutöver kommer olika samarbetsprojekt och nätverk städer emellan med intressant information som gör det möjligt att jämföra städer.

Att upptäcka förändring och att kunna tolka den rätt är stadsjämförelsernas utmanande och samtidigt givande uppgift. Då de är som bäst kan stadsjämförelser samtidigt ge såväl en sann bild av nuläget som visionär framtidsinriktad kunskap.

Urbaniseringen är en stark global trend. Av Europas befolkning är 73 procent stadsbor, och även globalt bor redan tre femtedelar av människorna i städer (FN 2014). Också detta ökar intresset för jämförelser mellan städer.

Föreliggande artikel granskar utgående från ett omfattande källmaterial hur Helsingfors placerar sig i internationella stadsjämförelser i flera hänseenden, såsom befolkningsutveckling, arbete och ekonomi, levnadsstandard och livskvalitet, samt digital ekonomi och samhällets digitaliseringsutveckling.

Helsingfors hör till de växande städernas skara

Helsingfors och hela Helsingforsregionens tillväxt är inne på samma spår som de övriga nordiska huvudstädernas (Figur 1). Folkmängden växer i betydande grad och befolkningsprognoserna förutspår

kittävästi ja väestöennusteet lupaavat vastaavan tilanteen jatkuvan. Oslon ja Kööpenhaminan kasvuahti vuonna 2014 oli 1,9 prosenttia, Tukholman 1,6 ja Helsingin 1,3 prosenttia.

Eurooppalaiset pääkaupungit ovat muutenkin pääsääntöisesti kasvaneet viimeisten kymmenen vuoden aikana (Kuvio 2). Poikkeuksen muodostavat Riika, Lissabon, Vilna ja Bratislava, joissa väkiluku on pienentynyt, ja lisäksi muutama pääkaupunki on osoittanut vain varovaista väestönkasvua.

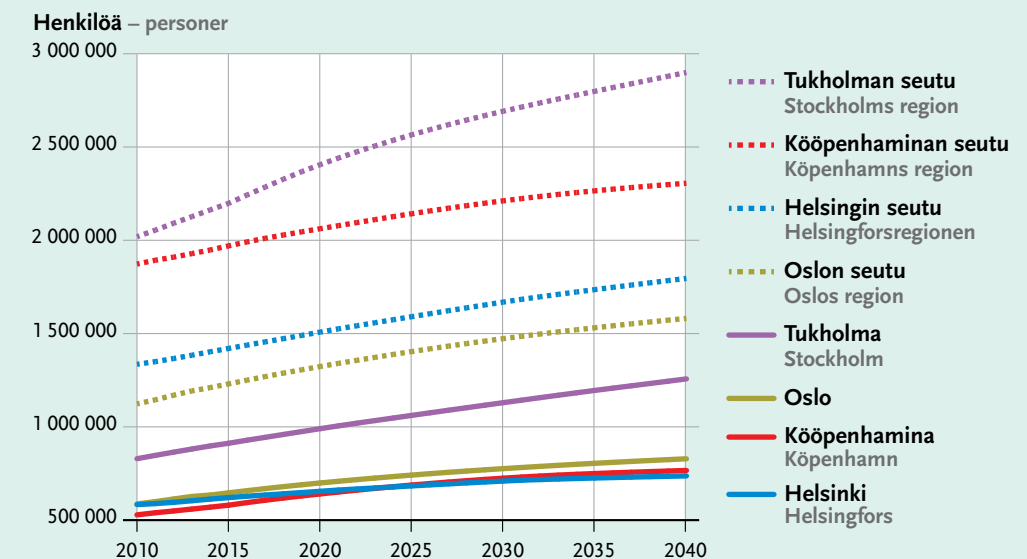
Jatkuva muuttoliike on pääsyy väestön lisääntymiseen ja muuttovoittoon on saatu erityisesti ulkomailta. Ulkomaalaistaustaisen väestön määrä ja osuus on kasvanut reippaasti, erityisesti Helsingissä ja Oslolla sekä näiden ympäristökunnissa (Kuvio 3). Ajankohtainen ilmiö Euroopan kaupungeissa on turvapaikanhakijoiden ja pakolaisten suuri määrä, mutta sen kokonaisvaikutuksia väestönkasvuun on kaupunkivertailun näkökulmasta vielä tässä vaiheessa vaikeaa hahmottaa. Joka tapauksessa ulkomailta tullut kasvupulssi on vaikuttanut kaupunkien väkimäärään jo huomattavasti ennen vuoden 2015 turvapaikkakäytymistä.

fortsatt tillväxt. År 2014 var tillväxten i Oslo och Köpenhamn 1,9 procent, i Stockholm 1,6 och i Helsingfors 1,3 procent.

Och överlag har huvudstäderna i Europa för det mesta vuxit under de senaste tio åren (Figur 2). Undantagen är Riga, Lissabon, Vilnius och Bratislava, där folkmängden minskat, och så finns det några huvudstäder där folkköningen bara varit försiktig.

En ständig flyttningsrörelse är huvudorsaken till att folkmängden vuxit, och flyttningsöverskotten härrör i synnerhet från utlandet. Antalen och andelarna personer med utländsk bakgrund har vuxit raskt, i synnerhet i Helsingfors och Oslo och deras omgivande kommuner (Figur 3). Ett aktuellt fenomen i de europeiska städerna är den stora skaran asylsökande och flyktingar, men hur den i stort inverkar på folkköningen är ur stadsjämförelseperspektiv ännu svårt att skissera upp. Hursomhelst har tillväxtimpulser från utlandet inverkat på städernas folkmängd redan betydligt före asylökningsfrågan blev högaktuell år 2015.

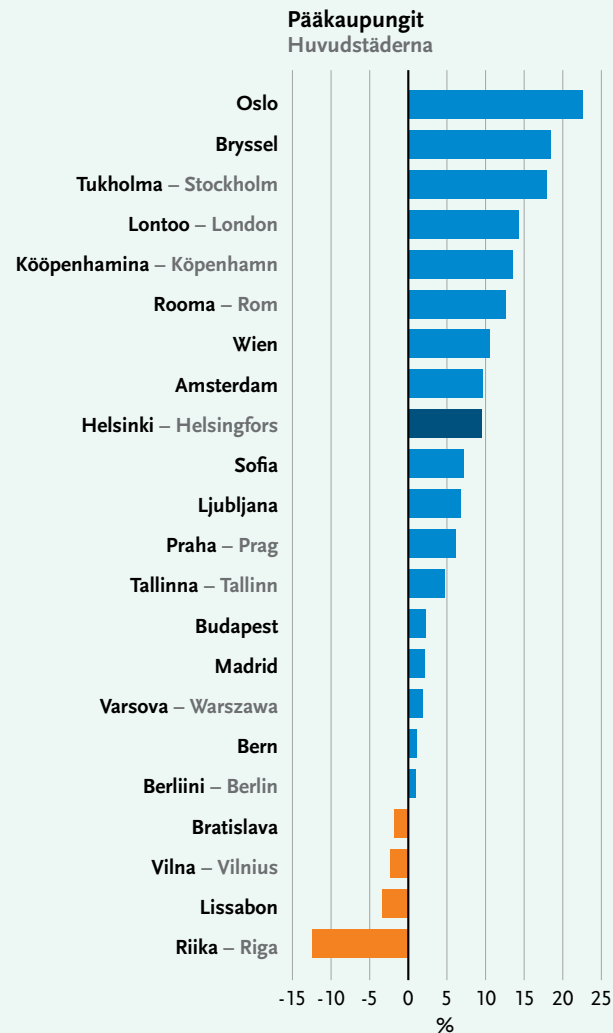
KUVIO 1. Pohjoismaisten pääkaupunkien väestökehitys ja väestöennuste. —Lähde: Nordstat, SCB.

FIGUR 1. Befolkningsutvecklingen i de nordiska huvudstäderna samt befolkningsprognoser. —Källa: Nordstat, SCB.

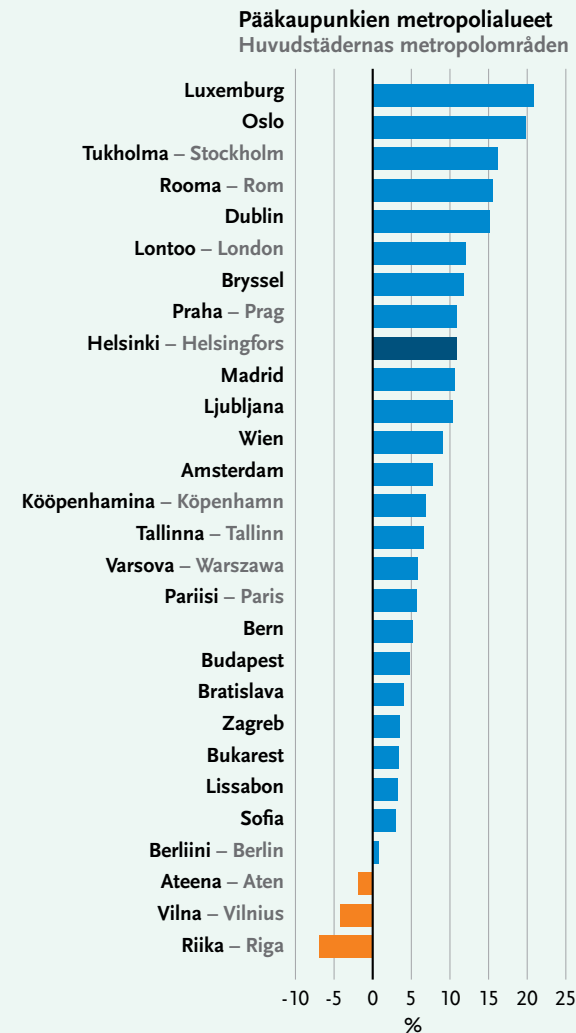
KUVIO 2. Väkiluvun muutos (%) Euroopan pääkaupungeissa ja niiden metropolialueilla 1.1.2004–2014

(NUTS 3 –alueita tai niiden yhdistelmiä, jotka muodostavat vähintään 250 000 asukkaan kaupunkiseudun. Lähde: Eurostat, Nordstat, Helsingin kaupungin tietokeskus, Itävallan, Unkarin, Tšekin, Puolan, Portugalin ja Slovenian tilastokeskukset.)

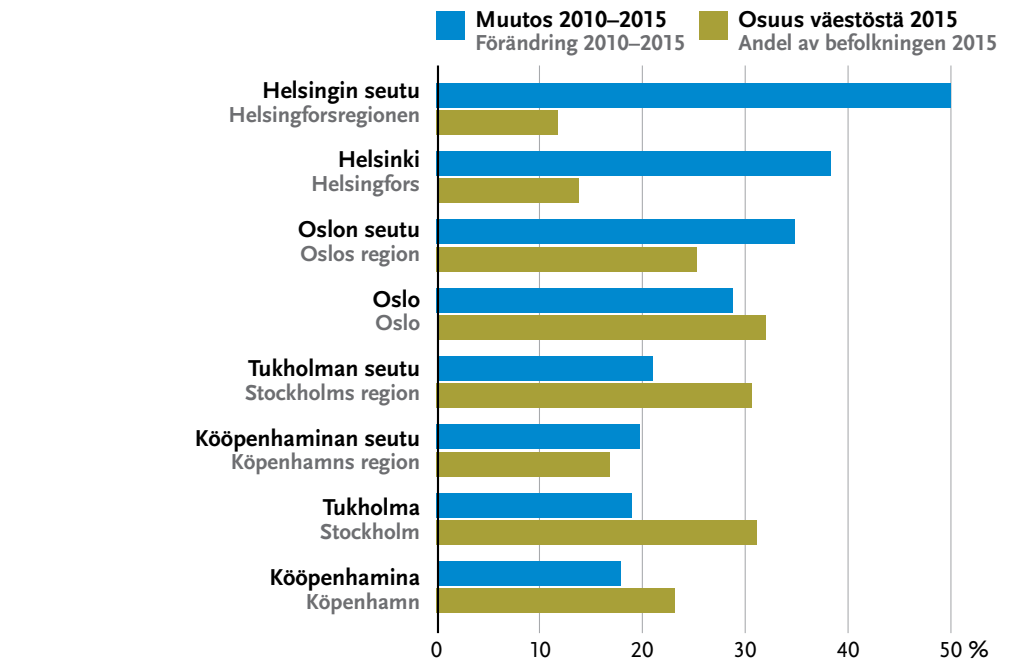

FIGUR 2. Folkmängdsförändring (%) i Europas huvudstäder och deras metropolområden 1.1.2004–2014

(NUTS 3-regioner eller kombinationer av dem som bildar en stadsregion med minst 250 000 invånare. Källa: Eurostat, Nordstat, Helsingfors stads faktacentral, samt de statistiska centralbyråerna i Österrike, Ungern, Tjeckien, Polen, Portugal och Slovenien.)

KUVIO 3. Ulkomaalaistaustaisten määrän muutos 1.1.2010–2015 ja osuus väestöstä 1.1.2015. —Lähde: Kansalliset tilastoviranomaiset.

FIGUR 3. Förändring i antalet personer med utländsk bakgrund 1.1.2010–2015 samt deras befolkningsandel 1.1.2015. —Källa: Nationella statistikmyndigheter.

Helsinki on Euroopan vauraimpia alueita mutta talouskasvu heikkoa

Talouden heikko tila tai vaatimaton kasvu on suuri huolenaihe kaikkialla Euroopassa. Tässäkin tilanteessa kaupungit, varsinkin pääkaupungit ja muut suuret kaupungit, tarjoavat parhaiten työtillaisuuksia. Näiden alueiden parhaimmisto on korkean tuottavuuden toimialojen keskittymiä, globaalisti toimivien yritysten sijaintipaikkoja ja kansainvälisen liikenteen solmukohtia.

Pääkaupunkialueet ovat lähes kaikissa EU:n jäsenvaltioissa bruttokansantuotteella asukasta kohti mitaten kansallista keskiarvoa vauraampia alueita (Kuvio 4). EU-alueiden vertailussa käytetyn ostovoimakorjattu bruttokansantuote per asukas -indikaattorin mukaan Helsingin seutu on verraten vauras tai rikas seutu (EU 28 = 100 ja Helsingin seutu = 150).

Johtavat metropolialueet pystyvät uusiutumaan ja säilyttämään kilpailukykyänsä myös taloudellises-

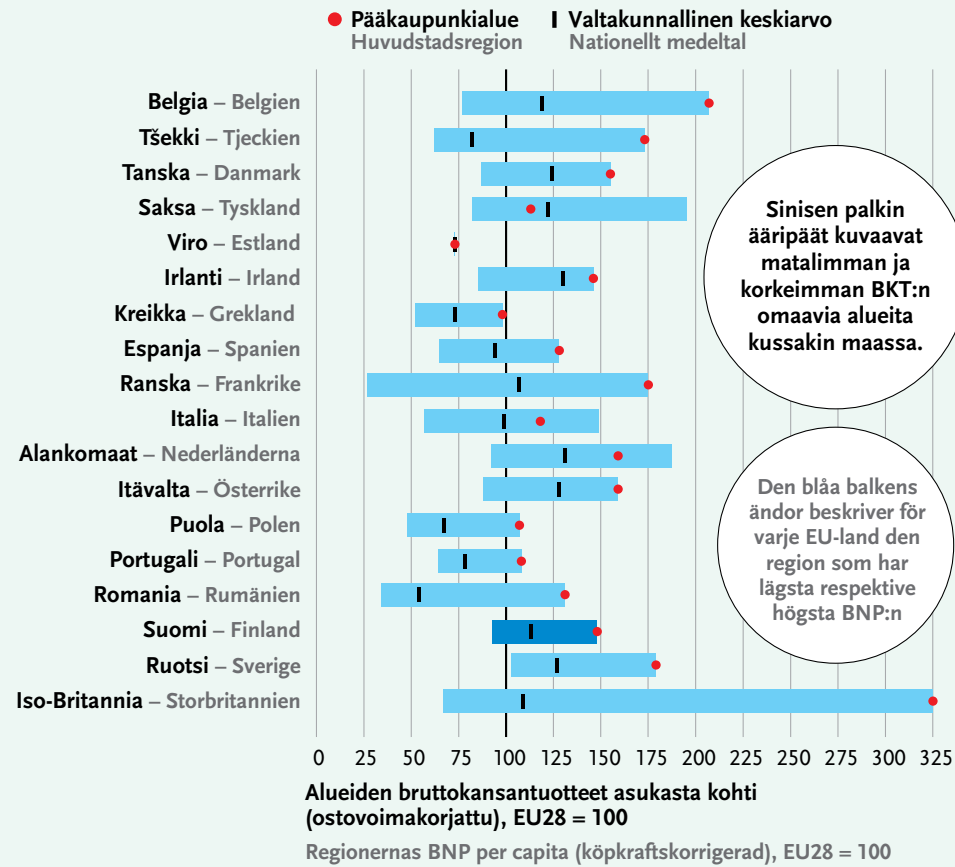
Helsingfors – en av Europas mest välmående regioner, men den ekonomiska tillväxten är svag

Ett svagt ekonomiskt läge eller blygsam tillväxt är ett stort orosmoment överallt i Europa. Även i detta läge är det städerna, i synnerhet huvudstäderna och andra storstäder, som bäst kan erbjuda jobb. Eliten bland dessa regioner är koncentrationer av högproduktiva näringsgrenar. Där finns globalt agerande företag och de är knutpunkter för internationell samfärdsel.

I nästan samtliga EU-medlemsländer är huvudstadsregionerna mera välmående än det nationella medeltalet om man mäter med bruttonationalprodukt per capita (Figur 4). Enligt den köpkraftskorrigerade bruttonationalprodukten per capita, som används som indikator i jämförelsen mellan EU-regioner, är Helsingforsregionen en relativt välmående eller rik region (EU 28 = 100 och Helsingforsregionen = 150).

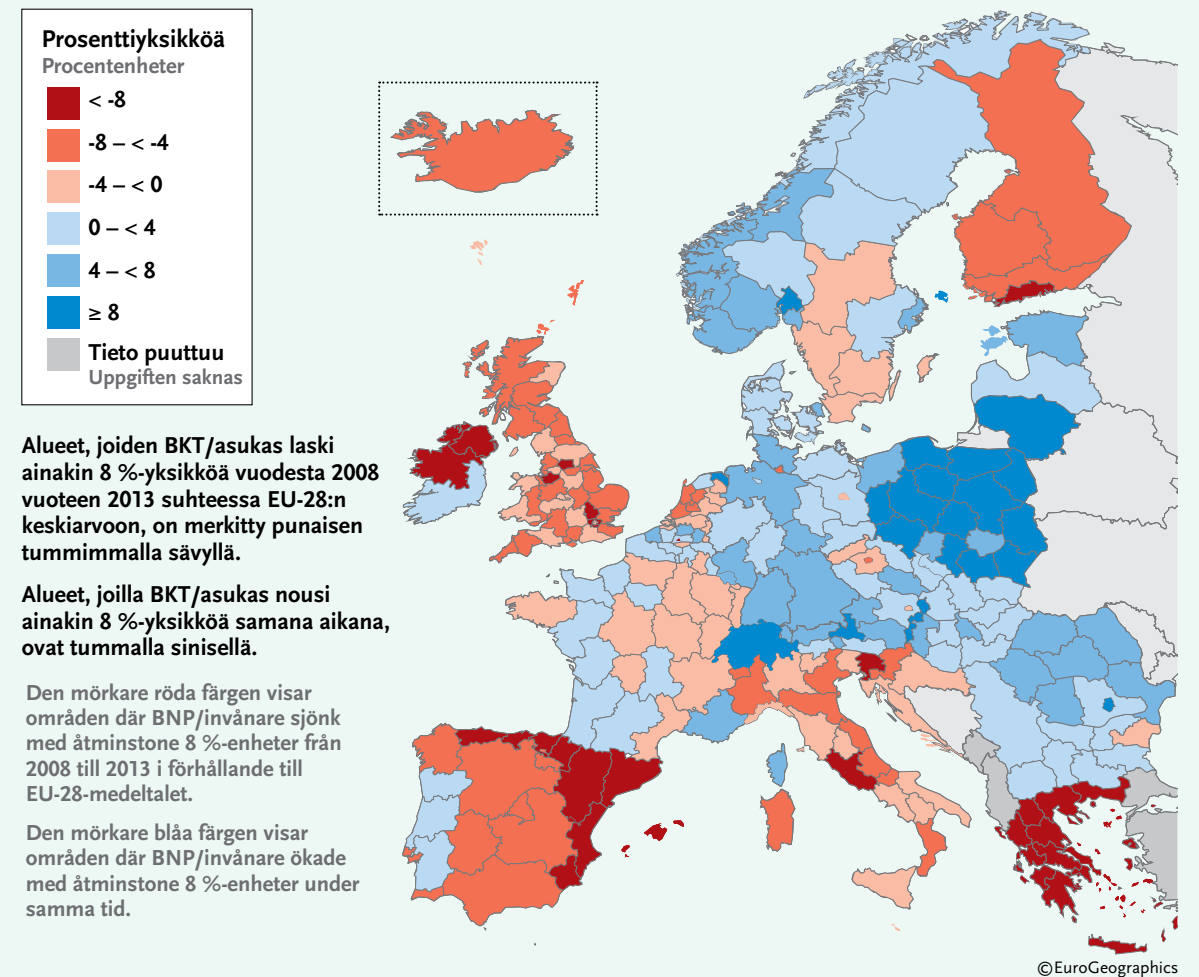
KUVIO 4. Alueittaiset ostovoimakorjatut bruttokansantuotteet asukasta kohti eräissä EU:n jäsenvaltioissa (2013, EU28 = 100). —Lähde: Eurostat.

FIGUR 4. Regional köpkraftskorrigerad bruttonationalprodukt per capita i vissa EU-medlemsländer (2013, EU28 = 100). —Källa: Eurostat.

KUVIO 5. Ostovoimakorjatun bruttokansantuotteen muutos asukasta kohti Euroopan alueilla 2008–2013, ero (%-yks.) EU28:n keskiarvoon. —Lähde: Eurostat.

FIGUR 5. Förändring av per capita i köpkraftskorrigerad bruttonationalprodukt i europeiska regioner 2008-2013, skillnad (%-enh.) gentemot EU28-medeltalet. —Källa: Eurostat

sa rakennemuutoksessa. Tilanne on haastava, koska viime vuosien talouskehitys on merkinnyt monissa EU-maissa supistuvaa kansantaloutta ja taantumakin kaupunkiseutujen taloudellisessa kehityksessä. Helsingissä talouskasvun vauhti on ollut vuoden 2008 jälkeisen taloustaantumana aikana Euroopan alueiden hitaimpia (Kuvio 5).

Ledande metropolområden förmår förnya sig och bevara sin konkurrenskraft även i en ekonomisk strukturomvandling. Läget är utmanande eftersom den ekonomiska utvecklingen de senaste åren i många EU-länder inneburit krympande nationalekonomi och recession i stadsregionernas ekonomiska utveckling. I Helsingfors har den ekonomiska tillväxten under recessionen sedan år 2008 varit bland de långsammaste i de europeiska regionerna (Figur 5).

Tyypillistä näille johtaville metropolialueille, joihin Pohjoismaiden pääkaupunkialueetkin luokituvat, on väestön ja varsinkin työvoiman korkea koulutustaso (Kuvio 6). Näillä alueilla on myös menestyviä yliopistoja ja korkeakouluja, tutkimus- ja kehittämistoiminnan tihentymisiä sekä korkeakoulujen ja yritystoiminnan yhteistyötä. Muuttoliikkeen ansiosta väestön ikärakenne on monipuolinen: nuoria ja työikäisiä on muuttanut johtaville metropolialueille (Kuvio 7).

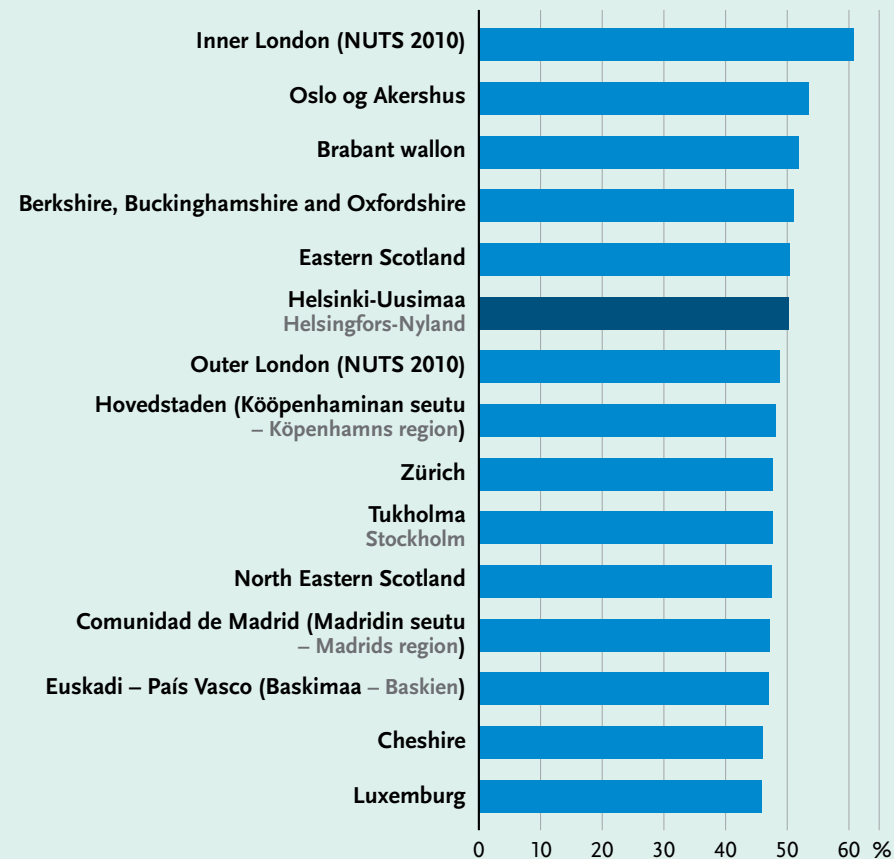
Typiskt för dessa ledande metropolområden, som även de nordiska huvudstadsregionerna tillhör, är en hög utbildningsnivå bland befolkningen och i synnerhet arbetskraften (Figur 6). I dessa regioner finns också framgångsrika universitet och högskolor, anhopningar av forskning och utveckling samt samarbete mellan högskolor och företag. Tack vare migrationen är befolkningens åldersstruktur mångsidig: unga och personer i arbetsför ålder har flyttat till ledande metropolområden (Figur 7).

Tyypillistä johtaville metropolialueille on väestön ja varsinkin työvoiman korkea koulutustaso.

KUVIO 6. Suurin korkeakoulutettujen osuus EU:n NUTS 2-jaon mukaisilla alueilla.

Sisältää ISCED-tasot 5 – 8. Tarkastelussa 314 NUTS 2 -aluetta.
—Lähde: Eurostat.

FIGUR 6. Största andelen högt utbildade i NUTS 2-områdena i EU.

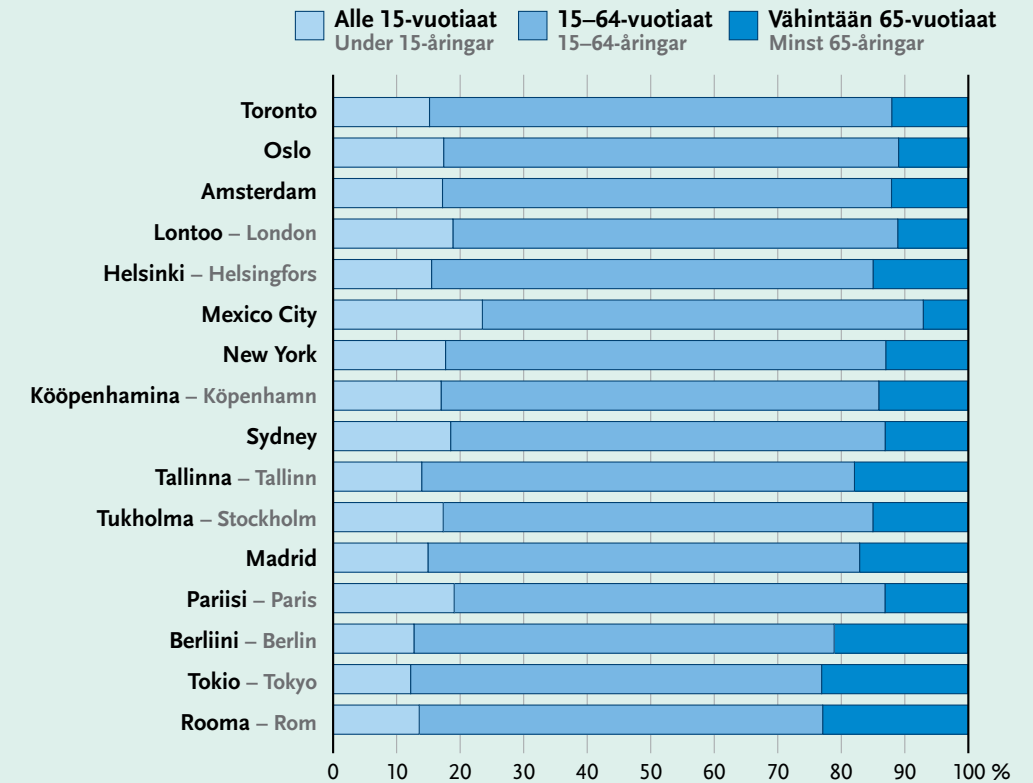
Inbegriper ISCED-nivåerna 5-8. Analysen gällde 314 NUTS-2-områden. —Källa: Eurostat

KUVIO 7. Ikäräkenne eräillä OECD-maiden metropolialueilla

Vähintään 500 000 asukkaan toiminnallinen kaupunkiseutu.
Helsingin osalta viittaa pääkaupunkiseutuun.
—Lähde: OECD Metropolitan Database.

FIGUR 7. Åldersstruktur i vissa metropolområden i OECD-länderna

Funktionell stadsregion med minst 500 000 invånare. Helsingfors syftar på hela Huvudstadsregionen.
—Källa: OECD Metropolitan Database.

Digitalisoituminen kertoo kaupungin uudistumiskyvystä

Kaupungit ovat palveluvaltaisia, ja työpaikoista enemmän kuin neljä viidestä on palvelualoilla. Toimintamallit ja -tavat kaikilla yhteiskunnan alueilla ovat nyt muutoksessa. Digitalisoitumiskehitys uudistaa yritysten liiketoimintaa ja vaikuttaa jopa toimialarakenteisiin. Se muuttaa myös julkisten organisaatioiden käytäntöjä ja tarjoaa uusia palveluja ja asiantuntijapalveluja kansalaisille ja kuluttajille.

Miten Helsinki on onnistunut digitalisaation hyödyntämisessä ja uudessa tietoyhteiskunnassa? Seurantatietoa tai tutkimusta tästä globaalista aiheesta on verraten vähän, ja välillä uudet ilmiöt ovat

Digitaliseringen vittnar om en stads förmåga att förnya sig

Städerna är servicedominerade, och över fyra femtedelar av jobben finns inom service. Inom alla samhällsgrenar håller verksamhetsmodeller och –sätt på att förändras. Digitaliseringen förnyar företagens affärsverksamhet och inverkar till och med på näringsstrukturerna. Den förändrar också praxisen inom offentliga organisationer och bjuder nya former av service och sätt att sköta ärenden åt invånare och konsumenter.

Hur har Helsingfors lyckats dra nytta av digitaliseringen och klarat sig i det nya informationssamhället? Det finns förhållandevis lite observationer

ajaneet tuoreidenkin tilastojen kuvaaman tilanteen ohitse.

Eurostatin tilastovertailussa tarkastellaan Euroopan alueita useamman eri tietoyhteiskuntain-dikaattorin mukaan. Näitä ovat kotitalouksien laajakaistayhteydet, internetin säännöllinen käyttö, internetin käyttö viranomaisten kanssa asiointiin sekä niiden osuus, jotka eivät ole koskaan käyttäneet internetiä. Helsinki-Uusimaa kuuluu kolmella ensin mainitulla mittarilla Euroopan alueiden kärkikymmenikköön. Verkkoasioinnissa viranomaisien kanssa Helsinki-Uusimaa on Euroopan alueiden kakkonen (Eurostat 2015c).

European Digital City Index (Taulukko 1) kuvaa puolestaan sitä, miten hyvin Euroopan kaupungit tukevat digitaalisia yrityksiä ja yrittäjiä. Indeksissä kaupungit asetetaan järjestykseen sen mukaan, millaisia toimintaympäristöjä ne ovat toisaalta alan start-up-yrityksille ja toisaalta kasvua tukevina ympäristöinä.

TAULUKKO 1. European Digital City Index (EDCi): 15 paras-ta toimintaympäristöä start up-yrityksille

1. Lontoo London	9. Bryssel
2. Amsterdam	10. München
3. Tukholma Stockholm	11. Cambridge
4. Helsinki Helsingfors	12. Madrid
5. Kööpenhamina Köpenhamn	13. Oxford
6. Pariisi Paris	14. Barcelona
7. Berliini Berlin	15. Wien
8. Dublin	- Lähde / Källa: digitalcityindex.eu

Mukana ovat kaikki EU-maiden pääkaupungit ja lisäksi seitsemän muuta merkittävää digikaupunkia. Helsinki sijoittuu korkealle useimmissa EDCi-indeksin ulottuvuuksissa, erityisen hyvin korkeakoulutettujen osuudessa ja mobiiliyhteyksien nopeudessa. Toisaalta korkeat elinkustannukset vaikuttivat lopulliseen sijoitukseen negatiivisesti. (NESTA 2015).

Eurooppalaisten kaupunkien kehittymistä älykaupunkeina kartoitettiin Euroopan parlamen-

eller forskning om detta globala tema, och det har hänt att nya fenomen sprungit ifrån till och med den färskaste statistiken.

En jämförelse gjord av Eurostat granskar europeiska regioner utgående från flera olika informationssamhällsindikatorer, bland annat hushållens bredbandsuppkoppling, regelbundet nyttjande av Internet, nyttjande av Internet för kontakter med myndigheterna samt andelen personer som aldrig använt Internet. Helsingfors-Nyland hör enligt de tre först nämnda mätarna till de tio främsta regionerna i Europa. Beträffande myndighetskontakter via webben är Helsingfors-Nyland tvåa bland de europeiska regionerna (Eurostat 2015c).

European Digital City Index (Tabell 1) beskriver för sin del hur bra europeiska städer stöder digitala företag och företagare. Indexet rangordnar städerna enligt hurdan verksamhetsmiljö de utgör för start-up-företag i branschen och hur bra verksamhetsmiljön stöder tillväxt.

TABELL 1. European Digital City Index (EDCi): De 15 bästa verksamhetsomgivningarna för start up-företag

Med finns alla huvudstäderna i EU-länderna samt dessutom sju andra betydande digitalstäder. Helsingfors placerar sig högt på de flesta av EDCi-indexets dimensioner, i synnerhet då det gäller andelen högt utbildade och mobilnätens snabbhet. Men samtidigt inverkar de höga levnadskostnader negativt på slutplaceringen. (NESTA 2015).

Europeiska städernas utveckling som smarta städer kartlades i studien Mapping Smart Cities in the EU, som gjordes för ett par år sedan på beställning

Älykäs kaupunki -kehityksessä Helsinki kuuluu Euroopan edistyneimpien kaupunkien joukkoon.

tin vajaa kaksi vuotta sitten teettämässä Mapping Smart Cities in the EU -tutkimuksessa. Tieto- ja viestintäteknologian hyödyntäminen kaupungin haasteiden asukaslähtöisessä ratkaisemisessa on älykkään kaupungin määritelmän ydin, ja kaupunkien edistymistä tässä arvioitiinkin kuudella osa-alueella: talous, hallinto, liikkuminen, ympäristö, elämäntavat sekä data- ja IT-osaaminen¹ (Euroopan parlamentti 2014).

Älykkäiksi kaupungeiksi seuloutuivat yli 100 000 asukkaan eurooppalaisista kaupungeista ne 240 kaupunkia, joissa oli toteutettu vähintään yksi aloite tai kehittämistoimi näiden älykaupungin osa-alueiden edistämiseksi. Lisäksi erillinen tapaus-tutkimus tehtiin vielä kuudesta kaupungista, jotka olivat kaikkein laajimmin panostaneet Euroopassa älykkään kaupungin kehittämiseen: Amsterdam, Barcelona, Helsinki, Kööpenhamina, Manchester ja Wien. Tutkimuksen mukaan Helsinki on kehittänyt toimintaansa kaikilla kuudella älykaupungin osa-alueella.

Helsinki menestyy elämänlaadun ja asukas-tyytyväisyyden mittauksissa

Helsinki on jo useampana vuonna sijoittunut korkealle monissa kaupunkilaisten elämänlaatua kuvaavissa mittauksissa. Taulukossa 2 kuvataan Helsingin sijoittumista kolmessa vuosittain toteutettavassa ja paljon käytetyssä vertailussa, eli konsulttiyhtiö Mercerin sekä The Economist- ja Monocle-lehtien elämänlaatuindekseissä. Länsi-Euroopan kaupungit sijoittuvat yhä maailmanlaajuisessa mittelössä kärkipaikoille tarjoamalla hyvää elämänlaatua siitähän huolimatta, että talous on ollut epävakaa

¹) Smart Economy, Smart Governance, Smart Mobility, Smart Environment, Smart Living, Smart People.

av Europaparlamentet. Kärnan i definitionen av en smart stad är förmågan att nyttja informations- och kommunikationsteknologi för att invånarorienterat lösa stadens utmaningar, och städernas framsteg i det avseendet bedömdes på sex delområden: ekonomi, förvaltning, mobilitet, miljö, levnadsvanor och data- och IT-kunnande¹ (Europeiska parlamentet 2014).

Bland städer i Europa med mera än 100 000 invånare kvalificerade sig som smarta de 240 där man tagit åtminstone ett initiativ eller åtgärd för att främja dessa delfaktorer hos en smart stad. Dessutom gjordes skilda fallstudier för de sex städer som alla mest omfattande i Europa satsat på att utveckla sig som en smart stad: Amsterdam, Barcelona, Helsingfors, Köpenhamn, Manchester och Wien. Enligt undersökningen har Helsingfors utvecklat sin verksamhet beträffande alla sex karakteristika för en smart stad.

Helsingfors klarar sig bra i mätningar av livskvalitet och invånarbelåtenhet

Redan i flera år har Helsingfors placerat sig högt i många mätningar av invånarnas livskvalitet. Tabell 2 ger siffror på hur Helsingfors placerat sig vid tre årliga och ofta anförda jämförelser, nämligen konsultföretaget Mercers och tidningarna The Economist:s och Monocle:s livskvalitetsindex. Städerna i Väst-europa placerar sig fortfarande på tätplatserna i den globala kampen genom att erbjuda god livskvalitet också fastän ekonomin varit ostadig.

TAULUKKO 2. Helsingin sijoittuminen eräissä elämänlaatua mittaavissa indekseissä. —Lähteet: Mercer 2016, Economist Intelligence Unit 2015 ja Monocle 2015.

TABELL 2. Helsingfors placering enligt tre index för livskvalitet. —Källor: Mercer 2016, The Economist Intelligence Unit 2015 och Monocle 2015.

The Economist Intelligence Unit: Global Liveability Ranking	Mercer Quality of Living	Monocle Quality of Life Survey
1. Melbourne	1. Wien	1. Tokio Tokyo
2. Wien	2. Zürich	2. Wien
3. Vancouver	3. Auckland	3. Berliini Berlin
4. Toronto	4. München	4. Melbourne
5. Calgary	5. Vancouver	5. Sydney
5. Adelaide	6. Düsseldorf	6. Tukholma Stockholm
7. Sydney	7. Frankfurt	7. Vancouver
8. Perth	8. Geneve	8. Helsinki Helsingfors
9. Auckland	9. Kööpenhamina Köpenhamn	9. München
10. Helsinki Helsingfors	10. Sydney	10. Zürich
10. Zürich	30. Helsinki Helsingfors	10. Kööpenhamina Köpenhamn

Näillä kaupunkivertailuilla on kullakin oma metodologiansa, mutta arviointiperusteissa on monia yhteisiä ulottuvuuksia. Tyypillisesti arvioidaan esimerkiksi kaupunkien poliittista vakautta ja turvallisuutta, infrastruktuuria, opiskelumahdollisuuksia, vapaa-ajan ja kulttuuripalvelujen tarjontaa, terveydenhuollon palveluja sekä liikennettä ja ympäristöä.

Vuonna 2016 Mercer tutki erikseen myös henkilökohtaista turvallisuutta (*personal safety*). Eurooppalaiset kaupungit ovat turvallisuudessakin kärkisijoilla. Luxembourg on ykkönen, Helsinki on yhdessä Bernin ja Zürichin kanssa kakkossijalla, Tukholma jaetulla kuudennella sijalla. Monille kaupungeille turvallisuus on iso haaste, muun muassa Pariisille (71.), Lontoolle (72.), Madridille (84.) ja Ateenalle (124.).

Edellä mainittujen tutkimusten lisäksi käytössä on jonkin verran vertailutietoa myös siitä, miten kaupunkilaiset itse kokevat asioiden kotikaupungissaan olevan. Viimeisimmän EU:n Urban Audit Perception Survey -tutkimuksen mukaan helsinkiläiset ovat varsin tyytyväisiä elämäänsä kotikaupungissaan (Kuvio 8). Tarkasteltaessa eri tekijöitä, joista tyytyväisyys koostuu, kulttuuri- ja liikunta-

Var och en av dessa jämförelser har sin egen metodologi, men bedömningskriterierna har många gemensamma dimensioner. Man bedömer typiskt till exempel städernas politiska stabilitet och trygghet, infrastruktur, studiemöjligheter, utbud av fritids- och kulturservice, hälsovårdstjänster samt trafik och miljö.

År 2016 undersökte Mercer också skilt folks personliga trygghet (*personal safety*). Även beträffande tryggheten ligger de europeiska städerna på tätplatserna. Luxemburg ligger etta, Helsingfors i sällskap med Bern och Zürich på andra plats, Stockholm på delad sjätte plats. För många städer är tryggheten en stor utmaning, bland annat för Paris (71), London (72), Madrid (84) och Aten (124).

Förutom ovan nämnda undersökningar finns det i någon mån jämförelsedata om hur stadsborna själva upplever hur det står till i deras stad. Enligt senaste Urban Audit Perception Survey, en EU-studie, är helsingforsborna mycket nöjda med livet i sin hemstad (Figur 8). Beträffande de olika faktorer som belåtenheten bestod av var helsingforsborna särskilt nöjda med möjligheterna till kultur, idrott och motion, men samtidigt ganska missnöj-

mahdollisuuksiin helsinkiläiset olivat erityisen tyytyväisiä ja vastaavasti melko tyytymättömiä esimerkiksi asumisen kustannuksiin sekä mahdollisuuksiin löytää työtä.

Helsingin seudun osalta voidaan vielä todeta, että seutu sijoittui kansainvälisessä BEST 2015 -joukkoliikennetutkimuksessa (Benchmarking in European Service of Public Transport) toiseksi Geneven jälkeen. Aiemmin Helsinki on ollut viitena peräkkäisenä vuotena tutkimuksen kärjessä. Tutkimus mittaa kaupunkien asukkaiden tyytyväisyyttä alueensa joukkoliikenteeseen (HSL 2016).

da till exempel med kostnaderna för boendet och möjligheterna att få jobb.

För Helsingforsregionens del kan man ännu konstatera att den intog andra plats och Geneve första plats i kollektivtrafikundersökningen BEST 2015 (Benchmarking in European Service of Public Transport). Helsingforsregionen har tidigare legat i täten fem år i rad. Undersökningen mäter stadsbornas belåtenhet med kollektivtrafiken i sin region (HRT 2016).

Taloudellisen hyvinvoinnin mittareita

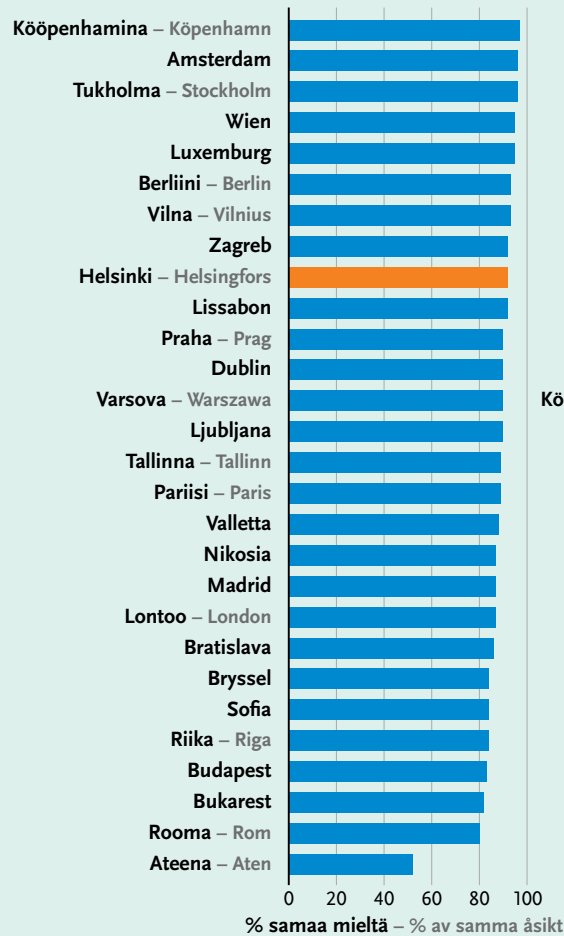
Taloudellista hyvinvointia voidaan kutsua elintaksiksi. Sen käytetyin mittari on perinteisesti ollut bruttokansantuote tai bruttokansantuote henkilöä kohti, joka on vuosittain saatavissa oleva tieto. Helsingin seudun sijoittumista Euroopan muiden kaupunkiseutujen joukossa onkin esitetty edellä kuviossa 4. Pelkästään tulotason indikaattorina bruttokansantuote ei suoraan mittaa muita hyvinvoinnin tekijöitä, mutta pääsääntöisesti tulot, hyvinvointi ja tyytyväisyys elämään korreloivat

Mätare av ekonomiskt västånd

Ekonomiskt västånd kan kallas levnadsstandard. Vanligaste måttstocken för den har traditionellt varit bruttonationalprodukten eller bruttonationalprodukten per capita, om vilka det finns årliga data. Helsingforsregionens placering bland de övriga stadsregionerna i Europa framgår av Figur 4. Eftersom bruttonationalprodukten endast indikerar inkomstnivån mäter den inte direkt några andra välfärdsfaktorer, men som huvudregel korrelerar inkomst, välfärd och livsbelåtenhet med varandra

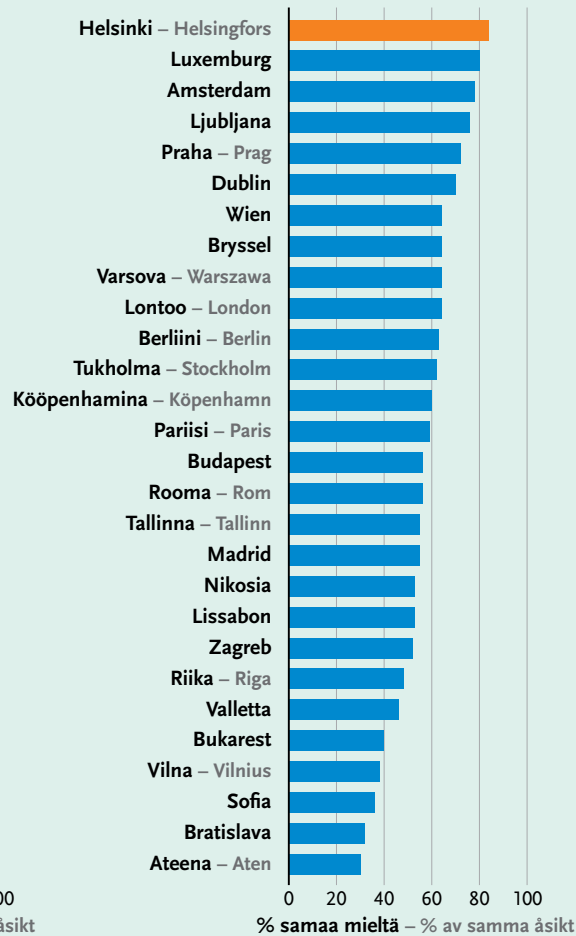
Olen tyytyväinen kaupungissa elämiseen, EU:n pääkaupungit

Jag är nöjd med att bo i min stad, EU:s huvudstäder

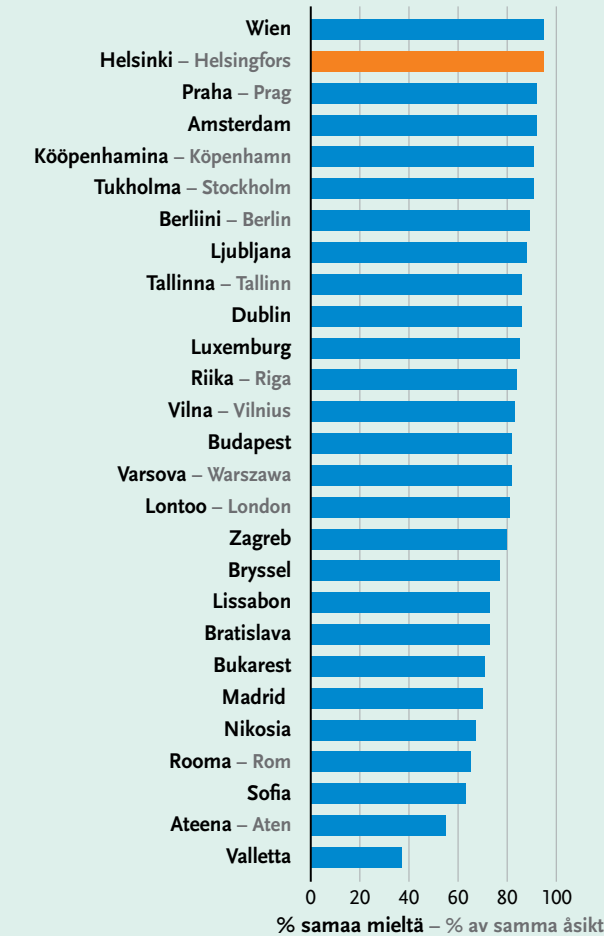
Olen tyytyväinen liikunnan harrastamismahdollisuuksiin, EU:n pääkaupungit

Jag är nöjd med möjligheterna till idrott och motion, EU:s huvudstäder

Olen tyytyväinen kulttuurin harrastamismahdollisuuksiin, EU:n pääkaupungit

Jag är nöjd med möjligheterna att idka kultur, EU:s huvudstäder

KUVIO 8. Tyytyväisyys kotikaupungissa elämiseen sekä kulttuuri- ja liikuntamahdollisuuksiin EU:n jäsenvaltioiden pääkaupungeissa. Lähde: Urban Audit Perception Survey, EU 2013.

FIGUR 8. Belåtenhet med livet i hemstaden och med möjligheterna till kultur, idrott och motion i EU-ländernas huvudstäder. Källa: EU, Urban Audit Perception Survey 2013.

keskenään (Pohjola 2011). Kokonaistalouden kuvaamisen ohella tarvitaan jakaumia ja elämänlaatua riittävän laajasti kuvaavia mittareita (Mikkilä & Harala 2015).

Kun tarkastellaan kotitalouksien hyvinvointia, tulojaolla on merkitystä. Tuloerot ovat Suomessa edelleen selvästi EU:n keskitasoa pienemmät, vaikka ne kasvoivat kansainvälisesti verraten nopeasti erityisesti 1990-luvulla. Yleensä tuloeroja mitataan Gini-indeksillä; mitä suurempi Gini-indeksi, sitä suuremmat tuloerot. EU-maiden Gini-kertoimien keskiarvo oli 30,5 ja Suomen 25,4 vuonna 2012. (Tilastokeskus 2015).

Tällä hetkellä sosiaalinen oikeudenmukaisuus on huolenaiheena monissa Euroopan maissa, koska sosiaalinen eriarvoisuus on lisääntynyt. EU seuraa sosiaalisen oikeudenmukaisuuden toteutumista indeksillä, joka koostuu kuudesta ulottuvuudesta eli köyhyyden torjunnasta, pääsystä koulutukseen, pääsystä työmarkkinoille, sosiaalisesta yhteenkuuluvuudesta ja syrjinnän torjunnasta, terveydestä sekä sukupolvien välisestä tasa-arvosta. Tämän sosiaalisen oikeudenmukaisuuden indeksin kvantitatiiviset indikaattorit pohjautuvat muun muassa EU-SILC-tilastoaineistoihin ja kvalitatiiviset indikaattorit asiantuntija-arvioihin. Euroopan maista Ruotsissa, Suomessa, Tanskassa ja Hollannissa sosiaalinen oikeudenmukaisuus toteutuu parhaiten.

Helsinki on kansainvälisesti verraten kallis kaupunki. Elämisen ja asumisen kustannukset ovat keskeisiä elämänlaadun ja hyvinvoinnin kannalta. Tätä voidaan havainnollistaa esimerkiksi vertailemalla ostoskorin hintaindeksiä eri kaupungeissa (Kuvio 9). Ostoskorivertailuun on koottu erilaisten tuotteiden ja palvelujen hintoja mukana olleista kaupungeista. Helsingissä myös asuminen on melko kallista verrattuna moniin eurooppalaisiin pääkaupunkeihin (Kuvio 10).

Työ ja toimeentulo ovat hyvinvoinnin ja elämänlaadun keskiössä. Helsingin seudulla työllisyyskehitys ei ole ollut viime vuosien taloustaantumisen aikana yhtä suotuisa kuin monella kilpailevalla metropolialueella (Kuvio 11).

(Pohjola 2011). Förutom en beskrivning av helhetsökonomins behövs mätare som tillräckligt brett beskriver fördelningar och livskvalitet (Mikkilä & Harala 2015)

Vid analys av hushållens välfärd är inkomstfördelningen av betydelse. I Finland är inkomstskillnaderna ännu klart mindre än i EU i medeltal, trots att de internationellt sett vuxit ganska snabbt hos oss, i synnerhet på 1990-talet. Vanligtvis mäts inkomstskillnaderna med hjälp av Gini-indexet: ju högre Gini-indexvärde, desto större inkomstskillnader. Gini-indexets värde år 2012 var 30,5 för EU-länderna i medeltal och 25,4 för Finland (Statistikcentralen 2015).

Idag är social rättvisa ett bekymmer i många europeiska länder i och med att den sociala ojämlikheten ökat. EU följer med hjälp av ett index i vilken mån principen om social rättvisa blir verklighet. Indexet består av sex dimensioner, nämligen fattigdomsbekämpning, tillträde till utbildning, tillträde till arbetsmarknaden, social samhörighet och bekämpning av diskriminering, hälsa, samt jämställdhet mellan generationer. De kvantitativa indikatorerna i detta index för social rättvisa bygger bland annat på statistikmaterialen EU-SILC, och de kvalitativa på expertbedömningar. Bland de europeiska länderna sker den sociala rättvisan bäst i Sverige, Finland, Danmark och Holland.

Internationellt sett är Helsingfors en ganska dyr stad. Kostnaderna för liv och boende är vitala för livskvaliteten och välfärden. Detta kan åskådliggöras till exempel genom att jämföra en konsumentkorgs prisindex i olika städer (Figur 9. Konsumentkorgen innehåller priserna på olika varor och tjänster i de städer som var med i jämförelsen. I Helsingfors är även boendet ganska dyrt jämfört med många andra europeiska huvudstäder (Figur 10.).

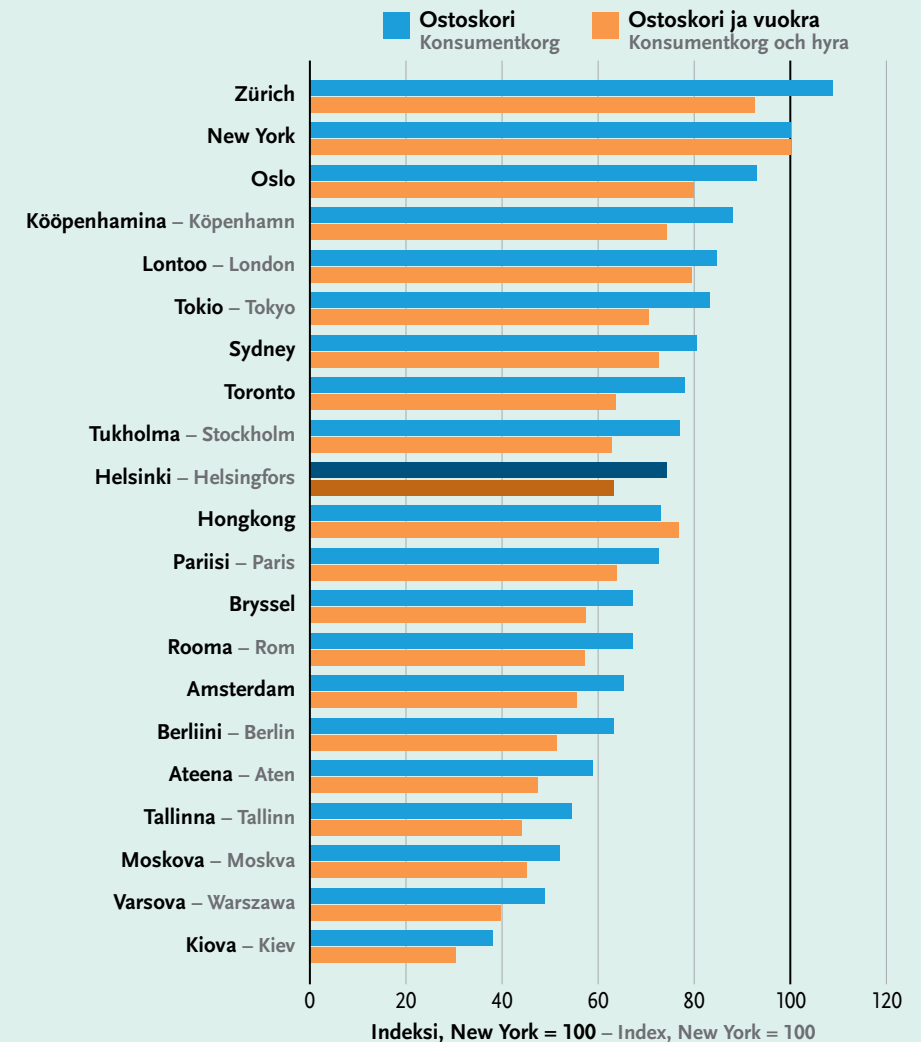
Arbete och utkomst är kärnan för välfärd och livskvalitet. I Helsingforsregionen har sysselsättningen inte under de senaste årens ekonomiska svacka utvecklats lika fördelaktigt som i många konkurrerande metropolområden (Figur 11).

KUVIO 9. Ostoskorin hintaindeksi sekä ostoskori suhteutettuna keskimääräiseen vuokratason.

(Perustuu 122 tavaran ja palvelun ostoskoriin, joka kuvaa kolmihenkisen eurooppalaisperheen kulutusta. Indeksien toisessa versiossa on otettu huomioon myös keskimääräinen vuokrataso. Perustuu kyselytutkimukseen. Lähde: UBS, Prices and earnings 2015).

FIGUR 9. Prisindex för en konsumentkorg samt konsumentkorgen i förhållande till den genomsnittliga hyresnivån.

(Bygger på en konsumentkorg med 122 varor och tjänster som beskriver en tre personers europeisk familjs konsumtion. I indexets andra version har även den genomsnittliga hyresnivån beaktats. Bygger på en enkät. Källa: UBS, Prices and earnings 2015).

KUVIO 10. Kalustamattoman kolmen huoneen asunnon keskimääräinen kuukausivuokra. (Uudet asunnot, joissa oma keittiö ja kylpyhuone.) —Lähde: UBS, Prices and earnings 2015.

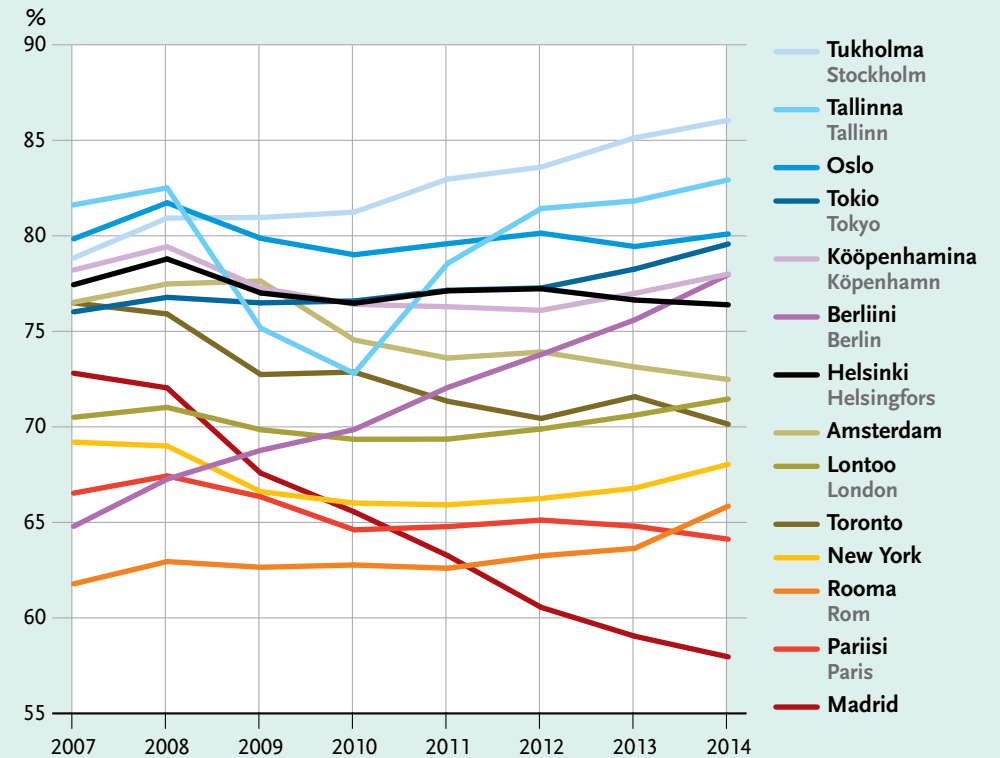
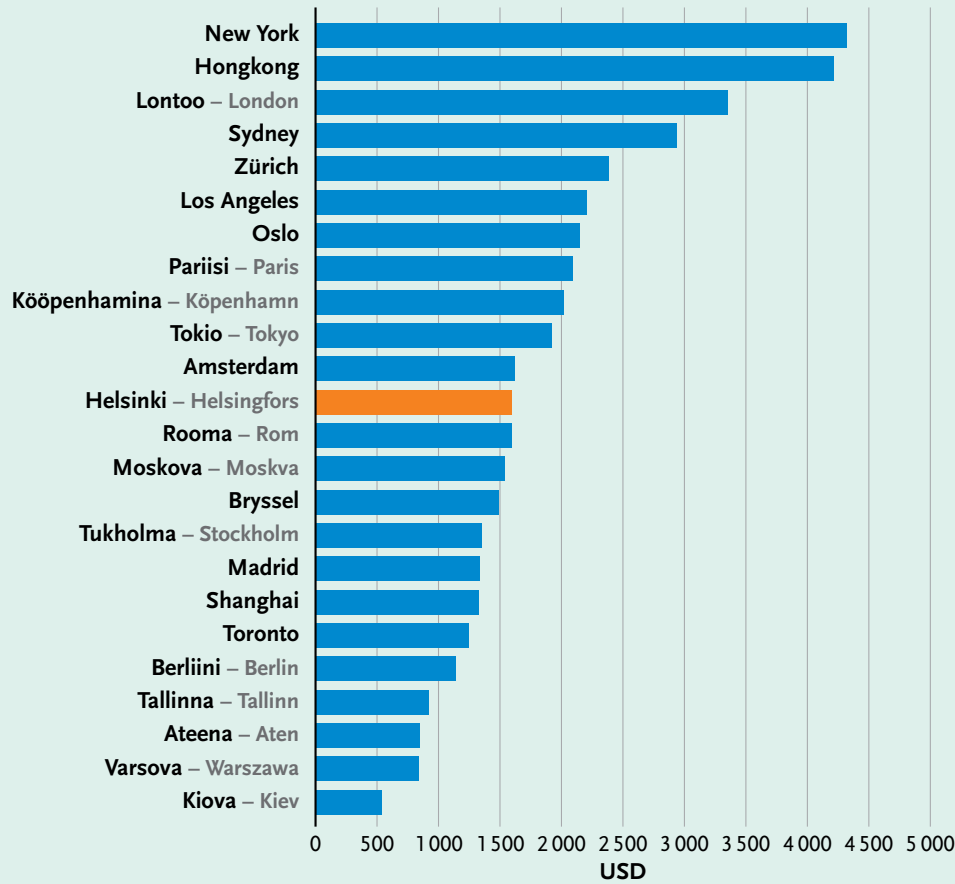
FIGUR 10. Genomsnittlig månadshyra för en omöblerad tre rums bostad. (Nya bostäder där det finns eget kök och badrum.) —Källa: UBS, Prices and earnings 2015.)

KUVIO 11. Työllisyysasteen kehitys eräillä OECD-maiden metropolialueilla 2007–2014.

FIGUR 11. Sysselsättningsgradens utveckling i vissa metropolområden i OECD-länder 2007–2014

Työllisten osuus työikäisistä (15–64-vuotiaat). Vähintään 500 000 asukkaan toiminnalliset kaupunkiseudut, Helsingin osalta viittaa pääkaupunkiseutuun. —Lähde: OECD Metropolitan Database.

De sysselsattas andel av 15–64-åringarna. Funktionella stadsregioner med minst 500 000 invånare. Helsingfors syftar på hela huvudstadsregionen. —Källa: OECD Metropolitan Database.

Kansainvälinen vertailutieto antaa vastauksia ja herättää kysymyksiä

Kaupunkien ranking-sijoituksia tarkasteltaessa herää kysymyksiä siitä, mistä erot sijoituksissa johtuvat. Minkälaiset olosuhteet tai erityistekijät näyttäisivät aikaansaavan ja lisäävän esimerkiksi kilpailukykyä? Mitkä tekijät houkuttelevat osaajia ja investointeja? Millaiset kaupungit tarjoavat asukkailleen parasta hyvinvointia ja elämänlaatua?

Internationella jämförelser ger svar och väcker frågor

Då man ser på städernas placeringar på rankinglistorna frågar man sig vad skillnaderna i placering beror på. Vilka slags förhållanden och specialfaktorer ser ut att få till stånd och öka till exempel konkurrenskraft? Vilka faktorer drar till sig experter och investeringar? Hurdana är de städer som ger sina invånare bästa välbefinnandet och livskvaliteten?

Mahdollisimman luotettavan kuvan saamiseksi oman ja muidenkin kiinnostavien kaupunkien sijoittumisesta on välttämätöntä käyttää ja analysoida useampaa vertailevan kaupunkitiedon, kaupunkitilaston ja -tutkimuksen lähdeä. Lisäksi on tarpeen seurata mittauksia useammalta vuodelta tai ajankohdalta, sillä kaupungit ja niiden toimintaympäristö voivat muuttua nopeastikin. Kaupunkivertailujen tulkinta vaatii aikaa ja runsaasti taustatietoa eri aloilta, mutta vertailuista voi oppia paljon.

För att få en så tillförlitlig bild som möjligt av hur ens egen och andra intressanta städer placeras sig är det nödvändigt att anlita och analysera inte bara en utan flera källor till jämförande stadsinformation, -statistik och -forskning. Dessutom behöver man följa mätningarna under flera år eller tidpunkter, eftersom städer och deras kontexter kan förändras – ibland snabbt. Att tolka stadsjämförelser tar tid och kräver en myckenhet bakgrundsinfo från olika håll. Men man kan lära sig mycket av dem.

Helsinki on maailman mittakaavassa pienehkö mutta dynaaminen pääkaupunki. Helsinki on päässyt mukaan moniin kansainvälisiin vertailuihin, sellaisiin, joihin otetaan mukaan vain rajallinen joukko kaupunkeja. On samalla sekä innostavaa että haastavaa, että Helsinki on menestynyt viime vuosina monissa kaupunkivertailuissa erinomaisesti. ■

ASTA MANNINEN on kaupunkitiedon asiantuntija, EU:n ESAC-komitean (European Statistical Advisory Committee) jäsen ja Helsingin kaupungin tietokeskuksen entinen johtaja.

I global skala är Helsingfors en rätt liten, men dynamisk, huvudstad. Helsingfors är med i många internationella jämförelser, till och med sådana som man bara plockar ut ett begränsat antal städer för. Det är samtidigt både inspirerande och utmanande att Helsingfors de senaste åren klarat sig utmärkt i många jämförelser mellan städer. ■

ASTA MANNINEN är expert på stadsinformation, medlem av kommittén ESAC (European Statistical Advisory Committee) och tidigare direktör för Helsingfors stads faktacentral.

Lähteet ja kirjallisuus | Källor och litteratur:

6aika. <http://6aika.fi/>.

Economist Intelligence Unit. Global Liveability Ranking 2015. http://www.eiu.com/public/topical_report.aspx?campid=Liveability2015

Euroopan komissio. Europe 2020. http://ec.europa.eu/europe2020/index_en.htm

Euroopan komissio (2013). Quality of Life in Cities. Perception survey in 79 European cities. European Union, 2013. http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/studies/pdf/urban/survey2013_en.pdf

Euroopan komissio. The Digital Economy & Society Index (DESI). <https://ec.europa.eu/digital-single-market/desi>

Euroopan parlamentti (2014). Mapping Smart Cities in the EU. [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2014/507480/IPOL-ITRE_ET\(2014\)507480_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2014/507480/IPOL-ITRE_ET(2014)507480_EN.pdf)

Eurostat (2015a). "GDP per capita in the EU in 2013: seven capital regions among the most prosperous". (21.5.2015). <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/6839731/1-21052015-AP-EN.pdf/c3f5f43b-397c-40fd-a0a4-7e68e3bea8cd>

Eurostat. (2015b). Eurostat Regional Yearbook 2015. <http://ec.europa.eu/eurostat/web/products-statistical-books/-/KS-HA-15-001>

Eurostat. Statistics Explained. (2015c). [http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:Top_10_regions_in_the_EU_for_selected_information_society_indicators_by_NUTS_level_2_region_2012%E2%80%9314_\(%C2%B9\)_RYB15.png](http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:Top_10_regions_in_the_EU_for_selected_information_society_indicators_by_NUTS_level_2_region_2012%E2%80%9314_(%C2%B9)_RYB15.png)

Eurostat. Statistics Explained. (2015d). http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/GDP_at_regional_level

Eurostat. (2016a). EU-Statistics on Income and Living Conditions (EU-SILC). [http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Glossary:EU_statistics_on_income_and_living_conditions_\(EU-SILC\)](http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Glossary:EU_statistics_on_income_and_living_conditions_(EU-SILC))

Eurostat. (2016b). "Tertiary educational attainment, age group 25-64 by sex and NUTS 2 regions" <http://ec.europa.eu/eurostat/web/products-datasets/-/tgs00109>

Forum Virium Helsinki. <http://www.forumvirium.fi/>.

Frost & Sullivan (2015). Heat Map of Europe's Real-Time Cities—Progress towards Commercialisation. Results of End-user Survey, Conducted 1Q 2015. <http://www.marketresearch.com/product/sample-9049396.pdf>

Helsingin kaupunki. Helsingin kaupungin tietotekniikkaohjelma 2015–2017. <http://www.hel.fi/static/helsinki/julkaisut/tietotekniikkaohjelma.pdf>

Helsingin kaupunki. Strategiaohjelma 2013–2016. http://www.hel.fi/static/kanslia/Julkaisut/Strategiaohjelma_2013-2016_Kh_250313.pdf

Helsingin seudun aluesarjat. www.aluesarjat.fi

Helsinki Region Infoshare. Helsingin tilastollinen vuosikirja. <http://www.hri.fi/fi/dataset/helsingin-tilastollinen-vuosikirja-2015>

HSL. "HSL-alue kärkikaksikossa kansainvälisessä BEST-joukkoliikennetutkimuksessa". (29.3.2016) <https://www.hsl.fi/uutiset/2016/hsl-alue-karkikaksikossa-kansainvalisessa-best-joukkoliikennetutkimuksessa-8178>

Loikkanen, Heikki A. & S. Laakso & I. Susiluoto (2012). Metropolialueen talous. Näkökulmia kaupunkitalouden ajankohtaisiin aiheisiin. Helsingin kaupungin tietokeskus.

Mercer (2016a). Mercer Quality of Living 2016. <https://www.imercer.com/content/mobility/quality-of-living-city-rankings.html>

Mercer (2016b). Mercer Quality of Living/Personal Safety 2016, <http://www.mercer.com/newsroom/western-european-cities-top-quality-of-living-ranking-mercero.html>

Mikkilä, Heli & Riitta Harala. (2015). Huonot ajat vaativat tietoa talouden ja hyvinvoinnin yhteyksistä. Tilastokeskus: Tieto & Trendit 1/2015.

Monocle. Quality of Life Survey 2015. <https://monocle.com/film/affairs/the-monocle-quality-of-life-survey-2015/NESTA>. (2015). European Digital City Index (EDCi). <https://digitalcityindex.eu/>

Nordstat-tietokanta. www.nordstat.org

OECD. Metropolitan Database. <http://stats.oecd.org/Index.aspx?Datasetcode=CITIES>

Pohjola, Matti. (2011). Taloudellinen kasvu, hyvinvointi ja kestävä kehitys. Helsingin kaupungin tietokeskus: Kvartti 4/2011.

Rikama, Samuli. (2015). Digitaalisuus vauhdittaa taloutta vuoteen 2030. Tieto & Trendit 4/2015, Tilastokeskus.

Savela, Olli. (2015). Miltä taloudellisen hyvinvoinnin kehitys näyttää? Tieto & Trendit 1/2015, Tilastokeskus.

Schraad-Tisler, Daniel & Kroll, Cristian: Social Justice in the EU – A Cross-national Comparison. Social Inclusion Monitor Europe (SIM) – Index Report. Bertelsmann Stiftung. http://news.sgi-network.org/uploads/tx_amsgistudies/Social-Justice-in-the-EU-2014.pdf

Tilastokeskus. "Tuloerot Euroopan maissa vuonna 2012". http://www.stat.fi/til/tjt/2013/04/tjt_2013_04_2015-05-25_kat_001_fi.html

UBS. (2015). Prices and Earnings 2015. <https://www.ubs.com/microsites/prices-earnings/prices-earnings.html>

Yhdistyneet kansakunnat (2014). World Urbanization Prospects. The 2014 Revision. <http://www.un.org/en/development/desa/publications/2014-revision-world-urbanization-prospects.html>

Yhdistyneet kansakunnat (2015). Trends in International Migrant Stock: The 2015 Revision. UN Department of Economic and Social Affairs. <http://www.un.org/en/development/desa/population/migration/data/estimates2/estimatesgraphs.shtml?3g3>

JEREMIAS KORTTELAINEN

Nuorten asunnottomuus Helsingissä

– ongelman laajuus
ja mahdollisia ratkaisuja

Bostadslöshet bland unga i Helsingfors

– problemets omfattning
och tänkbara lösningar

»**NUORTEN ASUMISONGELMAT** – asunnottomuus, asunnottomuusuhkaisuus tai epävarma asuminen – ovat jopa kaksinkertaistuneet vuosikymmenessä. Asunnottomuuden mittaaminen on haastavaa, ja niinpä myös erot tilastojen välillä ovat suuria. Tämä artikkeli on katsaus alle 30-vuotiaiden helsinkiläisten asunnottomuuteen: sen yleisyyteen ja tilastointiin, syihin sekä seurauksiin.

»**DE UNGAS BOENDEPROBLEM** – bostadslöshet, hotande bostadslöshet eller osäkert boende – har i vissa fall fördubblats på ett årtionde. Att mäta bostadslöshet är inte det lättaste, och sålunda är också skillnaderna mellan olika statistik stora. Denna artikel är en översikt av bostadslösheten bland under 30-åriga helsingforsbor, dess utbredning, statistikföring, orsaker och följder.

NUORTEN ASUNNOTTOMUUS jää usein piiloon. Syitä tähän ovat matala kynnys majoittua tuttavien luona ja toisaalta vastaavasti korkea kynnys hakeutua asunnottomien palveluihin. Muuhun väestöön verrattuna nuorten asunnottomuusjaksot ovat lyhyempiä, mikä vaikeuttaa niiden havaitsemista mutta samalla myös rajoittaa seurauksia. (Quilgars 2010; Kilpeläinen et al. 2015; Kostiainen & Laakso 2015). Tilapäistä asunnottomuutta – tai ennemminkin epävarmaa asumista – kuvaavat tilastot osoittavat ilmiön yleistyneen niin paljon, ettei se enää vaikuta kovin poikkeukselliselta. Onko kaverin sohvalla nukkumisesta tulossa normaali osa nuoruutta?

Asunnottomuus ymmärretään tutkimuksessa dynaamisena prosessina, johon eri väestöryhmillä liittyy erilaisia tulo- ja lähtöpolkuja. Taustalla vaikuttavat sekä yksilölliset että rakenteelliset tekijät siten, että rakenteen luomat riskit realisoituvat todennäköisimmin niillä, joita myös henkilökohtaiset ongelmat jo rasittavat. (Avramov 1999, 6–10; Kostiainen & Laakso 2012.)

Keskeiset nuorten asunnottomuuden riskitekijät tunnetaan melko hyvin, mutta rakenteellisista olosuhteista ei tiedetä paljoakaan (Quilgars 2010). Yksilötasolla myöhempäa asunnottomuutta ennustavat kouluaikaiset mielenterveyshäiri-

OFTA BLIR UNGAS BOSTADSLÖSHET dold, en följd av den låga tröskeln att kampera hos vänner och bekanta och på motsvarande sätt en hög tröskel att söka sig till servicen för bostadslösa. Jämfört med den övriga befolkningen varar de ungas bostadslöshet kortare tider, vilket gör det svårare att märka den och att begränsa dess konsekvenser (Quilgars 2010; Kilpeläinen et al. 2015; Kostiainen & Laakso 2015). Den statistik som beskriver tillfällig bostadslöshet – eller snarare osäkert boende – visar att fenomenet blivit så utbrett att det inte längre känns särskilt ovanligt. Håller kamperande på en kompis soffa på att bli en normal del av ungdomen?

Bostadslöshet ses i forskningen som en dynamisk process som för olika befolkningsgruppers del har olika ingångs- och utgångsstigar. I bakgrunden inverkar både individuella och strukturella faktorer sålunda att de risker som strukturerna skapar sannolikast realiserar för dem som redan belastas av personliga problem (Avramov 1999, 6–10; Kostiainen & Laakso 2012.)

De centrala riskfaktorerna för ung bostadslöshet är ganska välkända, men om de strukturella förhållandena vet man inte så mycket (Quilgars 2010). På individnivå förutspås kommande bostadslöshet av mentala problem underskoltiden, rus-

öt, päihteiden käyttö ja ongelmat perheen kanssa – sekä erityisesti näiden yhdistelmä (Fröjd et al. 2012). Asuntomarkkinoiden ongelmat puolestaan ovat rakenteellisia riskitekijöitä. Lähtökohtaisestikin taloudellisesti heikossa asemassa olevat nuoret joutuvat Itsenäistyessään kilpailemaan Helsingin nopeasti kohoavien vuokrien asuntomarkkinoilla ilman mahdollisuutta omistusasumiseen. Myös maahanmuuttajatausta aiheuttaa rakenteellista syrjintää asunnonhaussa, ja maahanmuuttajanuoret kokevat paljon asumisongelmia (Kilpeläinen et al. 2015).

Reilusti yksinkertaistaen tilapäisesti tuttavien luona asuvien ongelma on usein kohtuuhintaisten asuntojen puute, kun taas kirjaimellisesti asunnottomien elämään liittyy usein esimerkiksi päihteiden väärinkäyttöä ja mielenterveysongelmia (Korhonen 2002). Tämä ero täytyy huomioida asunnottomuutta mitatessa: halutaanko löytää moniongelmaisia asunnottomia vai epävarmasti asuvia nuoria?

Määrittely ratkaisee paljon

Asunnottomien määrä riippuu pitkälti siitä, ketkä kaikki tilastoihin lasketaan mukaan. The European Typology on Homelessness and Housing Exclusion (ETHOS) on yleiseurooppalaisen asunnottomuusjärjestö FEANTSA:n työn tuloksena syntynyt malli, joka kattaa asunnottomuuden kaikki tasot ja ulottuvuudet. Se jakautuu neljään pääkategoriaan: kadulla asuvat (*roofless*), ilman asuntoa olevat (*houseless*) sekä epävarmasti (*insecure*) ja puutteellisesti (*inadequate*) asuvat. Mielikuvissa asunnottomuus yhdistyy kadulla asumiseen, joka on kuitenkin vain yksi 13:sta asunnottomuuden alaluokasta. (Busch-Geertsema 2010; Kostiainen & Laakso 2012.) Lähes kaikki asunnottomat nuoret Helsingissä sijoittuvat epävarman asumisen kategorian alle.

Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus (ARA) on jo 1980-luvulta lähtien tilastoinut asunnottomuutta kysymällä sitä vuosittain kunnilta osana laajempaa asuntomarkkinakyselyä. Helsingin asunnottomuustiedot perustuvat sosiaalitoimen ja kaupungin vuokra-asunnonhakijoiden asiakastietoihin, ja apuna käytetään väestörekisteriä. Mar-

medelmissbruk och problem med familjen – och i synnerhet en kombination av dessa (Fröjd et al. 2012). Problemen på bostadsmarknaden är för sin del strukturella riskfaktorer. A priori måste unga med svag ekonomisk ställning och utan möjlighet till ägarboende under sin självständighetsprocess tävla på den helsingforsiska hyresmarknaden, där hyrorna stiger snabbt. Likaså försorskar en invandrarbakgrund strukturell diskriminering vid sökande av bostad, och unga invandrare får uppleva många svårigheter med sitt boende (Kilpeläinen et al. 2015).

Med en rejäl förenkling kan man säga att problemet för dem som kamperar hos bekanta ofta är bristen på bostäder till rimligt pris, medan livet för dem som bokstavligen är utan bostad ofta handlar om missbruk och mentala problem (Korhonen 2002). Denna skillnad måste beaktas då man mäter bostadslöshet: vill man hitta bostadslösa med anhopade problem eller unga som bor osäkert?

Definitionen mycket avgörande

Antalet bostadslösa beror i hög grad på vilka man räknar med i statistiken. The European Typology on Homelessness and Housing Exclusion (ETHOS) är en modell som uppkommit genom alleuropeiska bostadslöshetsorganisationen FEANTSA:s arbete. Den omfattar bostadslöshetens alla nivåer och dimensioner, och uppftar fyra huvudkategorier: de som bor på gatan (*roofless*), de som är utan bostad (*houseless*) samt de vars boende är osäkert (*insecure*) eller bristfälligt (*inadequate*). I folksjälen förknippas bostadslöshet med att bo på gatan, som dock är bara en av 13 underkategorier i bostadslösheten (Busch-Geertsema 2010; Kostiainen & Laakso 2012). Nästan alla bostadslösa unga placerar sig i kategorin osäkert boende.

Finansierings- och utvecklingscentralen för boendet ARA har allt sedan 1980-talet statistikfört bostadslöshet genom att fråga kommunerna om saken vid en större årlig enkät om bostadsmarknaden. Bostadslöshetsdatan från Helsingfors bygger på socialväsendets och stadens hyresbostadssökandes kunddata, och som stöd används Befolkningsregistret. I november 2014 fanns det i

raskuussa 2014 Helsingissä oli yhteensä 3 500 yksinelävää asunnotonta, joista alle 25-vuotiaita 700. Pitkäaikaisasunnottomia nuoria oli 240. Suurin osa (noin 80 %) Helsingin asunnottomista majoittui tilapäisesti sukulaisten tai tuttavien luona. Nuorten osalta näin tarkkaa luokittelua ei tehdä. Helsinkiläiset kattavat noin puolet kaikista Suomen asunnottomista, ja asunnottomuus onkin ensisijaisesti kaupunkien ongelma. (ARA 2015.)

Asunnottomiksi ARA laskee 1) ulkona ja ensisuo- jissa, 2) asuntoloissa ja majoitusliikkeissä, 3) erilaisissa laitoksissa ja 4) tilapäisesti sukulaisten ja tuttavien luona oleskelevat. Lisäksi huomioon otetaan 5) ilman asuntoa vapautuvat vangit. (ARA 2015.) Määritelmällisesti tilasto kattaa suuren osa ETHOS-typologiasta, mutta mielenkiintoinen kysymys on, miksi erot muihin asunnottomuutta kuvaaviin tilastoihin ovat niin suuria. Lisäksi varsinkin nuorten ja maahanmuuttajien osalta muutokset asunnottomien määrässä ovat viime vuosina olleet myös huomattavan suuria. Suurin, joskin tietoinen, puute ARAn määritelmässä on asunnottomuusriskin huomiotta jättäminen. Tehokas asunnottomuuden ehkäiseminen vaatisi tietoa myös epävarmasti asuvista ja asunnottomuusuhkista (Edgar et al. 2007).

Asumisen epävarmuus on yleistynyt

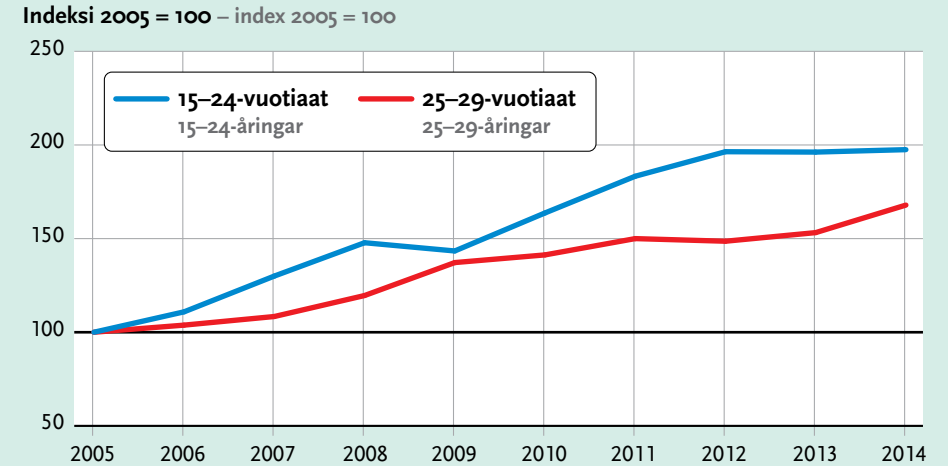
Kaupungin vuokra-asunnonhakijat ovat monimuotoinen ryhmä, joka väljyytensä ansiosta vastaa luultavasti parhaiten ETHOS-typologian määrittelemää asunnottomuutta. Toisaalta väestökisteritiedon vailla vakinaista asuntoa (VVA) olevista voi tulkita olevan asunnonhakijoita luotettavampaa siinä mielessä, että merkintä perustuu ilmoitukseen viranomaisille. VVA-merkinnän tekemiseen voi tosin olla muitakin syitä kuin asunnottomuus – esimerkiksi ulkomailla tai omasta halusta toisessa osoitteessa oleskelu. Suurimman osan VVA-merkintäisistä oletetaan kuitenkin majoittuvan sukulaisten tai tuttavien luona; 18–29-vuotiaiden merkinnöistä lähes 80 prosentin on huomattu johtuvan todellisesta asunnottomuudesta (Kostiainen & Laakso 2015). Taustalla vaikuttavat kaikki samat syyt kuin muuttouhkaisilla vuokra-asunnonhakijoillakin.

Helsingfors sammanlagt 3 500 ensamlevande bostadslösa, varav 700 var yngre än 25 år. De långtidsbostadslösa unga uppgick till 240. Största delen (ca. 80 %) av de bostadslösa i Helsingfors kamperade hos släktingar eller bekanta. För de ungas del finns ingen såhär skarp klassificering. Helsingfors står för hälften av alla bostadslösa i Finland, och bostadslöshet är ett problem främst i städer (ARA 2015).

Som bostadslösa räknar ARA dem som lever 1) ute och i skyddshärbärgen, 2) i härbärgen, inkvarteringsanläggningar, 3) olika anstalter, och 4) tillfälligt hos bekanta eller släktingar. Dessutom beaktas 5) frigivna fångar utan bostad (ARA 2015). Definitionsmässigt täcker statistiken en stor del av ETHOS-typologin, men en intressant fråga är varför skillnaderna jämfört med övrig bostadslöshetsstatistik är så stora. Dessutom har förändringarna i antalen bostadslösa bland i synnerhet unga och invandrare också varit märkbart stora de senaste åren. Den största – om än medvetna – bristen i ARA:s definition är att risken för bostadslöshet inte tas upp. Effektivt förebyggande av bostadslöshet skulle kräva kunskap om även dem som bor osäkert och om bostadslöshetshot (Edgar et al. 2007).

Osäkert boende blivit vanligare

De som ansöker om hyresbostad av staden är en mångskiftande skara, som genom sin vaghet troligen bäst motsvarar ETHOS-typologins definition av bostadslöshet. Å andra sidan kan man tolka Befolkningsregistrets uppgift om personer utan varaktig bostad som tillförlitligare i den meningen att anteckningen VVA (vailla vakinaista asuntoa, sv. ”utan varaktig bostad”) bygger på en anmälan gjord till myndigheterna. Anteckningen VVA kan i och för sig ha andra orsaker än bostadslöshet – till exempel att man är utomlands eller av egen vilja bor på annan adress. Men största delen av dem med VVA-anteckning antas dock kampera hos släktingar och bekanta; man har märkt att nästan 80 procent av 18–29-åringarnas anteckningar beror på reell bostadslöshet (Kostiainen & Laakso 2015). I bakgrunden finns samma orsaker som för bostadssökande med flyttningshot.

KUVIO 1. Vailla vakinaista asuntoa olevat Helsingissä vuodenvaihteessa, indeksi 2005=100. (Tilastokeskus, tietokeskuk- sen erillistilaisuus)

FIGUR 1. Antal personer utan varaktig bostad (VVA) i Helsingfors vid årsskiftet, index 2005=100 (Statistikcentralens, Fakta- centralens särbeställning)

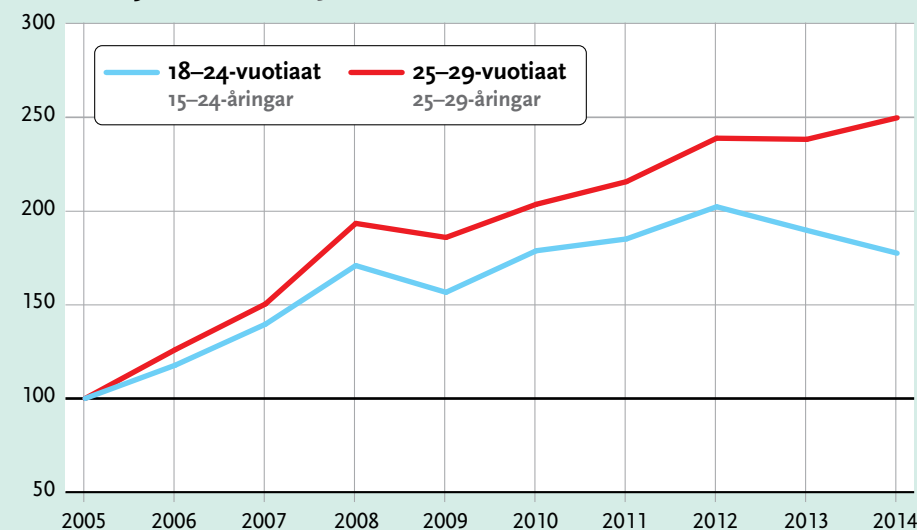
Vailla vakinaista asuntoa olevien 15–24-vuotiaiden nuorten määrä on kaksinkertaistunut kymmenen vuoden tarkastelujaksolla. 25–29-vuotiaiden osalta nousu on samaan aikaan ollut lähes 70 prosenttia. (Kuvio 1) Trendi on kaupungin vuokra-asunnonhakijoihin verrattuna tasaisempi, mutta samalla tavalla nousujohtainen. Vuonna 2012 15–24-vuotiaiden asunnottomien määrä on jäänyt paikalleen vanhemman ikäluokan jatkaessa nousuaan.

Asunnottomaksi tai muuttouhkaiseksi itsensä ilmoittaneilta 18–24-vuotiailta tulleiden kaupungin vuokra-asuntohakemusten määrä on vuodesta 2005 kasvanut lähes 80 prosenttia. Eniten hakemuksia tuli vuonna 2012, jonka jälkeen suunta on kääntynyt hienoiseen laskuun. 25–29-vuotiaiden ikäluokassa vastaava nousu on ollut jopa 150 prosenttia ja jatkuu edelleen. (Kuvio 2) Vuonna 2014 asuntohakemuksia kaupungin vuokra-asuntoihin tuli yhteensä 55 500. Asunnottomien tai muuttouhkaisien hakemuksia näistä oli 33 000, joista noin puolet 18–29-vuotiailta; määrä on noussut selvästi muita hakemuksia enemmän. Vain muutama prosentti hakemuksista johtaa lopulta asunnon saamiseen, ja välitettyjen asuntojen määrä on laskenut entisestään vuosi vuodelta.

Under den tioårsperiod vi undersökte fördubblades antalet 15–24-åringar som var utan varaktig bostad. Bland 25–29-åringarna var ökningen under samma tid nästan 70 procent (Figur 1). Trenden är jämnare än för dem som söker hyresbostad hos staden, men på samma sätt stigande. År 2012 stampade antalet 15–24-åriga bostadslösa på stället medan ökningen fortsatte bland den äldre åldersklassen.

Sedan år 2005 har antalet ansökningar om stadens hyresbostäder gjorda av 18–24-åringar som uppgivit sig som bostadslösa eller flyttningshotade ökat med nästan 80 procent. Mest ansökningar inkom det år 2012, varefter trenden gått aningen nedåt. I åldersgruppen 25–29 år har motsvarande ökning varit upp till 150 procent och den pågår ännu (Figur 2). År 2014 mottog staden sammanlagt 55 500 ansökningar om hyresbostad. Av dessa var 33 000 från bostadslösa eller flyttningshotade personer, varav ca. hälften var 18–29 år gamla. Sistnämnda har ökat klart mera än de övriga ansökningarna. Bara några procent av ansökningarna leder slutligen till att man får bostad, antalet förmedlade bostäder har år för år minskat allt mera.

Indeksi 2005 = 100 - index 2005 = 100

KUVIO 2. Hakemukset kaupungin vuokra-asuntoon asunnottomilta tai muuttouhkaisilta, indeksi 2005=100. (Helsingin kaupungin kiinteistövirasto)

FIGUR 2. Ansökningar om stadens hyresbostad gjorda av bostadslösa eller flyttningshotade, index 2005=100 (Helsingfors stads fastighetskontor)

Hakemustilaston tulkitseminen on erityisen vaikeaa, sillä hakijoiden ilmoitusta asunnottomuudesta ei ennen valintaa voi varmentaa mitenkään. Kiireellisen asunnontarpeen aiheuttavat yhtä lailla asunnottomuus ja uhka asunnottomuudesta. Näiden erottaminen toisistaan ei ole mielekäästä, sillä molempiin kuuluu samanlaisia asunnottomuustilanteita kuten vuokrasopimuksen irtisanominen tai tuomioistuinten häätöpäätös. Asunnottomuuden ja muuttouhkaisuuden välinen rajanveto jää hakijan itsensä tehtäväksi.

Muuttouhkaisuus kaupungin vuokra-asuntohakemuksessa tarkoittaa edellä mainittujen suoraan asunnon menetykseen johtavien syiden lisäksi paljon useammin määräaikaista vuokrasopimusta, viireillä olevaa eroa tai asuinpaikkaa muualla maassa, vaikka työpaikka olisi jo Helsingissä. Myös täysi-ikäiset vanhempiansa luona asuvat lapset merki-

Att tolka ansökningsstatistiken är särskilt svårt i och med att de sökandes uppgift om bostadslösheten inte kan kontrolleras på något sätt före valet. Ett brådskande behov av bostad uppkommer lika väl av reell som av hotande bostadslöshet. Att skilja på dessa båda är inte vettigt, eftersom bägge handlar om likadana bostadslöshetsituationer, till exempel uppsägning av hyreskontrakt eller vräkningsbeslut från domstol. Det är den sökande själv som drar gränsen mellan bostadslöshet och hotande bostadslöshet.

Förutom ovan nämnda orsaker som direkt leder till förlust av bostaden handlar hotande bostadslöshet i ansökningarna om stadens hyresbostad även, och mycket oftare, om visstidshyreskontrakt, skilsmässor eller att man bor på annan ort fastän man arbetar i Helsingfors. Även fullvuxna barn som bor hos sina föräldrar antecknas som brådskande sö-

tään kiireellisiksi hakijoiksi. Joukossa on varmasti myös hakijoita, jotka eivät todellisuudessa ole asunnottomia, mutta trendinä asumisongelmien yleistyminen näyttää ilmeiseltä.

Asumisen epävarmuuden yleistyminen näkyy myös muissa asumistilastoissa. Helsingiläisnuorten muuttoajankohta ensimmäiseen omaan kotiin on viivästynyt 2010-luvulla, ja vastaavasti lapsuudenkodissaan asuvien nuorten määrä on noussut. Keskimääräistä muuttoikää vanhempia eli 21–29-vuotiaita nuoria asui lapsuudenkodissaan vuonna 2014 noin 2 000 enemmän kuin kymmenen vuotta aiemmin. (Tilastokeskus 2015a.)

Siitä, onko vanhempiansa luona asuva 21-vuotias asunnoton vai ei, voi perustellusti olla montaa mieltä. Monelle nuorelle syy vanhempien luona asumiseen on kuitenkin taloudellinen epävarmuus, joten asumistilanne ei välttämättä vastaa nuoren omaa toivetta. Viidesosa nuorista myös palaa vanhempiansa luo sieltä kerran jo muutettuaan. Vaikka useimpien ratkaisu johtuu esimerkiksi valmistumista seuraavasta paikkakunnan vaihdoksesta, myös parisuhteen päättyminen, taloudelliset vaikeudet ja asunnottomuus näkyvät taustalla. Lapsuudenkodissa asuvista yli kolmasosa arvioi asumistilanteensa siirtävän lasten hankkimista, mikä kertoo hyvin konkreettisesti nuoruuden asumistilanteen vaikuttavan myös myöhempään elämään. (Kilpeläinen et al. 2015; Rytönen & Saari 2015.)

ETHOS-typologiassa puutteelliseksi asumiseksi lasketaan myös äärimmäinen tilanpuute. Suomessa korkein ahtauden taso, normi 1, tarkoittaa yli kahta henkilöä huonetta kohden keittiö mukaan lukien. Näin asuvia henkilöitä oli Helsingissä vuonna 2014 yhteensä lähes 4 300. Määrä on noussut 50 prosenttia vuosikymmenessä. Samansuuntaisesta kehityksestä kertoo myös tilasto asuntokunnista, joissa asuu perheen lisäksi joku muu henkilö. Kaksihenkinen perheen lisäksi asuntokunnassa kolmantena asuvia oli vuoden 2014 lopussa noin 3 300, mikä on lähes tuhat henkeä enemmän kuin vuonna 2005. (Tilastokeskus 2015b.) Korhonen (2002) arvioi ”muiden” olevan suurimmaksi osaksi tilapäisesti sukulaisten tai tuttavien luona oleskelevia, vaikka lukuun varmasti sisältyy myös omasta halustaan yhdessä asuvia sisarusia tai erityisryhmiä.

kande. I skaran finns säkert också sådana sökande som inte i verkligheten är bostadslösa. Men som trend verkar ökningen i bostadslöshetsproblemen uppenbar.

Att osäkert boende blivit vanligare syns också i annan boendestatistik. Tidpunkten för helsingforsungas flytt till sitt första egna hem har blivit senare under 2010-talet, och på motsvarande sätt har antalet unga som bor kvar i föräldrahemmet vuxit. År 2014 bodde det i föräldrahemmen kvar 2 000 flera ungdomar äldre än den genomsnittliga utflyttningsåldern, dvs. 21–29-åringar, än tio år tidigare (Tilastokeskus–Statistikcentralen 2015a.)

Man kan med fog vara av olika åsikt om huruvida en 21-åring som bor kvar i föräldrahemmet är bostadslös eller inte. I varje fall är orsaken till att bo kvar hos föräldrarna för många unga ekonomisk, så bostadslösningen motsvarar inte nödvändigtvis vad man själv skulle önska. Dessutom flyttar en femtedel av de utflugna unga i något skede tillbaka till föräldrarna. Trots att en sådan lösning för de flesta beror på att man flyttar till annan ort efter avslutade studier, finns även avslutad parförhållande, ekonomiska svårigheter och bostadslöshet i bakgrunden. Över en tredjedel av dem som bor i föräldrahemmet bedömer att deras bostadssituation skjuter upp skaffandet av barn, vilket mycket konkret vittnar om att bostadssituationen i ungdomen även inverkar på folks senare liv (Kilpeläinen et al. 2015; Rytönen & Saari 2015.)

I ETHOS-typologin räknas även extrem utrymmebrist som bristfälligt boende. I Finland betyder högsta trängselnivån, norm 1, att det bor över två personer per rum, köket medräknat. I Helsingfors fanns det år 2014 sammanlagt nästan 4 300 personer som bodde på det viset, vilket var 50 procent flera än tio år tidigare. Om en liknande trend vittnar även statistiken över sådana hushåll där det förutom familjen bor någon annan. I slutet av år 2014 fanns det 3 300 personer som bodde med en tvåpersoners familj, vilket var nästan tusen flera än år 2005 (Tilastokeskus–Statistikcentralen 2015b). Korhonen (2002) bedömer att dessa tredje personer i huvudsak är sådana som kamperar hos släktingar och bekanta, trots att siffran säkert också upptar system eller specialgrupper som bor samman av egen fri vilja.

Voiko asunnottomuutta mitata?

Kaikki tutkimukset pyrkivät antamaan jonkinlaisen arvion asunnottomien määrästä, mutta tulokset vaihtelevat mittaustavan ja valitun rajauksen perusteella paljon. Kautta linjan tutkijat kuitenkin arvioivat määrän suuremmaksi kuin ARA (ks. esim. Kostiainen & Laakso 2012 ja 2015; Kauppinen et al. 2015). VVA-merkintöjen tai kaupungin vuokra-asunnonhakijoiden perusteella voi tehdä suuntaa antavia tulkintoja asunnottomuuden yleisyydestä.

Väestörekisterissä vailla vakinaista asuntoa olevia 15–24-vuotiaita nuoria oli vuonna 2014 Helsingissä noin 1 250, ja 25–29-vuotiaita hieman vähemmän. VVA-kirjauksen on kuitenkin kertonut tehneensä vain reilu kolmasosa (35 %) asunnottomuutta kokeneista (Kilpeläinen et al. 2015). Kun huomioi myös Kostiaisen ja Laakson (2015) laskemat VVA-merkinnän ja todellisen asunnottomuuden suhteesta, voi alle 25-vuotiaiden VVA-nuorten määräksi arvioida karkeasti 2 700 – alle 30-vuotiaita olisi vastaavasti 5 000.

Hakemusmäärästä kaupungin vuokra-asuntoihin ei voi suoraan tehdä johtopäätöksiä, sillä sama hakija voi hakea asuntoa useamman kerran vuoden aikana. Suhteuttamalla kaikkien vuoden aikana saapuneiden hakemusten määrän hakijoiden määrään vuoden viimeisenä päivänä (24 600) voi arvioida, että vuoden 2014 lopussa asuntoa haki noin 4 000 18–24-vuotiaista ja yli 3 200 25–29-vuotiaista asunnottomia tai muuttouhkaista nuorta. Tämä tarkoittaisi noin 4 000 asumisen epävarmuuden takia asuntoa odottavaa enemmän kuin vuonna 2005.

ARAN tilaston 700 asunnottomia alle 25-vuotiaista helsinkiläistä näyttää edellä esitettyihin arvioihin verrattuna huomattavan vähäiseltä. Asunnottomia tai muuttouhkaista vuokra-asunnonhakijoita on tähän verrattuna lähes kuusin- ja vailla vakinaista asuntoa olevia seitsemänkertaisesti. Sen sijaan asunnottomaksi tai sukulaisten luona asuviksi merkityjä toimeentulotuen saajia Helsingissä oli vuonna 2014 noin 800. Tulkinta siitä, että ARA kuvaa melko tiukasti rajattua asunnottomuutta asunnonhakijoihin ja väestörekisteriin verrattuna, ei liene liian kaukaa haettu.

Aivan oma lukunsa ovat nuoret, jotka kertovat kokeneensa asunnottomuutta jossain vaiheessa elä-

Kan man mäta bostadslöshet?

Alla undersökningar i ämnet försöker ge något slags bild av antalet bostadslösa, men resultaten varierar mycket enligt mätningssätt och valda avgränsningar. Men genomgående bedömer forskarna att siffran är större än ARA:s bedömning (se t.ex. Kostiainen & Laakso 2012 och 2015; Kauppinen et al. 2015). På grundval av VVA-anteckningarna eller ansökningarna till stadens hyresbostäder kan man göra riktgivande tolkningar av hur utbredd bostadslösheten är.

År 2014 fanns det i Helsingfors enligt Befolkningsregistret ca. 1 250 unga i åldern 15–24 och lite färre i åldern 25–29 som inte hade någon varaktigt bostad. Men bara en dryg tredjedel (35 %) av dem som upplevt bostadslöshet uppgav att de antecknat sig som VVA, utan varaktigt bostad (Kilpeläinen et al. 2015). Om vi också beaktar Kostiaisen och Laakson (2015) beräkningar om förhållandet mellan uppgiven och reell bostadslöshet kan vi grovt sett göra uppskattningen att det i Helsingfors finns ca. 2 700 under 25-åriga och 5 000 under 30-åriga varaktigt bostadslösa.

Vi kan inte dra direkta slutsatser av antalet ansökningar om hyresbostad hos staden, eftersom samma person kan söka bostad flera gånger under samma år. Genom att beräkna förhållandet mellan dels antalet ansökningar som kommit in, dels antalet personer som gjort ansökan under året kan vi göra uppskattningen att bostad söktes av ca. 4 000 18–24-åriga och 3 200 25–29-åriga bostadslösa i slutet av år 2014. Detta skulle betyda att de som väntade på bostad på grund av osäkert boende nu var ca. 4 000 flera än de varit år 2005.

Jämfört med ovan anförda uppskattningar verkar ARA:s siffra 700 bostadslösa under 25-åringar i Helsingfors vara märkbart i underkant. Jämfört med detta är antalet bostadslösa eller flyttningshotade ansökare om hyresbostad nästan sexfalt och antalet sådana som är utan varaktigt bostad nästan sjufalt. Däremot fanns det år 2014 i Helsingfors ca. 800 utkomststödstagare som antecknats som bostadslösa eller boende hos släktingar. Så det är knappast alltför djärvt att säga att ARA beskriver en ganska snävt avgränsad bostadslöshet jämfört med antalet bostadssökande och Befolkningsregistrets uppgifter.

määnsä. Nuorten asuminen 2014 -tutkimuksessa (Kilpeläinen et al. 2015) 18–29-vuotiaista 5,5 prosenttia ilmoitti olleensa asunnottomana, mikä Helsingin vuoden 2014 väestöön suhteutettuna tarkoittaisi 6 600 nuorta. Opiskelijabarometrissa (Rytkönen & Saari 2015) vastaavasta kokemuksesta kertoi vieläkin useampi vastaaja (8,2 %), minkä voi laskea tarkoitettavan pääkaupunkiseudulla pyöreästi 7 400 korkeakouluopiskelijaa. Kyselyaineistoja tarkastellessa pitää ottaa huomioon subjektiivisuus, jolla vastaajat asunnottomuuden määrittelevät. Toisaalta poikkileikkaustilanteeseen perustuvien tilastojen on kuitenkin huomattu liiallisesti korostavan pitkäaikaisasunnottomuutta ja vastaavasti aliarvioivan epävarmaa tai puutteellista asumista, joten kyselytutkimukset ovat tarpeellinen lisä (Busch-Geertsema 2010).

Entä vähentää?

Pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämishjelmat (PAAVO I ja II) ja asunto ensin -politiikka näyttävät osuneen maaliinsa ja saaneen vakavimpien tapausten määrän vähenemään. Toisaalta pitää ottaa huomioon, että pitkäaikaisasunnottomuuden määritelmä on ETHOS:iin verrattuna huomattavan tiukka – varsinkin edellytys sosiaalisista ja terveydellisistä syistä asunnottomuuden pitkittymisen taustalla (ARA 2015). Samaan aikaan nuorten epävarma asuminen on tilastojen perusteella yleistynyt kaikilla mitattavissa olevilla tasoilla, ja myös nuorten osuus asunnottomista on noussut. Asunnottomuuden laaja määritelmä ei tee eroa asunnottomuuden keston perusteella: myös lyhytaikainen ja tilapäinen nuorten asunnottomuus on asunnottomuutta. Aiheellinen kysymys onkin, ovatko asunnottomuuden ehkäisyyn suunnatut toimenpiteet auttaneet asumisongelmaisia nuoria mitenkään.

Nuorten asunnottomuuden taustalta on tunnistettu rakenteellisia ja yksilöllisiä riskitekijöitä, ja kokonaisuutta tulkitaan näiden dynaamisena vuorovaikutuksena. Asunnottomuuden vähentämistoimenpiteet näyttävät kohdistuneen pääsääntöisesti yksilöllisiin riskitekijöihin: palveluiden parantamiseen ja yksilön ongelmien ratkaisemiseen – ei kuitenkaan kohtuuhintaiseen asuntotarjontaan. Asunnottomuuden dynaamisesta luonteesta johtuen voi

Ett kapitel helt för sig är de unga som uppger att de upplevt bostadslöshet i något skede av livet. I Kilpeläinen et al:s (2015) undersökning om ungas boende 2014 uppgav 5,5 procent av 18-29-åringarna att de varit bostadslösa, vilket utslaget på Helsingfors folkmängdssiffror för det året skulle ge 6 600 unga. Vid Studerandebaremetern (Rytkönen & Saari 2015) berättade ännu fler svarare (8,2 %) om liknande upplevelser, vilket i huvudstadsregionen i runt tal skulle handla om 7 400 högskolestuderande. Men då det gäller enkäter bör vi komma ihåg att svararna subjektivt beskriver sin bostadslöshet. Samtidigt har man kunnat märka att statistik som bygger på tvärsnittssituationer i alltför hög grad dels betonar långtidsbostadslöshet, dels underskattar osäkert eller bristfälligt boende, så enkäterna behövs som komplement (Busch-Geertsema 2010).

Kan man minska bostadslösheten?

Programmen för att minska långtidsbostadslöshet (PAAVO I och II) samt policyn Bostaden först (Asunto ensin) ser ut att ha träffat prick och fått antalet allvarliga fall att minska. Å andra sidan bör vi beakta att definitionen av långtidsbostadslöshet är märkbart snäv jämför med ETHOS – i synnerhet att det skall föreligga sociala och hälsomässiga orsaker till att bostadslösheten drar ut på tiden (ARA 2015). Samtidigt har osäkert boende bland unga blivit vanligare enligt statistik på alla mätbara nivåer, och likaså har de ungas andel av de bostadslösa vuxit. Den breda definitionen av bostadslöshet gör ingen skillnad på hur länge bostadslösheten varar: även kortvarig och tillfällig bostadslöshet bland unga räknas som bostadslöshet. Så en påkallad fråga är huruvida de åtgärder man vidtagit för att förebygga bostadslöshet på något vis har hjälpt unga människor med bostadsproblem.

I bakgrunden till bostadslösheten bland unga har man identifierat strukturella och individuella riskfaktorer, och helheten tolkas som en dynamisk växelverkan mellan dem. Åtgärderna för att minska bostadslösheten ser ut att i huvudsak ha riktat in sig på individuella riskfaktorer: förbättra servicen och lösa individens problem – snarare än på att få till stånd ett bostadsutbud till rimligt pris. Som följd av bostadslöshetens dynamiska karaktär kan vi dock

kuitenkin esittää uuden kysymyksen: jos rakenteelliset olosuhteet huononevat liikaa, pieneneekö muiden riskitekijöiden merkitys? Aiheuttavatko liian kärkevät vuokra-asuntomarkkinat sen, että pelkkä taloudellinen epävarmuus johtaa yhä useammin asunnottomuuteen? Jos tähän päädytään, nuorten asunnottomuuden tilastoiminen sosiaalitoimen asiakkaiden perusteella ei enää kuvaa ilmiön laajuutta mielekkäästi. Toisaalta jos epävarman asumisen kaksinkertaistumisen taustalla eivät ole asuntomarkkinat, pitää syytä hakea yksilöllisistä tekijöistä. Näin paljon lisääntyneet mielenterveyshäiriöt ja päihteiden käyttö kuulostaisivat, jos mahdollista, vieläkin huonommalta vaihtoehdolta.

Ilmeinen ja asunnottomuustutkimusten lopusta säännönmukaisesti löytyvä toimenpide-ehdotus on asuntotuotannon ja erityisesti kohtuuhintaisen vuokra-asuntotarjonnan lisääminen (esim. Kostiainen & Laakso 2015; Kauppinen et al. 2015). Vuonna 2014 noin puolet itsenäisesti asuvista alle 30-vuotiaista helsinkiläisistä asui vapaarahoitteisessa vuokra-asunnossa. Pienten vapaarahoitteisten vuokra-asuntojen neliövuokra on noussut vuosikymmenessä yli viidellä eurolla ja oli vuonna 2014 jo 18,70 euroa (Nuorten hyvinvointikertomus 2015).

Asuntotuotannon lisääminen on poliittisesti huomattavasti palvelujärjestelmän parantamista vaikeampaa. Nuorten asunnottomuuden vähentämistä pohtinut työryhmä on kuitenkin tunnistanut riittämättömän asuntotarjonnan merkittävimmäksi asunnottomuuden syyksi, ja haluaa ehdotuksissaan huomioida myös asunnottomuusuhkaiset nuoret siinä muodossa kuin he esimerkiksi kaupungin vuokra-asunnonhakijoina näkyvät. Asuminen ulotettaisiin osaksi nuorisotakuuta, ja mahdollisuuksia lisättäisiin tuen saamiseen ilman sosiaalitoimen asiakkuutta, jota nuoret tyypillisesti välttelevät. Arviolta 2 000 nuorelle voitaisiin taata turvallinen asuminen monipuolisella 20 miljoonan euron vuosi-investoinnilla, joka laskelmien perusteella maksaisi itsensä takaisin parissa vuodessa. (Ympäristöministeriö 2015.)

Viime kädessä asumisen turvaamisen voi ymmärtää myös ihmisoikeuskysymyksenä (Kauppinen et al. 2015, 71; Ympäristöministeriö 2015). Rajallisten resurssien takia pitää vetää raja johonkin sen suhteen, mitä ihmisarvoiseen asumiseen sisäl-

ställa en ny fråga: om de strukturella förhållandena försämras alltför mycket, minskar då de övriga riskfaktorernas betydelse? Förorsakar en alltför tillspetsad hyresbostadsmarknad att ekonomisk osäkerhet i sig allt oftare leder till bostadslöshet? Om vi kommer fram till den slutsatsen beskrivs fenomenets omfattning inte längre meningsfullt av att man statistikför de ungas bostadslöshet utgående från socialväsendets klienter. Men å andra sidan: Om det inte beror på bostadsmarknaden att osäkert boende fördubblats så måste orsaken sökas bland de individuella faktorerna. Sålunda skulle de ökande mentala störningarna och växande rusmedelsmissbruket låta som en om möjligt ännu sämre förklaring.

Ett uppenbart åtgärdsförslag som också brukar finnas i slutet av alla studier om bostadslöshet är att öka bostadsproduktionen och i synnerhet utbudet på hyresbostäder till rimlig kostnad (t.ex. Kostiainen & Laakso 2015; Kauppinen et al. 2015). År 2014 bodde ca. hälften av de självständigt boende under 30 år gamla helsingforsborna i en marknadshyresbostad. På ett årtionde steg hyran för hyresbostäder på fria marknaden med över fem euro per kvadratmeter och var år 2014 uppe i 18,70 euro per kvadratmeter (Välfärdsberättelsen om de unga 2015).

Att öka bostadsproduktionen är politiskt betydligt svårare än att förbättra servicesystemet. En arbetsgrupp som dryftat en minskning av bostadslösheten bland unga har i varje fall kommit fram till att det otillräckliga utbudet på bostäder är den viktigaste orsaken till bostadslösheten, och den vill i sina förslag även beakta de unga som hotas av bostadslöshet – såsom de framgår som till exempel sökan- de till stadens hyresbostäder. Bostadslösheten skulle utsträckas till att bli en del av ungdomsgarantin, och möjligheterna att få stöd skulle utökas även utan klientkap hos socialväsendet – och det undviker ju de unga vanligen. Åt uppskattningsvis 2 000 unga kunde man garantera ett tryggt boende med en mångsidig 20 miljoner euros årlig investering, som enligt beräkningarna skulle betala sig tillbaka på ett par år (Ympäristöministeriö–Miljöministeriet 2015.)

Slutligen kan man också se tryggandet av boendet som en människorättsfråga (Kauppinen et al. 2015, 71; Ympäristöministeriö–Miljöministeriet 2015). På grund av begränsade resurser måste man

tyy: vain katto pään päälle, vai myös turvallinen ja pysyvä koti? Laajempi tutkimus nuorten tilapäisestä asunnottomuudesta ja asumisen epävarmuuden vaikutuksista myöhempään elämään helpottaisi varmasti rajanvetoa. Onko kaverin sohvalla nukkuminen todellakin vain harmiton ja normaali osa nuoruutta vai askel kohti suurempia ongelmia? ■

Artikkeli perustuu Nuorten hyvinvointikertomuksen Nuorten asunnottomuus -indikaattorin tietoihin ja selvitystyöhön. Lähteinä indikaattorissa käytetään Tilastokeskuksen, Helsingin kaupungin kiinteistöviraston sekä sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen aineistoa. Katso myös: <http://www.nuortenhyvinvointikertomus.fi/indikaattorit/tulevaisuuden-hallinta/nuorten-asunnottomuus>

JEREMIAS KORTTELAINEN työskenteli Helsingin kaupungin tietokeskuksessa syksyn 2015.

Kirjallisuus | Litteratur:

- ARA (2015): Asunnottomat 2014. Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus, Selvitys 1/2015. Lahti: ARA.
- Avramov, Dragana (1999): Coping with Homelessness: Issues to be Tackled and Best Practices in Europe. Aldershot: Ashgate Publishing Ltd.
- Busch-Geertsema, Volker (2010): Defining and Measuring Homelessness. Teoksessa Homelessness Research in Europe, 19–39, toim. O'Sullivan E, Busch-Geertsema V, Quilgars D & Pleace N. Bryssel: FEANTSA.
- Edgar, Bill & Harrison, Matt & Watson, Peter & Busch-Geertsema, Volker (2007): Measurement of Homelessness at European Union Level. Bryssel: Euroopan komissio.
- Fröjd, Sara & Marttunen, Mauri & Kaltiala-Heino, Riittakerttu (2012): Nuorten aikuisten asunnottomuutta ennustavat tekijät peruskoulun viimeisellä luokalla. Sosiaalilääketieteellinen aikauslehti 2012:49, 232–246.
- Kauppinen, Timo M. & Hannikainen-Ingman, Katri & Sallila, Seppo & Viitanen, Veera (2015): Pienituloisten asuinolot. THL – Työpöytä 22/2015. Helsinki: THL.
- Kilpeläinen, Päivi & Kostiainen, Eeva & Laakso, Seppo (2015): Toiveet ja todellisuus – Nuorten asuminen 2014. Suomen ympäristö 2/2015. Helsinki: Ympäristöministeriö.
- Korhonen, Erkki (2002): Asunnottomuus Helsingissä. Helsingin kaupungin tietokeskus, Tutkimuksia 2002:4. Helsinki: Tietokeskus.

dra en gräns för vad som ingår i människovärdigt boende: tak över huvudet, eller också ett tryggt och varaktigt hem? En mera omfattande studie av tillfällig bostadslöshet bland unga och verkningarna av osäkert boende senare i livet skulle säkert underlätta gränsdragningen. Är kamperande på kompisens soffa bara en harmlös och normal del av ungdomen eller ett steg mot större problem? ■

Artikeln bygger på indikatordata om ungas bostadslöshet som ingår i Välfärdsberättelsen om de unga, samt på en utredning. Som källa för indikatorn används material från Statistikcentralen, Helsingfors stads fastighetskontor samt Helsingfors stads social- och hälsovårdsverk. Se även: <http://www.nuortenhyvinvointikertomus.fi/indikaattorit/tulevaisuuden-hallinta/nuorten-asunnottomuus>

JEREMIAS KORTTELAINEN arbetade vid Helsingfors stads faktacentral hösten 2015.

- Kostiainen, Eeva & Laakso, Seppo (2012): Vailla vakinaista asuntoa. Liikkuvuus asunnottomuuden ja asuntokannan välillä. Kaupunkitutkimus TA Oy.
- Kostiainen, Eeva & Laakso, Seppo (2015): Helsingkiläisten asunnottomuuspolut. Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskusraportteja 1/2015. Lahti: ARA.
- Nuorten hyvinvointikertomus (2015): Opiskelija- ja nuorisotasunnot. www.nuortenhyvinvointikertomus.fi/indikaattorit/tulevaisuuden-hallinta/opiskelija-ja-nuorisotasunnot. [22.12.2015]
- Quilgars, Deborah (2010): Youth Homelessness. Teoksessa Homelessness Research in Europe, 187–210, toim. O'Sullivan E, Busch-Geertsema V, Quilgars D & Pleace N. Bryssel: FEANTSA.
- Rytkönen, Maria & Saari, Juhani (2015): Opiskelijan kaupunki. Helsinki: Opiskelun ja koulutuksen tutkimussäätiö Otus.
- Tilastokeskus (2015a): Väestö sukupuolen, iän ja perheeseaman mukaan 2005–2014. Statfin, Tilastokeskus. [11.11.2015]
- Tilastokeskus (2015b): Perheet ja asuntokunnat 2014. Väestötalustalustiedot, Tilastokeskus. [11.11.2015]
- Ympäristöministeriö (2015): Nuorten asunnottomuuden vähentämistä valmistelevalle työryhmän toimenpideesitykset. 9.4.2015, Ympäristöministeriö.

Maahanmuuttajien siirtyminen omistusasumiseen pääkaupunkiseudulla

TIMO M. KAUPPINEN & KATJA VILKAMA

Övergång till ägarboende bland invandrare i huvudstadsregionen

»**MAAHANMUUTTAJAT ETENEVÄT** vuokra-asumisesta omistusasumiseen hitaammin kuin kantaväestö. Suuri osa erosta selittyy maahanmuuttajien pienemmillä tuloilla, mutta lisäksi tulotaso on maahanmuuttajilla heikommin yhteydessä omistusasumiseen siirtymisen nopeuteen.

Maahanmuuttajat asuvat Suomessa ja pääkaupunkiseudulla selvästi kantaväestöä harvemmin omistusasunnossa (esim. Vaattovaara ym. 2010, 218–220, 253; Castaneda & Kauppinen 2015; Helsingin kaupungin tietokeskus 2015). Vastaavanlainen ero havaitaan myös monessa muussa maassa, etenkin vähemmän aikaa maassa olleiden maahanmuuttajien osalta.

»**AVANCEMANG FRÅN HYRESBOENDE** till ägarboende går långsammare för invandrare än för ursprungsbefolkningen. Detta beror till stor del på att invandrarna har lägre inkomster, men också på att inkomsterna för invandrarnas del har mindre samband med hur snabbt man övergår till ägarbostad.

Både i Finland och huvudstadsregionen bor invandrare klart mindre än ursprungsfinländare i ägarbostad (t.ex. Vaattovaara et al. 2010, 218–220, 253; Castaneda & Kauppinen 2015; Helsingin kaupungin tietokeskus–Helsingfors stads faktacentral 2015). En liknande skillnad kan skönjas även i många andra länder, i synnerhet då det gäller invandrare som inte vistats så länge i landet.

HELSINGIN KAUPUNGIN AINEISTOPÄÄN KKI/SUSANNA KARHAPÄÄ

Tässä artikkelissa tarkastelemme pääkaupunkiseudulle vuosina 1991–2005 muuttaneiden maahanmuuttajien omistusasuntoon siirtymisen nopeutta ja omistusasuntoon muuttoa ennustavia tekijöitä. Tarkastelu on rajattu länsimaiden ulkopuolella syntyneisiin maahanmuuttajiin.¹ Esittelemämme tulokset perustuvat Housing Studies -lehdessä julkaistun aiheita laajemmin käsittelevän artikkelimme keskeisiin tuloksiin (Kauppinen & Vilka 2015). Vertaamme myös pääkaupunkiseudun tilannetta havaintoihin maahanmuuttajien omistusasuntoon siirtymisestä Tukholman ja Kööpenhaminan seuduilla (Kauppinen ym. 2015).

Omistusasuntoon muuttoa voidaan pitää osoituksena vakaasta taloudellisesta tilanteesta. Maahanmuuttajien ja kantaväestön väliset erot omistusasumiseen siirtymisessä voivatkin yksinkertaisimmillaan selittyä eroilla taloudellisissa resursseissa ja perhetilanteissa, etenkin kun tiedetään, että maahanmuuttajilla on usein ongelmia työllistymisessä (Eronen ym. 2014). Eri maissa tehdyissä tutkimuksissa on kuitenkin havaittu, ettei tämä riitä selitykseksi omistusasumisen yleisyydessä havaituille eroille. Myös rahan käyttö muihin kohteisiin kuin asumiseen (esim. rahalahetykset kotimaahan, investoinnit yritystoimintaan), uskonnolliset esteet korollisen lainan ottamiselle tai toive paluusta entiseen kotimaahan saattavat vähentää omistusasuntoon muuttamista (Virtanen & Vilka 2008; Skovgaard Nielsen ym., 2015).

Päivittäisestä elämisestä yli jäävää rahaa saataan myös sijoittaa talon rakentamiseen entisessä kotimaassa uudesta kotimaasta ostetun omistusasunnon sijaan (Huttunen 2006). Lisäksi maahanmuuttajien kokemalla syrjinnällä voi olla merkitystä. Taloudellisiin resursseihin vaikuttavan työmarkkinoilla tapahtuvan syrjinnän (Larja ym. 2012) ohella tämä saattaa näkyä muun muassa heikompina mahdollisuuksina saada lainaa asunnon ostoa varten. Suomessa tästä ei kuitenkaan ole tutkimustietoa. Maissa ja kaupungeissa, joissa samaan etniseen ryhmään kuuluvia asuu jo entuu-

1) Länsimailla tarkoitetaan tässä Länsi-Eurooppaa (muu Eurooppa kuin kylmän sodan aikaisen itäblokin maat), Amerikkaa ja Oseania. Länsimaalaiset maahanmuuttajat etenevät Kauppinen ym. (2015) perusteella omistusasumiseen lähes samaa tahtia kuin suomalaissyntyiset.

I föreliggande artikel granskar vi hur snabbt invandrare som kommit till huvudstadsregionen åren 1991–2005 har flyttat in i ägarbostad och vilka faktorer som förutspår en flytt till ägarbostad. Analysen är avgränsad till invandrare som fötts utanför västländerna¹. De rön vi lägger fram bygger på de centrala rönen i vår artikel i tidskriften Housing Studies där vi avhandlar temat i större omfattning (Kauppinen & Vilka 2015). Vi jämför också läget i huvudstadsregionen med observationer av övergång till ägarboende bland invandrare i Stockholms och Köpenhamns stadsregioner (Kauppinen et al. 2015).

Att man flyttar till ägarbostad kan ses som ett tecken på en stabil ekonomisk situation. Skillnaderna i övergången till ägarboende mellan invandrare och ursprungsbefolkning kan som allra enklast förklaras av skillnader i ekonomiska resurser och familjesituation, i synnerhet som vi vet att invandra-re ofta har problem med att få arbete (Eronen et al. 2014). Ändå har man i undersökningar i olika länder kunnat märka att detta inte räcker som förklaring till skillnaderna i ägarboendefrekvens. Nämligen: även användning av pengar för annat ändamål än boende (t.ex. penningförsändelser till hemlandet, investeringar i företagsverksamhet), religiösa hinder för att ta räntebelagda lån eller hoppet att kunna återvända till det gamla hemlandet kan minska flyttandet till ägarbostad (Virtanen & Vilka 2008; Skovgaard Nielsen et al., 2015).

Man kanske också placerar de pengar man kan lägga undan i bygge av eget hus i det gamla hemlandet i stället för köp av ägarbostad i det nya hemlandet (Huttunen 2006). Dessutom kan den diskriminering invandrarna råkar ut för spela in. Förutom den arbetsmarknadsdiskriminering som inverkar på inkomsterna (Larja et al. 2012) kan det handla om sämre möjligheter att få lån för att köpa bostad. I Finland finns dock inga forskningsrön om detta. I länder och städer där det från förut bor mycket folk från samma etniska grupp har det ofta uppstått olika nätverk för inbördes ömsesidig hjälp och egna

1) Med västländer avses här Västeuropa (det som inte hörde till östblocket under det kalla kriget), Amerika och Oceanien. Enligt vad Kauppinen et al. (2015) erfarit avancerar västerländska inflyttare till ägarboende i nästan samma takt som ursprungsbefolkningen.

destaan paljon, onkin usein muodostunut erilaisia keskinäisen kanssa-avun verkostoja ja etnisten vähemmistöjen omia asunnonvälitystoimistoja, joiden kautta siirtyminen omistusasumiseen voi helpottua (esim. Søholt 2001, 345–350; Teixeira 2006, 127).

Tutkimusaineisto

Tutkimuksen aineistona käytettiin Tilastokeskuksesta tilattua rekisteriaineistoa (sopimus TK-52-1520-10), joka kuvaa vuosina 1991–2005 pääkaupunkiseudulle (Helsinki, Espoo, Vantaa, Kauniainen) muualta Suomesta tai ulkomailta muuttaneita 18–49-vuotiaita henkilöitä. Tässä joukossa seurattiin asunnon hallintaperustetta vuosittain muuttovuodesta vuoteen 2008 saakka tai omistusasuntoon muuttamiseen asti. Kaikki tutkitut henkilöt, myös Suomessa syntyneet, olivat siis muuttaneet pääkaupunkiseudulle aikuisiässä. Käytössä oli rekisteripohjainen otosaineisto, jossa seurattavana oli 23 063 Suomessa syntynyttä (10 %:n otos) ja 10 390 länsimaiden ulkopuolella syntynyttä (33 %:n otos) henkilöä. Seuranta lopetettiin ennen vuotta 2008, mikäli henkilö muutti Uudenmaan ulkopuolelle tai pois Suomesta. Aineistossa olivat mukana vain ne henkilöt, jotka asuivat Suomessa vähintään kaksi vuotta pääkaupunkiseudulle muuton jälkeen.

Tutkittavana olevat länsimaiden ulkopuolella syntyneet maahanmuuttajat jaettiin kuuteen ryhmään (ks. Kuvio 1). Näistä Venäjällä syntyneisiin on luettu myös ne, joilla syntymämaana oli Neuvostoliitto. Virossa syntyneiden joukossa ovat kuitenkin ne Venäjällä tai Neuvostoliitossa syntyneet, jotka olivat Viron kansalaisia tai joiden äidinkieli oli viro Suomeen muutettaessa. Suomen-, ruotsin- ja saamenkieliset on poistettu ulkomailta syntyneistä lukuun ottamatta Venäjällä tai Virossa syntyneitä suomenkielisiä. Suomessa syntyneistä käytetään jatkossa myös termiä ”kantaväestö”.

Tämän artikkelin tarkasteluissa ovat mukana vain ne henkilöt, jotka eivät muuttaneet suoraan omistusasuntoon seudulle muuttaessaan. Vuosina 1991–2005 pääkaupunkiseudulle muuttaneista Suomessa syntyneistä 18–49-vuotiaista 22 prosenttia muutti suoraan omistusasuntoon, muualla synty-

bostadsförmedlingsbyråer för etniska minoriteter, som gör det lättare att övergå till ägarboende (t.ex. Søholt 2001, 345–350; Teixeira 2006, 127).

Det undersökta materialet

Som material använde vår studie ett registermaterial beställt från Statistikcentralen (sopimus TK-52-1520-10), som beskriver 18–49-åriga personer som åren 1991–2005 flyttat till huvudstadsregionen (Helsingfors, Esbo, Vanda och Grankulla) från övriga Finland eller utlandet. Vi följde årligen vilken upplåtelseform dessa människors bostad hade, börjande från inflyttningsåret ända tills 2008 eller det år då man flyttat till ägarbostad. Alla de människor som ingick i studien, även de som fötts i Finland, hade alltså flyttat till huvudstadsregionen som vuxna. Vi använde ett registerbaserat urvals-material bestående av 23 063 personer som fötts i Finland (10 procents urval) och 10 390 som fötts utanför västländerna (33 procents urval). Följningen avbröts före år 2008 ifall vederbörande flyttade bort utanför Nyland eller från Finland. Materialet upptog bara de personer som bodde i Finland minst två år efter att de flyttat till huvudstadsregionen.

Vi delade in de invandrare födda utanför västländerna som vi studerade i sex grupper (se Figur 1). De som vi kallar ”födda i Ryssland” upptar även dem som fötts i före detta Sovjetunionen. Men till gruppen ”födda i Estland” hör ändå personer födda i Ryssland eller Sovjetunionen som då de flyttade till Finland var estniska medborgare eller hade estniska som modersmål. De med finska, svenska eller samiska som modersmål tog vi bort från de utomlands födda, med undantag för finskspråkiga som fötts i Ryssland eller Estland. De som fötts i Finland kallar vi i fortsättningen också ”ursprungsbefolkningen”.

Analyserna i denna artikel upptar inte de personer som flyttade direkt till en ägarbostad då de flyttade till regionen. Av de finlandsfödda 18–49-åringar som åren 1991–2005 kom till huvudstadsregionen flyttade 22 procent raka vägen till en ägarbostad, av dem som fötts annanstans 12–21 procent beroende på folkgrupp. De finns alltså inte med i vår analys.

neistä 12–21 prosenttia ryhmästä riippuen. He eivät siis ole mukana artikkelimme tarkasteluissa.

Selviä eroja omistusasumiseen siirtymisen tahdissa

Muista asumismuodoista omistusasumiseen siirtymisen tahdissa on selkeitä eroja kantaväestön ja maahanmuuttajien sekä toisaalta eri maahanmuuttajaryhmien välillä. Kuvio 1 osoittaa, millaisiin eroihin omistusasuntoon muuttaneiden osuudessa nämä erilaiset tahdit johtavat 12 vuoden seurannassa. Kuviossa vuodella 0 tarkoitetaan pääkaupunkiseudulle muuton vuotta.

Suomalaissyntyiset muuttivat omistusasuntoon selvästi muita ryhmiä nopeammin: alun perin muussa kuin omistusasunnossa asuneista puolet oli muuttanut omistusasuntoon seitsemässä vuodessa pääkaupunkiseudulle tulosta (Kuvio 1). Maahanmuuttajista nopeimmin omistusasuntoon päätyivät Lähi-idän ulkopuolisessa Aasiassa syntyneet, joilla tämä mediaanikesto oli 11 vuotta. Hitaimmin omistusasuntoon etenivät Saharan eteläpuolisessa Afrikassa syntyneet. Heillä omistusasuntoon muuttaminen oli niin harvinaista, että 12 seurantavuoden aikana vain 12 prosenttia muutti omistusasuntoon.²

Kuviossa 1 seurannan aikana pois Suomesta (tai muualle Suomeen) muuttaneet ovat vaikuttaneet tuloksiin muuttovuotta edeltävään vuoteen asti. Tulokset kuvaavat kuitenkin varsin hyvin myös pidempään Suomessa pysyneitä: tulokset ovat lähes identtiset, jos kriteerinä maassaolovuosille käytetään vähintään kuutta vuotta pääkaupunkiseudulle muuton jälkeen.

2) Aiemmat Linnanmäki-Koskelan ja Niskan (2010) tulokset viittasivat pienempiin eroihin ryhmien välillä, mikä saattaa liittyä kyseisessä tutkimuksessa tutkittujen 1987–1993 Suomeen tulleiden maahanmuuttajien erityisyyteen esimerkiksi niin sanottuina kärkimuuttajina, valikoivan maastamuuton vaikutukseen kyseisen tutkimuksen tuloksiin tai oman tutkimuksemme rajautumiseen vain pääkaupunkiseutuun.

Klara skillnader i hur snabbt man övergick till ägarboende

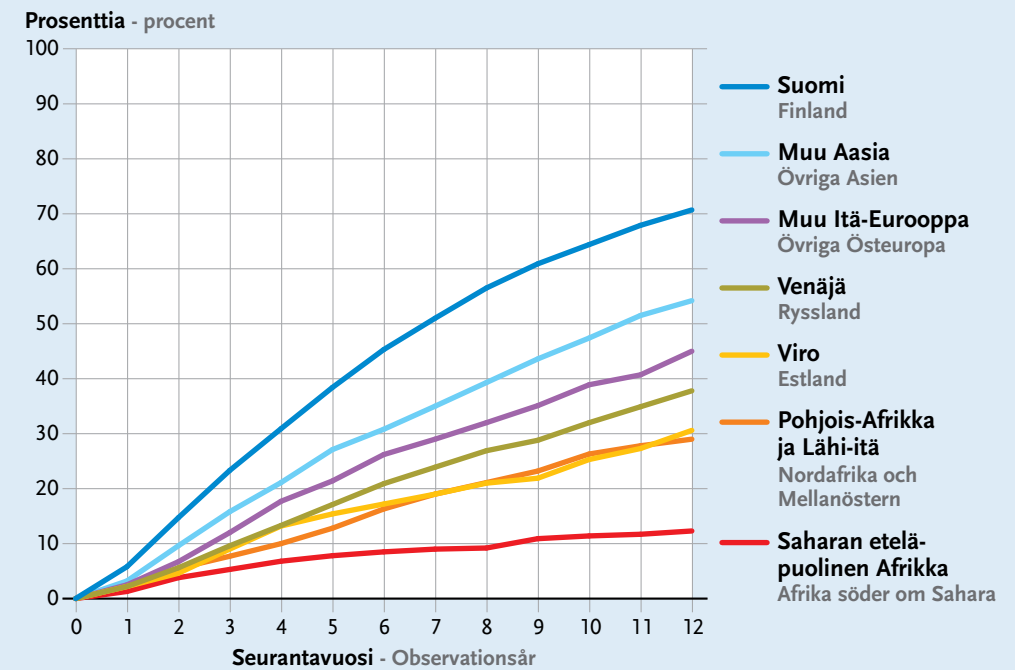
Det finns klara skillnader i hur snabbt man övergick från övriga upplåtelseformer till ägarboende mellan dels ursprungsbefolkning och invandrare, dels olika invandrargrupper. Figur 1 visar hur dessa skillnader i snabbhet påverkar skillnaderna i andelen personer som flyttat till ägarbostad under den 12-årsperiod vi studerade. I figuren avser år 0 det år då man flyttade till huvudstadsregionen.

De som fötts i Finland flyttade till ägarbostad klart tidigare än de övriga grupperna: av dem som först inte bodde i ägarbostad hade hälften flyttat till ägarbostad inom sju år från att de kommit till huvudstadsregionen (Figur 1). Till ägarbostad flyttade snabbast bland invandrarna de som kommit från Asien (Mellanöstern undantagen), mediantiden till flytt var 11 år. Långsammast avancerade till ägarbostad de som kom från Afrika söder om Sahara. Bland dem var ägarboende så ovanligt att bara 12 procent flyttade till ägarbostad under de tolv år vi studerade².

I Figur 1 har de som flyttat bort från Finland (eller till övriga Finland) under observationsperioden inverkat på resultatet ända tills året före flyttåret. Ändå beskriver rönen bra även dem som hållits längre i Finland: resultatet är nästan identiska om vi som kriterium för vistelse i landet fastslår minst sex år efter att man flyttat till huvudstadsregionen.

2) Tidigare rön av Linnanmäki-Koskela & Niska (2010) skulle tyda på mindre skillnader mellan grupperna, vilket kan ha samband med dels att de som studerades i nämnda studie 1987–1993 var pionjärinvandrare, dels den verkan som selektiv utvandring hade på rönen i nämnda studie eller dels att vår egen studie gällde bara huvudstadsregionen.

” Yksinkertaisin selitys olisi, että hitaimmin omistusasumiseen etenevissä ryhmissä on eniten puutetta taloudellisista resursseista.

KUVIO 1. Omistusasuntoon muuttaneiden kumulatiivinen osuus seurantavuoden ja syntymämaaryhmän mukaan. Mukana ovat vain ne henkilöt, jotka eivät muuttaneet suoraan omistusasuntoon pääkaupunkiseudulle muuttaessaan.

FIGUR 1. Kumulativ andel personer som flyttat till ägarbostad, enligt födelseland under de observerade åren. Upptar inte personer som flyttat rakt till ägarbostad då de kom till huvudstadsregionen.

Lähde/Källa: Kauppinen & Viikama (2015).

Tulokset ovat hyvin samankaltaisia Tukholmaan ja Kööpenhaminaan verrattuna (Kauppinen ym. 2015). Kantaväestö ja ei-länsimaalaiset maahanmuuttajat eroavat hyvin samaan tapaan omistusasumiseen siirtymisen tahdissa Kööpenhaminan, Helsingin ja Tukholman seuduilla (kun Tukholman seudun osalta omistusasumiseksi lasketaan myös osuuskuntamuotoiset bostadsrätt-asunnot).

Erot selittyvät erityisesti taloudellisilla resursseilla

Yksinkertaisin selitys eri syntymämaaryhmien eroille omistusasumiseen päättymisen nopeudessa olisi, että hitaimmin etenevissä ryhmissä on eniten puutetta taloudellisista resursseista. Ryhmien väliset erot työllisyydessä ja tulotasossa ovatkin pääpiirteissään tämän suuntaisia. Vakaa työhistoria

Rönen från huvudstadsregionen är mycket lika dem man fått i Stockholm och Köpenhamn (Kauppinen et al. 2015). I alla tre är skillnaderna mellan ursprungsbefolkning och icke-västerländska invandrare i hur snabbt man övergår till ägarbostad mycket likartade (då man för Stor-Stockholms del också räknar bostadsrätterna (en form av andelsboende) som ägarbostad).

Skillnaderna förklaras i synnerhet av de ekonomiska resurserna

Enklaste förklaringen till skillnaderna födelselandsgrupper emellan i hur snabbt de skaffade ägarbostad skulle vara att de långsammaste grupperna har de sämsta ekonomiska resurserna. Och skillnaderna i sysselsättning och inkomstnivå grupperna emellan pekar ju i huvudsak åt det hållet. I alla de invandrar-

on kaikissa tarkastelluissa maahanmuuttajaryhmissä selvästi harvinaisempaa kuin Suomessa syntyneillä, ja kaikkein harvinaisinta se on Afrikassa ja Lähi-idässä syntyneillä. Näissä ryhmissä vain noin neljänneksessä seurantavuosista henkilö oli työllinen vähintään toisena peräkkäisenä vuonna, kun Suomessa syntyneillä osuus oli selvästi suurempi, kaksi kolmannesta seurantavuosista. Myös asutokunnan tulotaso on keskimäärin huomattavasti korkeampi Suomessa syntyneillä kuin maahanmuuttajilla, ja matalimmillaan se on Afrikassa ja Aasiassa syntyneillä. Virossa syntyneiden työllisyys ja tulotaso ovat kuitenkin melko korkealla tasolla suhteessa heidän hitaaseen etenemiseensä omistusasumiseen.

Taulukosta 1 nähdään, missä määrin havaitut erot maahanmuuttajaryhmien ja Suomessa syntyneiden omistusasumiseen siirtymisessä ovat selitettävissä taloudellisilla resursseilla (työllisyys ja tulotaso) sekä yleisemmin sosiodemografisilla tekijöillä (edellisten lisäksi ikä, sukupuoli, perheellisyys, lapset; myös erot seurannan ajankohdissa välillä 1991–2008 on otettu tässä huomioon). Tässä logistiseen regressioanalyysiin perustuvassa dekomponoinnissa verrataan Suomessa syntyneiden keskimääräistä havaittua omistusasuntoon muuttavien osuutta yksittäisenä seurantavuonna (9,3 prosenttia) siihen osuuteen, joka regressiomallin ennusteen mukaan havaittaisiin Suomessa syntyneillä, jos heidän taloudelliset resurssinsa (tai sosiodemografinen tausta) olisivat samat kuin maahanmuuttajaryhmissä. Näiden osuuskien välinen ero on tulkittavissa siksi osaksi Suomessa syntyneiden ja maahanmuuttajaryhmän välisestä erosta, joka on selitettävissä ryhmien taustassa havaittavilla eroilla. Tämä ilmaistaan taulukossa prosentteina havaitusta ryhmien välisestä erosta.

Taulukko 1 osoittaa, että kaikkien muiden paitsi virolaissyntyisten osalta enemmistö erosta Suomessa syntyneisiin nähden voidaan selittää erilaisella sosiodemografisella taustalla. Jos siis maahanmuuttajaryhmien ja Suomessa syntyneiden välillä ei olisi eroa tuloissa, työllisyydessä ja perherakenteessa, omistusasumiseen siirtymisen erot olisivat mallinuksen mukaan alle puolet havaituista eroista.

Selitetty osuus liittyy lähinnä taloudellisiin resursseihin, joilla on selitettävissä 30–67 prosenttia

grupper vi studerat var det ovanligare än bland ursprungsbefolkningen att ha en stabil arbetshistoria bakom sig, och allra ovanligast var det bland dem som fötts i Afrika och Mellanöstern. I dessa grupper var personen sysselsatt minst två år i följd bara under en fjärdedel av den observerade 12-årsperioden, medan andelen var klart större bland dem som fötts i Finland, två tredjedelar av den observerade perioden. Även hushållets inkomstnivå är i medeltal betydligt högre bland de i Finland födda än bland invandrarna, och lägst är den bland dem som fötts i Afrika eller Asien. Men bland dem som fötts i Estland är sysselsättning och inkomstnivå på ganska hög nivå med tanke på hur långsamt de avancerar till ägarboende.

Tabell 1 visar i vilken mån de observerade skillnaderna invandrargrupper och ursprungsbefolkning emellan i övergång till ägarbostad förklaras av deras ekonomiska resurser (sysselsättningsgrad och inkomstnivå) samt mera allmänt av sociodemografiska faktorer (förutom ovan nämnda även ålder, kön, familj, barn; beaktats har även skillnaderna i observationens tidpunkter mellan 1991 och 2008). Denna dekomponering bygger på en logistisk regressionsanalys och jämför den genomsnittliga andelen finlandsfödda som flyttat till ägarbostad under ett enskilt observationsår (9,3 procent) med den andel som enligt regressionsmodellens prognos skulle föreligga bland finlandsfödda om deras ekonomiska resurser (eller sociodemografiska bakgrund) vore desamma som i invandrargrupperna. Skillnaden mellan dessa andelar kan tolkas som den del av skillnaden mellan finlandsfödda och invandrargrupper som kan förklaras med skillnader i gruppernas bakgrund. Detta uttrycks i tabellerna som procent av skillnaderna mellan grupperna.

Tabell 1 visar att största delen av skillnaderna mellan invandrare (utom i detta fall de estlandsfödda) och finlandsfödda kan förklaras med olika sociodemografisk bakgrund. Om det alltså inte förelåg några skillnader i inkomst, sysselsättning och familjestruktur mellan invandrargrupperna och de i Finland födda skulle skillnaderna i övergång till hyresboende enligt modellen vara mindre än hälften av de observerade skillnaderna.

omistusasuntoon muuton todennäköisyydessä havaitusta erosta. Huonoimmin tämä taloudellisiin resursseihin liittyvä selitys toimii virolaissyntyisten osalta, muissa ryhmissä yli puolet erosta voidaan selittää mitattujen taloudellisten resurssien erolla. Demografiset erot auttavat selittämään vain virolaisten ja venäläisten eroa Suomessa syntyneisiin, liittyen näiden ryhmien vanhempaan ikärakenteeseen.

Jäljelle jäävä ero suomalaissyntyisiin nähden on suurin virolaissyntyisillä ja Saharan eteläpuolisessa Afrikassa syntyneillä. Sosiodemografiset taustatekijät eivät kuitenkaan riitä selittämään koko eroa minkään maahanmuuttajaryhmän kohdalla.

Den förklarade delen handlar snarast om ekonomiska resurser – med dem kan man förklara 30–67 procent av den observerade skillnaden i sannolikhet att flytta till ägarbostad. Sämst fungerar denna förklaring – ekonomiska resurser – för de estlandsföddas del, i de övriga grupperna kan över hälften av skillnaden förklaras med skillnader i mätta ekonomiska resurser. De demografiska skillnaderna är bara till hjälp med att förklara skillnaden mellan å ena sidan finlandsfödda, å andra sidan ester och rysar, och det har att göra med att dessa grupper har en äldre åldersstruktur.

Den återstående skillnaden gentemot de finlandsfödda är störst bland de estlandsfödda och dem som fötts i Afrika söder om Sahara. Men för ingen invandrargrupp räcker de sociodemografiska faktorerna till för att förklara hela skillnaden.

TAULUKKO 1. Sosiodemografisilla taustatekijöillä selitettävissä oleva ero yksittäisenä vuonna omistusasumiseen siirtyvien osuudessa (P) länsimaiden ulkopuolella syntyneiden maahanmuuttajien ja Suomessa syntyneiden välillä.

TABELL 1. Den del av skillnaden under ett enskilt år mellan invandrare födda utanför västländerna och finlandsfödda i andelen personer som övergått till ägarboende (P) som kan förklaras med sociodemografiska bakgrundsfaktorer

Syntymämaaryhmä Födelseland/-region	P %	Ero Suomessa syntyneisiin, %-yksikköä Skillnad gentemot finlandsfödda, %-enheter	Selitetty ero, % Förklarad skillnad, %		Jäljellä oleva ero, %-yksikköä Återstående skillnad, %-enheter
			Taloudelliset resurssit Ekonomiska resurser	Yhteensä Sammanlagt	
Saharan eteläpuolinen Afrika Afrika söder om Sahara	1,3	8,0	54	55	3,5
Pohjois-Afrika ja Lähi-Itä Nord-Afrika och Mellanöstern	2,9	6,4	67	66	2,2
Viro Estland	3,0	6,2	30	43	3,5
Venäjä Ryssland	3,8	5,5	56	68	1,7
Muu Itä-Eurooppa Övriga Östeuropa	4,7	4,6	57	57	2,0
Muu Aasia Övriga Asien	6,0	3,3	64	57	1,4

—Lähde / Källa: Kauppinen & Vilkkama (2015).

Tarkasteltaessa taustatekijöiden yhteyksiä omistusasuntoon siirtymiseen ilmenee, että asuntokunnan tulotaso ennustaa selvästi heikommin omistusasuntoon muuttamista länsimaiden ulkopuolella syntyneillä maahanmuuttajilla kuin suomalaissyntyisillä. Korkeammat tulot eivät siis lisää maahanmuuttajien omistusasuntoon muuttoa yhtä herkästi kuin kantäväestössä. Työllisyyden yhteys omistusasumiseen siirtymiseen on sen sijaan samaa tasoa. Sekä Suomessa että muualla syntyneillä myös yhteen muuttaminen puolison kanssa on tärkeä enustaja, mutta ensimmäisen lapsen syntyminen on yhteydessä omistusasuntoon muuttoon selvemmin Suomessa syntyneillä.

Taustatekijöiden yhteydet omistusasuntoon siirtymiseen ovat hyvin samankaltaisia Tukholman ja Kööpenhaminan seuduilla (Kauppinen ym. 2015). Tulotaso on länsimaiden ulkopuolelta tulleilla maahanmuuttajilla kantäväestöä heikommin yhteydessä omistusasuntoon muuttamiseen – kaikilla kolmella pääkaupunkiseudulla heikoimmin Afrikassa ja Lähi-idässä syntyneillä – ja perhetilanteen muutokset ovat ei-länsimaalaisilla maahanmuuttajilla heikommin yhteydessä omistusasumiseen siirtymiseen kuin kantäväestössä.

Sosiaalisessa vuokra-asunnossa asuminen on sekä kantäväestössä että maahanmuuttajilla yhteydessä vähäisempään omistusasuntoon muuttamiseen, mutta yhteys on Helsingin seudulla voimakkaampi maahanmuuttajilla (Kauppinen ym. 2015). Helsingin seudulla maahanmuuttajat ovat pohjoismaisia pääkaupunkiseutuja vertailtaessa erityisen selvästi keskittyneet sosiaaliselle vuokra-asuntosektorille (Skifter Andersen ym. 2015). Tästä huolimatta ei-länsimaalaiset maahanmuuttajat ovat vähemmän keskittyneitä huono-osaisille alueille kuin muilla pohjoismaisilla pääkaupunkiseuduilla (Wessel ym. 2016). Tämä saattaa johtua seudulla harjoitetusta sosiaalisen sekoittamisen politiikasta, joka tasaa alueellisia eroja (Skifter Andersen ym. 2015).

Suomalaistaustaisen puolison merkitys omistusasuntoon muuttamiselle on kiinnostava tarkemman tutkimuksen aihe. Tätä ei tutkittu tässä kuvatuissa tutkimuksissa, mutta aineistosta on ha-

Dä vi ser på bakgrundsfaktorernas samband med övergången till ägarboende framgår det att hushållens inkomster klart sämre förutspår flytt till ägarbostad för invandrare födda utanför västländerna än för ursprungsbefolkningen. Högre inkomst ökar inte flyttandet till ägarbostad lika mycket bland invandrare som bland ursprungsbefolkningen. Däremot är sysselsättningens samband med övergång till ägarboende ungefär lika stort i bägge kategorierna. Och även att flytta ihop med maka/make/sambo är en viktig förutsägande faktor för både de finlandsfödda och invandrarna, men första barnets födelse hänger klarast ihop med flytt till ägarbostad bland ursprungsbefolkningen.

Bakgrundsfaktorernas samband med övergång till ägarbostad är mycket liknande även i Stockholms och Köpenhamns regioner (Kauppinen et al. 2015). Sambandet mellan inkomstnivå och flyttning till ägarbostad är svagare bland invandrare från icke-västländer än bland ursprungsbefolkningen – i alla tre huvudstadsregioner allra svagast bland folk födda i Afrika eller Mellanöstern – och förändringar i familjesituationen har ett svagare samband med inflyttning i ägarbostad bland icke-västerländska invandrare än ursprungsbefolkningen.

Att bo i social hyresbostad korrelerar både bland ursprungsbefolkningen och invandrarna med att man i lägre grad flyttar till ägarbostad, men i Helsingforsregionen är sambandet starkare bland invandrarna (Kauppinen et al. 2015). I jämförelse med de två andra nordiska huvudstadsregionerna har invandrarna i Helsingforsregionen anhopats särskilt tydligt inom den sociala hyressektorn (Skifter Andersen et al. 2015). Trots detta är de icke-västerländska invandrarna mindre anhopade i lågstatusområden än vad som är fallet i de två övriga huvudstadsregionerna (Wessel et al. 2016). Detta kan bero på den social mix –politik som i Helsingforsregionen bedrivits för att minska de lokala skillnaderna (Skifter Andersen et al. 2015).

Den roll som en maka/make/sambo med finländskt ursprung har för flytten till ägarbostad är ett intressant tema för noggrannare studium. Vi studerade det inte i vår här relaterade undersökning, men vårt material avslöjar ändå att 30 procent av icke-västerländska invandares flyttningar till ägar-

vaittavissa, että ei-länsimaalaisten maahanmuuttajien muutoista omistusasuntoon 30 prosenttia tapahtui sellaisena vuonna, kun nämä asuivat suomen-, ruotsin- tai saamenkielisen puolison kanssa (7 prosenttia muutoista omistusasuntoon nimenomaan sinä vuonna, kun muuttivat yhteen tämän puolison kanssa). Muina seurantavuosina 16 prosentilla oli suomen-, ruotsin- tai saamenkielinen puoliso.

Johtopäätökset

Tulokset osoittavat, että vuosi vuodelta yhä suurempi osuus sekä Suomessa että muualla syntyneistä pääkaupunkiseudulle vuosina 1991–2005 muuttaneista oli edennyt omistusasumiseen (vrt. Linnanmäki-Koskela & Niska 2010). Etenemisen tahdissa oli kuitenkin suuria eroja ryhmien välillä suomalaissyntyisten edetessä nopeimmin.

Enemmistö maahanmuuttajaryhmien ja suomalaissyntyisten välisistä eroista on selitettävissä eroilla sosiodemografisessa rakenteessa, erityisesti taloudellisissa resursseissa. Aiemmissä kansainvälisissä ja suomalaisissa tutkimuksissa korostettu maassaolo vuosien merkitys (esim. Linnanmäki-Koskela & Niska 2010) liittyyneekin suureksi osaksi taloudellisten resurssien karttumiseen.

Tutkimuksen aineisto ulottui 1990-luvulle saakka, jolloin työperäinen maahanmuutto oli 2000-lukua vähäisempää, ja 1990-luvun alkupuolella Suomessa vallitsi syvä lama. Nämä tekijät saattavat osittain selittää, miksi taloudellisten resurssien erot selittävät näin suuren osan maahanmuuttajien ja kantäväestön välisistä eroista omistusasumiseen siirtymisessä. Maahanmuuttajien integraatio työmarkkinoille on ollut Suomessa hidasta, minkä Sarvimäki (2011) liittää työmarkkinoiden voimakkaaseen sääntelyyn ja toisaalta kattavaan sosiaaliturvaan (ks. myös Yijälä, painossa).

Erot taloudellisissa resursseissa eivät kuitenkaan selitä eroja täysin, ja tulotaso on heikommissa yhteydessä omistusasuntoon muuttamiseen maahanmuuttajilla kuin suomalaissyntyisillä. Erityisesti virolaissyntyisillä ja Saharan eteläpuolisessa Afrikassa syntyneillä tulotason yhteys omistusasuntoon muuttoon jää heikommaksi. Virossa syntyneiden osalta kyse saattaa olla kiinteiden si-

bostad skedde under ett sådant år då de bodde med en finsk-, svensk- eller samiskspråkig maka/make/sambo (7 procent av flyttningarna till ägarbostad uttryckligen under det år då man flyttade ihop med denna partner). Under övriga observerade år hade 16 procent en finsk-, svensk- eller samiskspråkig maka/make/sambo.

Slutsatser

Våra rön visar att år för år en allt större andel av dem som åren 1991–2005 flyttade till huvudstadsregionen, oavsett de var födda i Finland eller annanstans, hade avancerat till ägarboende (jfr. Linnanmäki-Koskela & Niska 2010). Men det förelåg stora skillnader mellan grupperna i hur lång tid det tog, och för de i Finland födda gick processen snabbare.

Största delen av skillnaderna mellan invandrargrupperna och de i Finland födda (ursprungsbefolkningen) kan förklaras med skillnader i sociodemografisk struktur, i synnerhet i ekonomiska resurser. Likaså torde betydelsen av hur länge man bott i landet, som tidigare internationella och finländska studier betonat (t.ex. Linnanmäki-Koskela & Niska 2010), till stor del hänga ihop med att de ekonomiska resurserna ökat.

Det material vi undersökte gick ända tillbaka till början 1990-talet då invandringen i syfte att få arbete var mindre än på 2000-talet och då det i Finland rådde en ekonomisk depression. Dessa faktorer kan delvis förklara varför skillnader i ekonomiska resurser förklarar en så stor del av skillnaderna i övergång till ägarboende mellan invandrare och ursprungsbefolkning. Invandrarernas integrering på arbetsmarknaden i Finland har gått långsamt, vilket Sarvimäki (2011) förknippar med den starka regleringen på arbetsmarknaden och med det omfattande socialskyddssystemet (se även Yijälä, i tryck).

Men skillnaderna förklaras inte helt av skillnader i ekonomiska resurser, och inkomstnivån har ett svagare samband med inflyttning i ägarbostad bland invandrare än ursprungsbefolkningen. I synnerhet de som fötts i Estland eller i Afrika söder om Sahara uppvisar ett svagare samband mellan inkomstnivå och inflyttning i ägarbostad. I de estlandsföddas fall kan det handla om att man upprätthåller star-

teiden ylläpidosta Viroon, jolloin esimerkiksi säästöjä saatetaan sijoittaa sinne Suomen sijasta. Myös Saharan eteläpuolisessa Afrikassa syntyneillä, joista noin puolet on Somaliassa syntyneitä, kyse voi olla rahalahetyksistä kotimaahan sekä esimerkiksi syrjinnän vaikutuksista, uskonnollisista esteistä korollisen lainan ottamiselle tai Suomesta pois muuttamisen mahdollisuudesta.

Sosiaalisen vuokra-asumisen yhteys vähäisempään omistusasumiseen siirtymiseen on tulkittavissa osoitukseksi siitä, että sosiaalinen vuokra-asuminen voidaan nähdä omistusasumiselle vaihtoehtoisena keinona saavuttaa vakaa asumistilanne (vrt. Skovgaard Nielsen ym. 2015). Tästä näkökulmasta sosiaalinen vuokra-asuntosektori tarjoaa turvatun asumisen sellaisissakin ryhmissä, joissa omistusasunnon hankkiminen on vaikeaa. Tämä piirre kuitenkin häviää tai heikkenee, mikäli mahdollisuus jatkaa sosiaalisessa vuokra-asunnossa asumista evätään jatkossa tulojen noustessa (Valtioneuvoston kanslia 2015).

Tutkimustulosten perusteella voidaan katsoa, että mikäli maahanmuuttajien taloudellista tilannetta onnistutaan kohentamaan esimerkiksi työllisyyspolitiikan keinoin, voidaan samalla melko tehokkaasti vähentää esteitä heidän asumisurallaan. Koska oman asunnon hankintaa helpottaa luottamus turvattuun oloihin tulevaisuudessa, myös muut tekijät kuten maahanmuuttopolitiikassa harjoitettu sääntely ja yleinen yhteiskunnallinen ilmapiiiri voivat vaikuttaa omistusasuntoon siirtymisen tahtiin. ■

Kiitokset

Tutkimus on toteutettu pohjoismaisessa NODES-tutkimushankkeessa (ks. Andersson ym. 2010; Nordic welfare states... 2016), jonka rahoittajana oli NORFACE -tutkimusohjelma *Migration in Europe - Social, Economic, Cultural and Policy Dynamics*.

TIMO M. KAUPPINEN toimii erikoistutkijana Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksessa.

KATJA VILKAMA on Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuspäällikkö.

ka band till Estland och att man placerar t.ex. besparingar där hellre än i Finland. För dem som fötts i Afrika söder om Sahara, varav ca. hälften är från Somalia, kan det handla om att man skickar pengar till hemlandet eller om diskriminering, religiösa hinder mot att ta räntebelagda lån eller att man kanske ämnar flytta bort från Finland.

Socialt hyresboendes samband med att man i lägre grad bor i ägarbostad kan tolkas så, att det sociala hyresboendet kan ses som ett alternativ till ägarboende för dem som vill skaffa sig en stabil bostadssituation (jfr. Skovgaard Nielsen et al. 2015). I det perspektivet tryggar den sociala hyresbostadssektorn boendet även för sådana grupper som har svårt att skaffa ägarbostad. Men detta drag försvinner eller försvagas om folk inte får bo kvar i sociala hyresbostäder då deras inkomster stiger (Valtioneuvoston kanslia–Statsrådets kansli 2015.)

På grundval av våra forskningsrön kan vi anse att om man lyckas förbättra invandrarnas ekonomiska situation genom till exempel sysselsättningspolitiska åtgärder kan man samtidigt ganska effektivt minska hindren på deras boendekarriär. Eftersom anskaffning av egen bostad underlättas av tro på framtida trygghet kan även andra faktorer inverka på hur snabbt man övergår till ägarbostad, såsom den reglering som tillämpats inom invandringspolitiken och det allmänna samhällsklimatet. ■

Vi tackar

Undersökningen gjordes inom det nordiska forskningsprojektet NODES (se Andersson et al. 2010; Nordic welfare states... 2016), som finansierades av NORFACE-forskningsprogrammet *Migration in Europe - Social, Economic, Cultural and Policy Dynamics*.

TIMO M. KAUPPINEN verkar som specialforskare vid Institutet för hälsa och välfärd.

KATJA VILKAMA är forskningschef vid Helsingfors stads faktacentral.

Kirjallisuus | Litteratur:

Andersson R, Dhalmann H, Holmqvist E, Kauppinen TM, Magnusson Turner L, Skifter Andersen H, Søholt S, Vaattovaara M, Vilkkama K, Wessel T, Yousfi S (2010) Immigration, housing and segregation in the Nordic welfare states, 195–262. Department of Geosciences and Geography C2, University of Helsinki.

Castaneda A, Kauppinen TM (2015) Asuminen ja tulojen riittävyys. Teoksessa Nieminen T, Sutela H, Hannula U (toim.): Ulkomaalaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointi Suomessa 2014, s. 137–140. Helsinki: Tilastokeskus.

Eronen A, Härmälä V, Jauhiainen S, Karikallio H, Karinen R, Kosunen A, Laamanen J-P, Lahtinen M (2014) Maahanmuuttajien työllistyminen. Taustatekijät, työnhaku ja työvoimapalvelut. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja, Työ ja yrittäjyys 6/2014. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö.

Helsingin kaupungin tietokeskus (2015) Helsingin ulkomaalaistaustainen väestö vuonna 2015. Tilastoja 2015:41. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus.

Huttunen L (2006) Bosnialainen diaspora ja transnationaali eletty tila. Teoksessa Tuomas Martikainen (toim.): Ylirajainen kulttuuri: Etnisyys Suomessa 2000-luvulla, s. 55–82. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Kauppinen TM, Vilkkama K (2015) Entry to Homeownership among Immigrants: A Decomposition of Factors Contributing to the Gap with Native-born Residents. *Housing Studies*. DOI: 10.1080/02673037.2015.1094566.

Kauppinen TM, Skifter Andersen H, Hedman L (2015) Determinants of immigrants' entry to homeownership in three Nordic capital city regions. *Geografiska Annaler: Series B, Human Geography* 97: 4.

Larja L, Wariu J, Sundbäck L, Liebkind K, Kandolin I, Jasinskaja-Lahti I (2012) Discrimination in the Finnish Labor Market. An Overview and a Field Experiment on Recruitment. Publications of the Ministry of Employment and the Economy, Employment and Entrepreneurship 16/2012. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö.

Linnanmäki-Koskela S, Niska A (2010) Maahanmuuttajien integroituminen Suomen omistusasunto- ja työmarkkinoille. *Kvartti* 2010: 2, 51–63.

Nordic welfare states and the dynamics and effects of ethnic residential segregation (2016). <http://blogs.helsinki.fi/nodesproject/>

Sarvimäki M (2011) Assimilation to a welfare state: Labor market performance and use of social benefits by immigrants to Finland. *Scandinavian Journal of Economics* 113: 3, 665–688.

Skifter Andersen H, Andersson R, Wessel T, Vilkkama K (2015) The impact of housing policies and housing markets on ethnic spatial segregation: comparing the capital cities of four Nordic welfare states. *International Journal of Housing Policy*, DOI: 10.1080/14616718.2015.1110375.

Skovgaard Nielsen R, Holmqvist E, Dhalmann H, Søholt S (2015) The interaction of local context and cultural background: Somalis' perceived possibilities in Nordic capitals' housing markets. *Housing Studies* 30: 3, 433–452.

Søholt S (2001) Ethnic minority groups and strategies in the housing market in Oslo. *European Journal of Housing Policy* 1: 3, 337–355.

Teixeira C (2006). A comparative study of Portuguese homebuyers' suburbanization in the Toronto and Montreal areas. *Espace populations sociétés* 2006: 1, 121–135

Vaattovaara M, Vilkkama K, Yousfi S, Dhalmann H, Kauppinen TM (2010) Contextualising ethnic residential segregation in Finland: migration flows, policies and settlement patterns. Teoksessa: Andersson R, Dhalmann H, Holmqvist E, Kauppinen TM, Magnusson Turner L, Skifter Andersen H, Søholt S, Vaattovaara M, Vilkkama K, Wessel T, Yousfi S: Immigration, housing and segregation in the Nordic welfare states, s. 195–262. Department of Geosciences and Geography C2, University of Helsinki.

Valtioneuvoston kanslia (2015) Ratkaisujen Suomi. Pääministeri Juha Sipilän hallituksen strateginen ohjelma 29.5.2015. Hallituksen julkaisusarja 10/2015. Helsinki: Valtioneuvoston kanslia.

Virtanen H, Vilkkama K (2008) Somalien asuminen pääkaupunkiseudulla. Suurperheiden arki suomalaisissa lähiöissä. Teoksessa: Martikainen T, Sakaranaho T, Juntunen M (toim.): Islam Suomessa: Muslimit arjessa, mediassa ja yhteiskunnassa, s. 132–156. Tietolipas 223. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Wessel T, Andersson R, Kauppinen TM, Skifter Andersen H (2016, hyväksytty julkaistavaksi) Spatial integration of immigrants in Nordic cities: the relevance of spatial assimilation theory in a welfare state context. *Urban Affairs Review*.

Yijälä A (painossa) Toimeentulotuki – urapolun umpikuja vai ponnahduslauta taloudelliseen hyvinvointiin? Pitkittäistarkastelu helsinkiläisten maahanmuuttajien tukitarpeeseen ja siitä irtautumiseen vuosina 2006–2011. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus.

Kantakaupungissa asuu tyytyväisiä lapsiperheitä

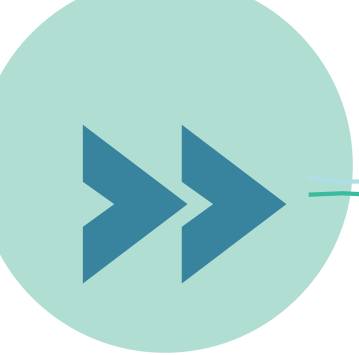
Kyselytutkimus asumistyytyväisyydestä ja asumisvalinnoista Helsingissä

I innerstaden bor det nöjda barnfamiljer

Enkät om boendeval och nöjdhet med boendet i Helsingfors

Kaupunkikeskustoissa asuminen on viime vuosikymmenen aikana kasvat-
tanut suosiotaan lapsiperheiden keskuudessa. Tilastot kertovat, että lapsi-
perheiden määrä on kasvanut ja kasvaa myös Helsingin kantakaupungissa
nopeammin suhteessa esikaupunkialueisiin. Urbaani elämäntapa -kysely-
tutkimuksen pohjalta selviää, että kantakaupungissa asuvien asumistyyty-
väisyys ja turvallisuuskokemukset olivat korkeammalla tasolla kuin muil-
la Helsingin alueilla. Erityisesti nämä seikat korostuivat kantakaupungissa
asuvien pikkulapsiperheiden keskuudessa. Niin ikään poismuuttohaluk-
kuus oli kantakaupungissa ja erityisesti lapsiperheiden keskuudessa vä-
häisempää. Erot olivat pieniä, mutta kuitenkin selviä ja johdonmukaisia.

Under de senaste tio åren eller så har det blivit allt populärare bland barnfamiljer att bo i
stadskärnor. Statistik avslöjar att antalet barnfamiljer även i Helsingfors har vuxit och växer
snabbare i stadskärnan än i förortsområdena. Av enkäten Urbaani elämäntapa ("Urban livs-
stil") framgår att belåtenheten med boendet och den upplevda tryggheten var på högre nivå i
Helsingfors innerstad än i övriga delar av Helsingfors. I synnerhet just dessa två faktorer beto-
nades bland småbarnsfamiljer bosatta i innerstaden. Likaså var viljan att flytta bort mindre i in-
nerstaden, i synnerhet bland barnfamiljerna. Skillnaderna var små, men dock klara och konsek-
venta.

Kvartti-lehdessä on raportoitu Urbani elämäntapa -hankkeen tuloksista aiemminkin. Nuorten aikuisten elämäntyylien (Mustonen & Lindblom 2013) lisäksi on tarkasteltu helsinkiläisten ruokamakua (Lindblom & Mustonen 2014). Tässä artikkelissa tarkastellaan helsinkiläisten pikkulapsiperheiden asumisvalintoja ja asumistyytyväisyyttä. Artikkelin pohjautuu vuonna 2013 kerättyyn laajaan 25–44-vuotiaille helsinkiläisille kohdistettuun kyselyaineistoon. Aineisto kerättiin postitse ja nettilomakkeella. Kyselylomake lähetettiin 4 000 satunnaisesti poimitulle 25–44-vuotiaille Helsingissä asuvalle henkilölle. Otokseen kuuluvia lomakkeita palautui 1 100 ja otoksen ulkopuolelta kohderyhmän reunaehdot täyttäviä nettilomakkeita palautui 615. Tutkimuksen reunaehdot iän ja asuinkunnan suhteen täyttäneitä vastaajia oli yhdistetyssä aineistossa yhteensä 1706 kappaletta, määrän jonkin verran vaihdellussa kysymyksestä riippuen. Aineistossa pikkulapsiperheellisiä vastaajia, eli henkilöitä jotka ilmoittavat perheeseensä kuuluvan vähintään yhden 0–6-vuotiaan lapsen, on vajaat 400.

Aineiston keruujankohdan jälkeen keskustelu lapsiperheiden asumisvalintojen ympärillä on kiihtynyt. Vaikka tutkimuksia ei ole juurikaan tehty – varsinkaan juuri lapsiperheisiin keskittyen – aiheesta uutisoidaan paljon siitakin huolimatta. Tästä näkökulmasta tämän artikkelin tarkastelu on ajankohtaista, vaikkakin aineisto on jo joitakin vuosia vanha.

Artikkeli tuo oman osansa tähän keskusteluun. Ilmiön pintapuolisen kuvaamisen lisäksi asumiseen liittyviä väittämiä tarkastellaan keskiarvotesteillä menemättä syvemmälle eri muuttujien välisiin yhteyksiin. Artikkelin tarkoituksena on empiirisen aineiston avulla etsiä suuntaa antavia vastauksia lähinnä kahteen kysymykseen:

Kvartti har också tidigare rapporterat om rönen från projektet Urban livsstil. Förutom unga vuxnas livstilar (Mustonen & Lindblom 2013) har även helsingforsbornas matpreferenser analyserats (Lindblom & Mustonen 2014). Föreliggande artikel går in på helsingforsiska småbarnsfamiljers val av boende och deras belåtenhet med boendet. Vi bygger på ett omfattande enkätmaterial insamlat år 2013 bland 25–44-åringar i Helsingfors. Frågeformuläret skickades ut per post, men man kunde också svara på webben. Det skickades till 4 000 slumpmässigt utvalda 25–44-åringar bosatta i Helsingfors. 1 100 svar inkom via de utskickade frågeformulären, och dessutom inkom utanför urvalet på webblangett 615 svar som fyllde kriterierna för målgruppen. Sammanlagt blev det 1 706 svarare som uppfyllde kriterierna på ålder och hemkommun, med en liten variation i antalet beroende på frågan. Lite under 400 svarare hade småbarnsfamilj, dvs. uppgav sig höra till en familj med minst ett barn i åldern 0–6 år.

Sedan materialet samlades in har debatten om barnfamiljers bostadsval blivit allt livligare. Trots att det inte forskats särskilt mycket – i synnerhet just om barnfamiljer – förekommer det mycket rubriker om ämnet. Med tanke på det är vår analys i föreliggande artikel fortfarande aktuell trots att materialet redan har något år på nacken.

Artikeln är ett bidrag till denna debatt. Förutom att vi ytligt beskriver fenomenet analyserar vi svararnas påståenden om boendet genom medeltalstest utan att gå närmare in på sambanden mellan variablerna. Vårt syfte är att med hjälp av empiriskt material söka riktgivande svar närmast på två frågor:

- Miten alle kouluikäisten lasten vanhempien asenteet ja kokemukset eroavat toisistaan eri alueilla Helsingissä?
- Miten vastaajien taloudellinen tilanne on yhteydessä asumisvalintoihin kantakaupungissa ja esikaupunkialueilla?

Näkökulmia lapsiperheiden keskusta-asumisen kiinnostuksen lisääntymiseen

Viimeaikainen keskustelu on nostanut esille lapsiperheiden lisääntyneen kiinnostuksen keskusta-asumiseen. Helsingissäkin kantakaupunki on lisännyt vetovoimaansa asuinalueena viime vuosikymmenen aikana. Kuten kuviosta 1 nähdään, kantakaupungin 0–6-vuotiaiden lasten osuus Helsingin kaikista saman ikäisistä lapsista on noussut vuodesta 2004 alkaen ja erityisen selvästi vuodesta 2008 eteenpäin. Toki kokonaisuudessaan Helsingin lapsiperheet ovat alueellisesti painottuneet kantakaupungin ulkopuolelle; onhan kantakaupunki pinta-alaltaankin huomattavasti esikaupunkialueita pienempi. Kuviosta 2 kuitenkin nähdään, että lasten määrän kasvu vuodesta 2008 eteenpäin on ollut kantakaupungissa selvästi esikaupunkia nopeampaa. Alueiden väestömäärät huomioiden huomattavaa on myös, että suuremmasta väestömäärästä huolimatta esikaupungin lapsimäärän absoluuttinen kasvu ei ole ollut kovinkaan paljon kantakaupunkia suurempaa kenties vuosia 2014–2015 lukuun ottamatta.

Tässä artikkelissa käytettävässä aineistossa lapsiperheiden alueellinen jakauma on kutakuinkin vastaavaa ajankohtaa kuvaavan tilaston mukainen: pikkulapsiperheistä neljännes asui vuonna 2012 kantakaupungin alueella ja kolme neljästä esikaupunkien alueella.

- Hur skiljer sig attityder och erfarenheter bland föräldrar till barn yngre än skolåldern i olika delar av Helsingfors?
- Vilket samband finns mellan svararnas ekonomi och val av boende i innerstaden och ytterstaden?

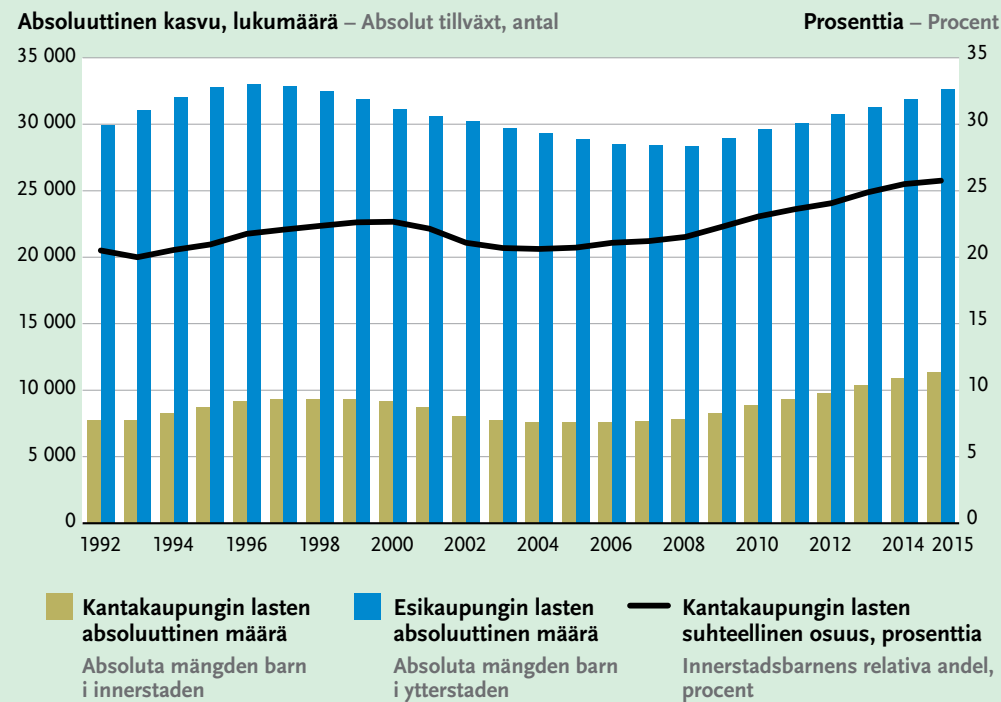
Synpunkter på att intresset för att bo i innerstaden ökat bland barnfamiljer

Debatten på sistone har lyft fram barnfamiljernas ökade intresse för att bo i centrum. Även i Helsingfors har innerstaden blivit attraktivare som boendemiljö under de senaste tio åren. Figur 1 visar att andelen 0–6-åringar i Helsingfors som bor i innerstaden har vuxit allt sedan 2004, och särskilt tydligt från och med år 2008. Men visst finns ju barnfamiljerna som helhet fortfarande i övervägande grad i ytterstaden – som ju också till ytan är betydligt större än innerstaden. Hursomhelst visar Figur 2 att ökningen i antalet barn sedan år 2008 varit klart snabbare i innerstaden än i ytterstaden. Trots att folkmängden är större i ytterstaden än i innerstaden har den absoluta ökningen i antalet barn inte varit särskilt mycket större i ytterstaden än i innerstaden, eventuellt med undantag av åren 2014–2015.

I vårt material för denna studie stämmer barnfamiljernas lokala fördelning i stort sett överens med befolkningsstatistiken för vederbörande tidpunkt: år 2012 bodde en fjärdedel av småbarnsfamiljerna i innerstaden och tre fjärdedelar i ytterstadsområdena.

I debatten om fenomenets orsaker och bakgrund har ingen konsensus nåtts. Dels har man lagt fram att Helsingfors relativa dragningskraft blivit bättre, dels har man i den allt långsammare ökningen i flyttande till kranskommunerna sett en avspeglning av det allmänna ekonomiska läget (se diskussion nedan). Samtidigt är det klart att flyttandet och de dynamiska förhållandena mellan olika områden påverkas av såväl strukturella och ekonomiska faktorer som av boendepreferenserna och förändringar i dem.

Som vi ser i figurerna har antalet barn vuxit också i ytterstaden. Men i innerstaden har ökningen va-

KUVIO 1. Kantakaupungin ja esikaupungin lasten määrä Helsingissä sekä kantakaupungin lasten suhteellinen osuus kaikista Helsingin lapsista. Mukana tarkastelussa 0–6-vuotiaat lapset. —Lähde: Aluesarjat 2016

FIGUR 1. Antalet 0–6-åriga barn i inner- resp. ytterstaden i Helsingfors samt innerstadsbarnens relativa andel av alla barn i Helsingfors. —Källa: Områdesdatabasen 2016

Ilmiön syistä ja taustoista käyty keskustelu ei ole saavuttanut konsensusta. Yhtäältä on esitetty, että Helsingin suhteellinen vetovoima on parantunut ja toisaalta kehyskuntiin suuntautuvan muutoliikkeen hidastumisessa nähdään heijastumia yleisestä taloudellisesta tilanteesta (ks. keskustelu alla). Toisaalta lienee selvää, että rakenteellisten ja taloudellisten seikkojen lisäksi muutoliikkeeseen ja eri alueiden välisiin dynaamisiin suhteisiin vaikuttavat myös asumispreferenssit ja niiden muutokset.

Kuten edellä esitetyistä kuvioista nähdään, lasten määrä on kasvanut myös esikaupunkialueilla. Kantakaupungissa kasvu on kuitenkin ollut nopeampaa, ja absoluuttinen kasvu väestömäärä huomioiden on ollut huomattavaa. Tästä syystä esikaupungin tarkastelemisen sijaan kantakaupungin,

rit snabbare, och med tanke på befolkningens storlek har den absoluta ökningen varit märkbar. Det är därför som en analys av innerstadens, i synnerhet centrumområdenas, popularitetsökning framom ytterstaden är ett så intressant forskningstema (se Karsten et al. 2013; även Lilius 2008; 2013; Lindblom & Mustonen 2014b).

Lite tillspetsat konstaterade Osmo Soininvaara (2009) redan år 2009 att ingen på riktigt bor i innerstaden av ekonomiskt tvång. I en blogg undrade han om centrums ökande popularitet kunde handla om växande materiellt välstånd rätt och slätt – kanske barnfamiljerna har råd att bo i centrum. Å andra sidan kan det också vara fråga om förändrade värderingar, vilket Soininvaara i samma veva konstaterar.

erityisesti keskusta-alueiden, suosion kasvu on tutkimuksellisesti erityisen mielenkiintoista (ks. Karsten et al. 2013; myös Lilius 2008; 2013; Lindblom & Mustonen 2014b)

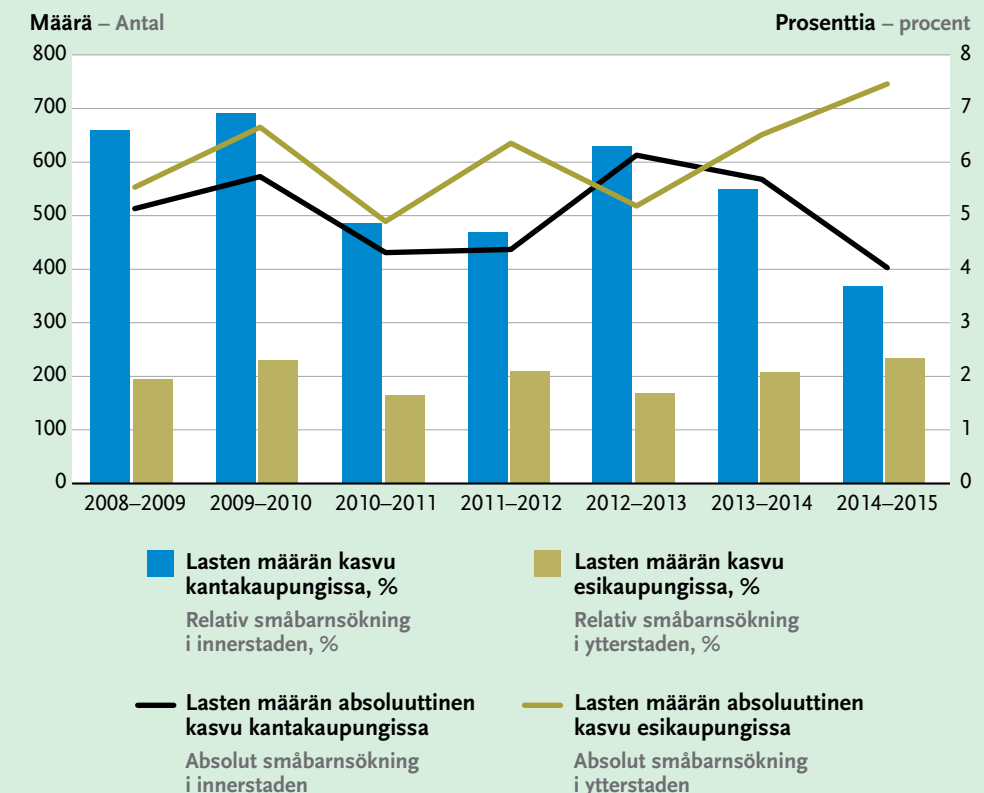
Osmo Soininvaara (2009) totesi hieman kärkeä josta jo vuonna 2009, että kukaan ei oikeasti asu kantakaupungissa taloudellisesta pakosta. Blogikirjoituksessaan hän pohti, että keskustan suosion kasvussa voi olla kyse yksinkertaisesti vaurauden kasvusta – ehkäpä lapsiperheillä on varaa asua keskustassa. Toisaalta kyse voi olla myös arvostusten muutoksesta, minkä Soininvaarakin samassa yhteydessä toteaa.

Kuten edellä nähtiin, tilastollisesti lapsiperheiden määrän sekä suhteellinen että absoluuttinen kasvu kantakaupungissa on helppo todeta. Tästä huolimatta keskusteluissa esiintyy jatkuvasti kah-

Som vi såg ovan är det lätt att statistiskt konstatera att barnfamiljerna ökat både relativt och absolut i innerstaden. Trots det förekommer det i debatten två motsatta inriktningar. Dels igenkänns fenomenet, och dess bakgrund begrundas ofta genom att intervjua invånare i och experter på innerstaden. Dels diskuterar man också barnfamiljernas eller medelklassens flykt från innerstaden (t.ex. Helsingin Sanomat 2016), och det antagandet stämmer ju inte överens med de statistiska observationerna. Till sist nämnda debatt anknyter också en del stereotypa antaganden om att barnfamiljernas preferenser på något sätt skulle vara statiska.

Trots att saken inte undersökts i nämnvärd grad har en av debattinriktningarna varit att intresset för urban livsstil har ökat. I november 2013 rubricerade riksomfattande dagstidningen Helsingin Sano-

KUVIO 2. Lasten määrän kasvu kantakaupungissa ja esikaupungissa suhteellisesti ja absoluuttisesti. Lähde: Aluesarjat 2016
FIGUR 2. Relativ och absolut ökning i antalet 0-6-åringar i innerstaden och ytterstaden. Källa: Områdesdatabasen 2016

ta toisilleen vastakkaista linjaa. Yhtäältä ilmiö tunnistetaan ja sen taustoja pohditaan usein haastatteleamalla kantakaupungin ihmisiä ja asiantuntijoita. Toisaalta keskustellaan myös lapsiperheiden tai keskiluokan pakenemisesta kantakaupungista (esim. HS 2016), mikä oletamus on tietenkin ristiriidassa tilastollisten havaintojen kanssa. Jälkimmäiseen keskusteluun liittyvät myös stereotyyppiset oletukset lapsiperheiden preferenssien tietyntilaisesta staattisuudesta.

Vaikka asiaa ei ole juuri tutkittu, yksi keskustelujen polku on kulkenut juuri kaupunkimaiseen elämäntyyliin liittyvän kiinnostuksen lisääntymisessä. ”Helsingin keskusta vetää lapsiperheitä” otsikoitiin Helsingin Sanomissa marraskuussa 2013 (HS 2013). Lehtijutussa haastatellut perheet mainitsivat mm. leikkipuistot, luonnon läheisyyden ja maiseman keskusta-asumisen hyväksi puoliksi. Yle (2016) uutisoi aivan vastikään siitä, kuinka lapsiperheet ovat palanneet keskustoihin asumisen helppouden, palveluiden ja tietynlaisen elämäntavan perässä. Hieman myöhemmin (Yle 2016b) uutisoitiin, kuinka urbaanit lapsiperheet täyttävät keskustakouluja Helsingin lisäksi myös mm. Oulussa ja Turussa.

Tuominen (2014) sivuaa aihepiiriä lukuisia kertoja tutkimuksessaan, jossa hän tarkastelee asuminen-tyytyväisyyttä Helsingin seudulla analysoimalla laajaa kyselyaineistoa. Vaikka tutkimuksessa maalaillaan stereotyyppisiä esimerkkejä lapsiperheitä, jotka haluavat rauhallisella ja luonnonläheisellä alueella sijaitsevan pientalon, ja jotka vaihtoehtojen puuttuessa ajautuvat kehyskuntaan, Tuominen kuitenkin tunnistaa, että kantakaupunkimaisella asuinympäristöllä ja elämäntavalla on omat kannattajansa (Tuominen 2014, 20–21).

Yhtenä keskeisimpänä keskusta-asumisen huonona puolena voidaan pitää asumisen kalleutta, mikä seurauksena lapsiperheet – kuten kotitaloudet ylipäättään – asuvat ahtaammin kuin esikaupunkialueilla, lähiöissä ja kehyskunnissa (vrt. Matala 2013). Toisaalta kantakaupungin korkea hintataso on yksi selvimpiä arvostuksen mittareita (Lapintie 2008). Kantakaupungin, ja erityisesti sen halutuimpien alueiden hintataso on johtanut siihen, että preferensseistä huolimatta vaihtoehto ei ole todellinen kaikille, ja vähintäänkin suuri osa joutuu luopumaan

mat att Helsingfors centrum drar till sig barnfamiljer (HS 2013). De familjer som intervjuades i reportaget nämde bland annat lekparkerna, naturnäret och vyerna bland de goda sidorna med centrumboende. Alldeles nyligen rubricerade riksradio-TV-bolaget YLE (2016) om hur barnfamiljerna återvänt till innerstäderna för att där är så lätt att bo, där finns service och en viss livsstil. Lite senare (Yle 2016b) rubricerade man hur urbana barnfamiljer fyller centrumskolor i Helsingfors såväl som i bl.a. Uleåborg och Åbo.

Tuominen (2014) tangerar ämnet många gånger i en undersökning där han granskar boendekvaliteten i Helsingforsregionen genom att analysera ett omfattande enkätmaterial. Trots att undersökningen målar upp stereotypa exempel på barnfamiljer som vill ha ett småhus i ett lugnt och naturnära grannskap och som i brist på alternativ hamnar i kranskommunerna, noterar Tuominen ändå att en innerstadsmässig boendeomgivning och en dito livsstil har sina egna anhängare (Tuominen 2014, 20–21).

En av de största avigsidorna med att bo i centrum kan anses vara det dyra boendet, vilket har lett till att barnfamiljer – och hushåll överlag – bor trängre i centrum än i förorterna och kranskommunerna (jfr. Matala 2013). Samtidigt är ju den höga prisnivån i innerstaden en av de klaraste indikatorerna på att många vill bo där (Lapintie 2008). Prisen i innerstaden – i synnerhet i dess mest åtrådade områden – har lett till att innerstaden inte är ett realistiskt alternativ för alla, vilka preferenser man än har, och minst sagt en stor del måste ge avkall på någon av sina förhoppningar gällande boendet – oftast på rymligheten (se Tuominen 2014, 22). I innerstaden bor man trängre än i andra områden. Seppo Laakso, som intervjuades för en artikel i Helsingin Sanomat (HS 2015), tror att ökningen i innerstadens popularitet ändå börjar avta när det ekonomiska läget blir bättre. Han motiverar detta med att småhusboendets popularitet bland just barnfamiljer håller i sig (HS 2014).

Förutom förändrade värderingar har man som förklaring till innerstadens ökande popularitet bland barnfamiljer också lagt fram det allmänna ekonomiska läget, rättare sagt den ekonomiska

jostain asumiseen liittyvästä toiveestaan – useimmiten tilasta (ks. Tuominen 2014, 22). Kantakaupungissa asutaan muita alueita ahtaammin. Helsingin Sanomien (HS 2015) artikkeliin haastateltu Seppo Laakso uskoo, että kantakaupungin suosion kasvu kuitenkin kääntyy laskuun taloudellisen tilanteen paranemisen mukana. Syyksi tälle hän esittää pientaloasumisen arvostuksen säilymistä juuri lapsiperheiden keskuudessa (myös HS 2014).

Arvostusten muutoksen lisäksi yhtenä selityksenä kantakaupungin suosion lisääntymiselle lapsiperheiden keskuudessa onkin esitetty yleistä taloudellista tilannetta; tarkemmin edellisen vuosikymmenen loppupuolella alkanutta taantumaa. Tämän selitysmallin logiikka liittyy oletukseen taloudellisesta tilanteesta johtuvasta muuttoaikomusten viivästyisestä. Laakson mukaan esimerkiksi pankkien lainaehojen kiristyminen on hidastanut poismuuttoa.

Tämäkin ajatusmalli kuvaa varmasti todellisuutta joissakin tapauksissa. Yleiseksi selitysmalliksi siitä ei kuitenkaan ole. Hypoteeseille taloudellisen tilanteen vaikutuksista muuttohalukkuuteen pitäisi saada empiiristä tukea. Ensinnäkin, asunon kokoon liittyvät preferenssit ovat hyvin subjektiivisia. Neliöistä luopuminen voi siis olla hyvinkin tietoinen ja rationaalinen valinta. Toisaalta omistusasuminen on edelleen suosittua, ja kun keskusta-asuminen ei varmaankaan ole merkittävästi edullisempaa kuin asuminen kehyskunnissa – mieluumminkin päinvastoin – voidaan hyvin olettaa, että muutokset yleisellä tasolla liittyvät ennen kaikkea preferensseihin. Näiden preferenssien taustalta taas voidaan etsiä kulttuurisia elämäntapoihin liittyviä kytköksiä (ks. Karsten et al. 2013).

Lopulta keskustelu palautuu helposti siihen, kenellä lopulta on varaa valita. Pientaloon tai radanvarsikaupunkiin haluavat muuttavat sellaiseen varmasti, jos heillä on siihen mahdollisuus (ks. HS 2014b: myös Laakso 2013). Toisaalta jos ajattelemme, että urbaanin ympäristön suosio on kasvanut preferenssien myötä, entistä suurempi joukko ei muuttaisi pientaloon tai radanvarren kaupunkeihin mistään hinnasta.

Aito valinnanvapaus liittyy siis välillisesti asunotarkkinoihin ja tätä kautta suoraan rakenteelli-

svacka som vidtog mot slutet av förra årtiondet. Logiken i denna förklaringsmodell anknyter till antagandet att folk dröjer med att flytta på grund av det ekonomiska läget. Enligt Laakso har till exempel bankernas åtstramade lånevillkor bromsat flyttandet från centrum.

Även den tankemodellen beskriver säkert verkligheten i vissa fall. Men den duger inte som allmän förklaringsmodell. Man borde få empiriskt belägg för hypotesen om det ekonomiska lägets inverkan på benägenheten att flytta. För det första är preferenserna kring bostadens storlek mycket subjektiva. Att ge avkall på kvadratmetrarna kan alltså vara ett nog så medvetet och rationellt val. För det andra är ägarboende fortfarande populärt, och då det säkerligen inte är märkbart förmånligare att bo i centrum än i kranskommunerna – snarare tvärtom – kan vi mycket väl anta att förändringarna på ett allmänt plan sker framför allt i preferenserna. I bakgrunden kan man söka kulturella livsstilsrelaterade kopplingar (se Karsten et al. 2013).

I slutändan återgår diskussionen lätt till vem som egentligen har råd att välja. De som vill flytta till småhus eller förstäder längs järnvägarna flyttar med säkerhet dit om de har möjlighet (se HS 2014B: även Laakso 2013). Å andra sidan, om vi tänker oss att den urbana miljöns popularitet vuxit som följd av nya preferenser skulle en allt större skara inte flytta till småhus eller förstäder längs järnvägen för någonting i världen.

Äkta valfrihet hänger alltså indirekt ihop med bostadsmarknaden och därmed direkt med strukturella villkor (se även Tuominen 2014, 50). Nöjdast med sitt boende är de som fritt fått välja var de bor (Permentier et al. 2011).

Senaste debattöppning handlade om medelklassens flykt från centrum. HS (2016) berättar om en färsk undersökning (Kytö et al. 2016) och rubricerar att de helsingforsbor som har bättre inkomster flyttar längre bort från centrum. På rubrikplanet verkade nyheten gå stick i stäv mot den allt livligare allmänna debatten de senaste åren. Den var ett gott exempel på hur forskningsrön kan tolkas på olika sätt. Och det tog inte länge förrän Soininvaara (2016) konstaterade att de som har hög inkomst inte har försvunnit någonstans.

siin reunaehtoihin (ks. myös Tuominen 2014, 50). Asuinoloihinsa tyytyväisimpiä ovat ne, jotka ovat saaneet valita asuinpaikkansa vapaasti (Permentier et al. 2011).

Viimeisin keskustelunavaus liittyy keskiluokan pakenemiseen keskustasta. HS (2016) uutisoi juuri valmistuneesta tutkimuksesta (Kytö et al. 2016) otsikolla ”Hyvätuloiset helsinkiläiset muuttavat kauemmaksi keskustasta”. Otsikon tasolla uutisointi näytti kulkevan viime vuosina yleistyneen keskustelun kanssa päinvastaiseen suuntaan. Uutinen oli hyvä esimerkki siitä, kuinka tutkimusten tuloksia voi tulkita monilla eri tavoilla. Soininvaara (2016) totesikin varsin pian, että hyvätuloiset eivät ole kaotamassa saati kadonneet mihinkään.

Asumiseen liittyvät asenteet ja kokemukset aineiston valossa

Tutkimusaineistomme ei valitettavasti tarjoa mahdollisuutta tarkastella muuttoliikkeen pontimia. Sen sijaan alla kuvaillaan lyhyesti asumistyytyväisyyttä ja muuttohalukkuutta. Asumiseen liittyviä asioita kartoitettiin kyselyssä 16 kysymystä sisältäneen kysymyspatteriston avulla. Kysymykset käsittelevät tyytyväisyyttä asuinalueeseen useasta eri näkökulmasta ja tämän lisäksi mahdollisia muutto-aikeita. Vastajat arvioivat väittämiä 1–5 -asteikolla (täysin eri mieltä – täysin samaa mieltä). Väittämät on esitetty alla olevissa kuvioissa.

Tarkastelussa vertaillaan pikkulapsiperheitä muihin. Tämän lisäksi tehdään alueellinen erotte- lu vastaajan asuinpaikan mukaan. Vastajat on jaettu raitiovaunu-Helsingissä asuviin ja muilla alueilla asuviin. Raitiovaunu-Helsingillä tarkoitetaan postinumeroalueita, joille Helsingin raitiotieverkosto ulottuu. Luokkien väliset merkitsevät erot on merkitty kuvioihin tähdillä (SPSS/Anova: *** p<0,001, ** p<0,01, * p<0,05).

Ensimmäisessä kuviossa vertaillaan asumiseen liittyviä näkemyksiä raitiovaunualueella ja muilla alueilla asuvien välillä. Mukana tarkastelussa on koko aineisto (n=1381-1705). Lähes kaikkien muuttujien kohdalla luokkien välillä oli merkitseviä eroja. Raitiovaunualueilla oltiin jonkin verran muita tyytyväisempiä asuinalueeseen, joskin keskiarvo-

Attityder och erfarenheter kring boende i ljust av vårt material

Det material vi undersökte ger tyvärr inga möjligheter att syna drivkrafterna bakom flyttningsrörelsen. I stället beskriver vi i det följande folks boendnöjdhet och flyttbenägenhet med hjälp av ett 16 frågors frågepaket kring boende. Frågorna närma- de sig belåtenheten med det egna grannskapet från flera olika infallsvinklar och gällde också eventuella planer på att flytta. Svararna bedömde frågornas påståenden på skalan ett till fem (helt av annan åsikt – helt av samma åsikt). Påståendena framgår av nedanstående figurer.

Analysen jämför småbarnsfamiljer med andra. Dessutom delas svaren upp enligt var svararna bodde; antingen i spårvagnshelsingfors eller övriga Helsingfors. Spårvagnshelsingfors avser de postnummerområden (främst i innerstaden) dit spårvagnsspåren sträcker sig. Signifikanta skillnader klasser emellan har i figurerna angivits med asterisker (SPSS/Anova: *** p<0,001, ** p<0,01, * p<0,05).

Den första figuren jämför uppfattningar kring boendet bland dem som bor dels i spårvagnszonen, dels i övriga områden. Analysen täcker hela materialet (N=1381-1705). För nästan alla variabler förelåg signifikanta skillnader mellan de två kategorierna. Inom spårvagnszonen var man lite nöjdare med grannskapet, om än man i medeltal var nöjd med sitt grannskap i bägge kategorierna. Även beträffande den lokala servicens tillräcklighet var skillnaden av samma slag, dock klart större.

Beträffande planer på att flytta skulle de som bor i spårvagnshelsingfors i högre grad än de andra flytta utomlands, om någonstans överhuvudtaget. Även denna skillnad var märkbar. I spårvagnszonen ville man också i högre grad än annanstans flytta bort ifall det ekonomiska läget skulle försämrans, men för bägge kategorierna var medeltalen klart lägre än det teoretiska medelvärdet. I det fall att inkomsterna skulle förbättras var flyttlusten klart större bland dem som bodde i övriga områden, även om medeltalet också i detta fall var lågt.

Våra rön bekräftar tanken att folk har en benägenhet att vara nöjda med det rådande läget (jfr. Tuominen 2014). I ljuset av dessa mätare är flyttbe-

KUVIO 3. Asumiseen liittyvät väittämät ja keskiarvot alueittain. (Anova)
FIGUR 3. Boenderelaterade påståenden och svarsmedeltal områdesvis (Anova)

jen tasolla asuinalueeseen oltiin tyytyväisiä alueesta riippumatta. Myös palveluiden riittävydessä ero oli samansuuntainen, mutta selvästi suurempi.

Muuttoaikomuksista kysyttäessä raitiovaunualueilla asuvat muuttaisivat muita mieluummin ulkomaille, jos johonkin. Ero oli tässäkin huomattava. Raitiovaunualueelta haluttiin myös muuttaa pois taloudellisen tilanteen huonontuessa muita todennäköisemmin, joskin keskiarvot olivat molempien luokkien kohdalla selvästi alle teoreettisen keskiarvon. Tilanteessa, jossa tulotaso parani, muuttohalukkuus oli selvästi suurempaa muiden alueiden asukkaiden kohdalla, joskin keskiarvo oli tässäkin tapauksessa varsin pieni.

Tulokset vahvistavat ajatusta siitä, että ihmisillä on taipumus olla tyytyväisiä kulloiseenkin tilanteeseen (vrt. Tuominen 2014). Muuttohalukkuus on näiden mittareiden valossa varsin pientä ja toisaalta tyytyväisyys suurta. Muuttohalukkuus Helsingistä tai kantakaupungista/esikaupunkialueelta oli aineiston mukaan huomattavan pientä erityisesti, kun siitä kysyttiin suhteessa taloudellisen tilanteen parantumiseen. Lamahypoteesi keskusta-asumisen selittäjänä ei siis ainakaan tämän tarkastelun perusteella saa tukea. Muuttohalukkuus ei tämän tarkastelun perusteella näytä suoranaisesti liittyvän taloudellisiin tekijöihin.

Kuviossa 4 esitetään samat väittämät erikseen raitiovaunu-Helsingissä. Lisäksi tehdään ero sen mukaan, onko vastaajalla alle kouluikäisiä lapsia. Raitiovaunu-Helsingin tapauksessa yli puolet muuttujista oli merkitseviä, kun lapsimuuttuja otettiin erotteluvaksi tekijäksi. Riippumatta siitä onko vastaajalla lapsia vai ei, raitiovaunualueilla asuvat ovat hyvin tyytyväisiä asuinalueeseensa, tuntevat olonsa turvalliseksi, kokevat palveluiden olevan riittäviä kuten myös luonnonympäristöjen. Erot näiden muuttujien tapauksessa eivät olleet tilastollisesti merkitseviä lukuun ottamatta turvallisuuden tunnetta; ne vastaajat, joilla oli alle kouluikäisiä lapsia, tunsivat olonsa hieman muita turvallisemmaksi.

Lapsettomat vastaajat eivät olleet erityisesti kiinnittäneet huomiota lapsiperheiden määrän kasvun alueella, mikä on oikeastaan aika oletettu tulos. Tämän muuttujan tapauksessa ero oli selvä. Ne, joilla oli lapsia, olivat havainneet lapsiperheiden

nägenheten ganska liten och belåtenheten stor. Benägenheten att flytta från Helsingfors eller innerstaden/ytterstaden var enligt vårt material märkbart liten, i synnerhet då frågan också upptog eventuell förbättring i den ekonomiska situationen. Så hypotesen att recessionen skulle förklara boendet i centrum får inget stöd åtminstone av vår analys. Benägenheten att flytta ser enligt våra rön inte ut att ha direkt samband med ekonomiska faktorer.

Figur 4 lägger fram samma påstående skilt för spårvagnshelsingfors. Dessutom preciseras hurvida svararna har barn yngre än skolåldern. I spårvagnshelsingfors gav över hälften av variablerna signifikant utslag då barnvariabeln användes som särskiljande faktor. Oberoende av om svararna har barn eller inte är de som bor inom spårvagnszonen mycket nöjda med sitt grannskap, de känner sig trygga, tycker att det finns tillräckligt med service och naturmiljö. För dessa variablers del var skillnaderna inte signifikanta, med undantag av trygghetskänslan; de svarare som hade barn yngre än skolåldern kände sig lite tryggare än de andra.

De svarare som inte hade barn hade inte särskilt lagt märke till att barnen skulle ha ökat i deras grannskap, vilket egentligen är ett ganska väntat resultat. För denna variablers del var skillnaden klar. De som hade barn hade märkt att antalet barnfamiljer hade vuxit. Beträffande planer på att flytta var skillnaderna också statistiskt signifikanta för nästan alla variablers del, och trenden gick i samtliga fall åt samma håll. Bland de barnlösa i spårvagnshelsingfors var det vanligare att planera flyttning, fastän bara lite vanligare om vi ser till medeltalen. Vårt material ger alltså vid handen att svararna är nöjda med sitt nuläge, och särskilt nöjda är de som har barn. I de övriga områdena var skillnaderna mindre än i spårvagnshelsingfors. Men det fanns skillnader, och de gick åt samma håll som i spårvagnshelsingfors. Därför presenterar vi inte figuren här.

Vad förtäljer boendenöjdheten, och hur borde man tolka flyttströmmarna?

Vår artikel handlar om ett tema som ofta varit på tapeten de senaste åren. Det har sagts mycket om barnfamiljers centrumboende, men saken har inte

määrän kasvaneen. Muuttoaikoiden kohdalla erot olivat myös tilastollisesti merkitseviä melkein jokaisen muuttujan kohdalla, ja suunta oli kaikissa tapauksissa sama. Raitiovaunualueilla asuvilla lapsettomilla muuttoaikeet olivat suurempia kuin muilla, joskin keskiarvojen valossa hyvin pieniä. Aineiston perusteella siis näyttää siltä, että vastaajat ovat tyytyväisiä nykytilanteeseen, ja erityisen tyytyväisiä ovat ne, joilla on lapsia. Muiden alueiden kohdalla erot olivat pienempiä kuin raitiovaunu-Helsingissä. Eroja kuitenkin oli, ja ne olivat samansuuntaisia kuin raitiovaunu-Helsingissä. Kuviota ei tästä syystä esitetä tässä.

Mitä asumistyytyväisyys kertoo ja miten muuttovirtoja pitäisi tutkia?

Tässä artikkelissa käsiteltiin aihepiiriä, joka on ollut hyvin ajankohtainen muutaman viime vuoden ajan. Lapsiperheiden keskusta-asumisesta on puhuttu paljon, mutta asiaa ei ole juurikaan tutkittu. Tilastojen perusteella voidaan huomata, että lapsiperheiden määrä on kasvanut ja kasvaa kantakaupungissa esikaupunkialueita nopeammin. Syitä tälle ilmiölle on esitetty useita. Taloudellisen tilanteen on oletettu vähentäneen poismuuttohalukkuutta ja toisaalta on pohdittu, josko lapsiperheiden asumisprefereensseissä ja elämäntyylyissä on tapahtunut perustavalaatuisia muutoksia. Jälkimmäisen selitysmalli mukaan kyse olisi eräänlaisesta uudesta urbanismin noususta.

Artikkelissa hyödynnettiin vuonna 2013 kerättyä laajaa kyselyaineistoa ja tarkasteltiin Helsingin kantakaupungin ja muiden kaupunginosien välisiä eroja asumiseen liittyvien väittämien avulla. Tarkastelussa myös erotettiin muista vastaajista he, joilla oli alle kouluikäisiä lapsia. Tarkoituksena oli selvittää, kuinka näiden ryhmien asenteet ja kokemukset asumisesta eroavat toisistaan.

Tuloksista kävi hyvin ilmi, että asumistyytyväisyys on yleisesti hyvin korkealla tasolla. Erot ryhmien välillä olivat pieniä, joskin tilastollisesti merkitseviä eroja toki löytyi. Kantakaupungissa, mitä kuvattiin aineistossa raitiovaunualueena, tyytyväisyys ja turvallisuuskokemukset olivat suurempia kuin muilla alueilla. Muuttoaikeet olivat näillä rai-

undersökts i nämnvärd grad. Statistiken visar att antalet barnfamiljer har vuxit och växer snabbare i innerstaden än i ytterstaden. Många förklaringsar har framlagts för detta. Dels har det antagits att det ekonomiska läget minskat lusten att flytta bort, dels har man frågat sig om det skett grundläggande förändringar i barnfamiljernas boendepreferenser och livsstil. I det senare fallet skulle det handla om att ett slags ny urbanism var på frammarsch.

Artikeln byggde på ett omfattande enkätmaterial insamlat 2013 och analyserade skillnader mellan Helsingfors innerstad och övriga stadsdelar med hjälp av ett antal boenderelaterade påståenden. Vi särskiljde de svarare som hade barn yngre än skolåldern. Syftet var att klarlägga hur dessa kategoriers attityder och erfarenheter avvek från varandra.

Resultaten visade klart att folk på det hela taget är mycket nöjda med sitt boende. Skillnaderna kategorierna emellan var små, om än i vissa fall statistiskt signifikanta. I innerstaden, som i materialet var de delar av Helsingfors dit spårvagnsnätet sträcker sig, var nöjdheten och den upplevda tryggheten bättre än i de övriga områdena. I spårvagnszonen var flyttplaner mindre vanliga än annanstans. Skillnaderna var små, men tydliga och konsekventa. Materialet skulle också ge vid handen att de ekonomiska faktorerna inte har direkt samband med flyttplanerna, åtminstone i den mening att recessionen skulle ha bromsat bortflyttning.

Samtidigt bör vi komma ihåg att de rön vi lägger fram enbart är riktgivande; förhoppningsvis dock debattväckande. Det blir säkert behov av noggrannare analyser längre fram. Artikeln gick inte på djupet, och inga andra bakgrundsvariabler än barnen och grannskapet togs i betraktande. I framtida studier vore detta dock möjligt, om ock särskild uppmärksamhet borde riktas på valet av förklarande variabler. Vettigast vore kanske att lägga upp något slags kombinerad variabel av variabler som gäller flyttplaner.

Enkäter med formulär innebär många problem, så även i detta fall. I enkäten framläggs åsikter om påståenden vars samband med en strukturbetingad verklighet ohjälpligen förblir höljda i dunkel. Å andra sidan: om man bara frågar efter de reella valsi-

KUVIO 4. Asumiseen liittyvät väittämät ja keskiarvot raitiovaunu-Helsingissä. (Anova)
FIGUR 4. Boenderelaterade påståenden och svarsmedeltal i spårvagnshelsingfors (Anova)

tiovaunualueilla vastaavasti pienempiä. Erot olivat pieniä, mutta kuitenkin selviä ja johdonmukaisia. Aineiston perusteella näyttäisi myös siltä, että taloudellisilla tekijöillä ei olisi suoranaista yhteyttä muuttoaikeisiin ainakaan keskusteluissa esitettyjen lamaselitysten mielessä.

Toisaalta pitää muistaa, että artikkelissa esitetyt tulokset ovat vain suuntaa antavia; toivottavasti kuitenkin keskustelua herättäviä. Tarkemmille analyyseille on varmasti tarvetta jatkossa. Tässä artikkelissa ei menty syvemmälle eikä lasten ja alueen lisäksi otettu huomioon muita taustamuuttujia. Tämä olisi toki jatkotarkasteluissa mahdollista, joskin selittävien muuttujien valintaan pitäisi kiinnittää erityistä huomiota. Ehkä järkevintä olisi muodostaa jonkinlainen yhdistelmämuuttujia muuttoaikeita käsittelevistä muuttujista.

Lomaketutkimuksiin liittyy lukuisia ongelmia; niin myös tähän tutkimukseen. Kyselyissä esitetään mielipiteitä väitteistä, joiden yhteys rakenteista riippuvaan todellisuuteen jää väistämättä hämärän peittoon. Pelkkien todellisten valintojen, esimerkiksi muuttohistorian, tarkasteleminen taas jättää huomioimatta valintojen subjektiiviset ulottuvuudet (vrt. Tuominen 2014, 87).

Tuominen (2014, 28) kuvaa näitä ongelmia hyvin. Hän viittaa useisiin tutkimuksiin todetessaan, että erityisesti kvantitatiivisten asumistyytyväisyyttä mittaaviin tutkimuksiin liittyy sosiaalisen toivotavuuden harha. Ihmisillä on taipumus olla tyytyväisiä nykytilanteeseen. Aina kyse ei kuitenkaan ole harhasta vaan ihmisten sopeutumiskyvystä ja siitä, että subjektiiviset kokemukset mukautuvat kulloiseenkin tilanteeseen. Ihmiset kiintyvät omaan alueeseensa ja eivät luonnollisesti tarkastele omaa tilannettaan objektiivisesti. Esimerkiksi tässä tutkimuksessa käytetyn aineiston tapauksessa ihmiset ovat pääasiassa tyytyväisiä omaan alueeseensa itse alueesta riippumatta. Tämän artikkelin kohdalla tämä on erityisen selvää. Yksi selitys tuloksille lienee aineiston lievässä vinoudessa. Aineisto ei ole täysin edustava ja kantakaupunki ja korkeasti koulutetut ovat yliedustettuina. Onhan selvää, että sosiodemografisilla taustamuuttujilla ja toisaalta alueen sosiaalisella ympäristöllä on yhteys asumistyytyväisyyteen (ks. Tuominen 2014).

tuationerna, till exempel folks flyttshistoria, beaktar man inte den subjektiva dimensionen i folks val (jfr. Tuominen 2014, 87).

Tuominen (2014, 28) beskriver dessa problem förtjänstfullt. Han hänvisar till flera undersökningar och konstaterar att i synnerhet sådana studier som mäter boendetrygghet kvantitativt innebär en illusion om social önskarhet. Folk har en benägenhet att vara nöjda med nuläget. Ändå handlar det inte alltid om en illusion, utan om folks anpassningsförmåga och att subjektiva upplevelser formar sig efter det rådande läget. Folk fäster sig vid sitt eget grannskap och ser givetvis inte sin egen situation med objektiva ögon. Till exempel vår studie visar att folk i huvudsak är nöjda med sitt område oberoende av själva området. Detta framgår särskilt klart i just denna artikel. En förklaring torde ligga i att vårt material hade en viss skevhet. Det är inte helt representativt, och innerstaden och de högt utbildade är överrepresenterade i svaren. Det är ju helt klart att sociodemografiska bakgrundsvariabler och områdenas sociala miljö har samband med invånarnas boendenöjdhet (se Tuominen 2014).

Då debattens vågor går höga skulle det för det första behövas en förmåga att läsa undersökningar och förstå vad de har att komma med. I många fall verkar det som om man rubricerade undersökningar utan att dess vidare känna till fenomenen. Men den livliga debatten och de motstridiga åsikterna visar ändå att studiet av flyttningsrörelsen absolut borde inriktas mera på boendepreferenser. Det är relativt enkelt att utreda vilka det är som flyttat, men orsakerna till flyttandet blir ofta i skymundan. Det vore också viktigt att rikta uppmärksamhet på dem som inte vill flytta. Deras skara ser ut att bli större och större hela tiden, även bland barnfamiljerna i innerstaden. ■

PEKKA MUSTONEN är specialforskare vid Helsingfors stads faktacentral.

TARU LINDBLOM verkar som forskardoktor vid Åbo universitet inom läroämnet ekonomisk sociologi.

Keskustelun käydessä vilkkaana keskeistä olisi-kin ennen kaikkea tutkimusten lukutaito ja tähän liittyvä ehto ilmiöiden ymmärtämisestä. Lukuisista tutkimuksista tunnutaan uutisoitavan ilman ilmiöiden syvempää tuntemusta. Keskustelun vilkkaus ja mielipiteiden ristiriitaisuus osoittavat kuitenkin sen, että muuttoliikkeen tutkimista tulisi ehdottomasti viedä asumispreferenssien suuntaan. On suhteellisen helppoa selvittää ketkä ovat muuttaneet, mutta syyt muuttojen taustalle jäävätkin usein piiloon. Olisi myös tärkeää kiinnittää huomiota heihin, jotka eivät halua muuttaa. Tämä ryhmä näyttää olevan koko ajan suurempi, myös kantakaupungin lapsiperheiden keskuudessa. ■

PEKKA MUSTONEN on Helsingin kaupungin tietokeskuksen erikoistutkija.

TARU LINDBLOM toimii Turun yliopistossa talous sosiologian oppiaineessa tutkijatohtorina.

Lähteet | Källor:

- Aluesarjat (2016) Helsingin seudun aluesarjat. <<http://www.aluesarjat.fi/>>
- HS (Helsingin Sanomat) (2013) Helsingin keskusta vetää lapsiperheitä. <<http://www.hs.fi/koti/a1381550548614>>
- HS (Helsingin Sanomat) (2014) Koti rivitalossa on yhä monen lapsiperheen unelma. <<http://www.hs.fi/koti/a1391233104071>>
- HS (Helsingin Sanomat) (2014b) Pikkukaupunki radanvarrella on nyt lapsiperheiden suosiossa <<http://www.hs.fi/koti/a1394771813174>>
- HS (Helsingin Sanomat) (2015) Kolme neljästä ahtaasti asuvista on lapsiperheitä – pääkaupunkiseudulla ahtaasti asuminen yleistyy. <<http://www.hs.fi/koti/a1432869936140>>
- HS (Helsingin Sanomat) (2016) Tutkimus: Hyvätuloiset helsinkiläiset muuttavat kauemmaksi keskustasta <<http://www.hs.fi/kaupunki/a1454816441145>>
- Karsten, L. – Kamphuis, A. – Remeijnse, C. (2013) 'Time-out' with the family: the shaping of family leisure in the new urban consumption spaces of cafes, bars and restaurants. Leisure Studies 2013.
- Kytö, H. – Kral-Leszczynska, M. – Koistinen, K. – Peura-Kapanen, L. (2016) Muuttovirtojen vaikutus alueelliseen eriytymiseen pääkaupunkiseudulla. Poliitiikan ja talouden tutkimuksen laitoksen julkaisuja 2016:1 <<https://helda.helsinki.fi/handle/10138/159762>>

- Laakso, S. (2013) Muuttoliikkeen vaikutuksista väestön tulotasoon Helsingissä ja Helsingin seudulla. Tutkimuksia 2/2013. Helsingin kaupungin tietokeskus.
- Lapintie, K. (2008) Ilmastonmuutos ja elämän virta: Kestävä kehitys vastaan asumispreferenssit. Yyhdyksuunittelu 1 (46), 24–39.
- Lilius, J. (2008) Koti keskellä kaupunkia. Keskusta lapsiperheen asuinalueena, esimerkkinä Tukholma ja Helsinki. Suunnittelumaantieteen pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto.
- Lilius, J. (2013) Kulutusta kaduilla. Kivijalkaliikkeet äitien ja isien arjessa sekä perheekivijalkaliikkeiden näkökulmasta. Teoksessa: Mervi Ilmonen (toim.). Hyvät kaupat. Kivijalka ja Ostari rakennemuutoksessa. Aalto-yliopiston julkaisusarja Tiede + Teknologia 11/2013. Helsinki: Unigrafia.
- Lindblom, T. – Mustonen, P. (2014) Ruokamaku ja legitiimit ruokatyypit helsinkiläisten 25-44 -vuotiaiden keskuudessa. Kvartti 1/2014, 42-55.
- Lindblom, T. – Mustonen, P. (2014b) Urbaanit pikkulapsiperheet ovat tyytyväisiä kaupunkiarkeen. Hyvinvointikatsaus 1/2014, 44-50.
- Matala, T. 2013. Suomalaisten velkaantuminen on eurooppalaista keskitasoa. Hyvinvointikatsaus 1/2013.
- Mustonen, P. – Lindblom, T. (2013) Nuorten aikuisten monenkirjavat elämäntyyli. Kvartti 2/2013, 69-85.
- Permentier, M. – Bolt, G. – van Ham, M. (2011) What makes people dissatisfied with their neighbourhoods? Urban Studies 48 (5): 977-996.
- Soininvaara, O. (2009) Lapsiperheet jäävät kantakaupunkiin. <<http://www.soininvaara.fi/2009/05/24/1780/>>
- Soininvaara, O. (2016) Ei asuinalueiden eriytymistä voi muuttajien tulotason perusteella tutkia. <<http://www.soininvaara.fi/2016/02/07/ei-asuinalueiden-eriytymista-voi-muuttajien-tulotason-perusteella-tutkia/>>
- Tuominen, J. (2014) Asumistyytyväisyys Helsingin seudulla. Helsingin yliopisto. <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/136048/Tuominen_Gradu_asumistyytyvaisuus.pdf?sequence=4>
- Yle (2016) Lapset palaavat kaupunkien keskustoihin – muuttovirta tuo keskustaan perheet ja ikäihmiset. <http://yle.fi/uutiset/lapset_palaavat_kaupunkien_keskustoihin_muuttovirta_tuo_keskustaan_perheet_ja_ikaihmiset/8594144>
- Yle (2016b) Omakotitalo ja kaksi autoa eivät enää houkuta – urbaanit lapsiperheet elvyttävät keskustakouluja. <http://yle.fi/uutiset/omakotitalo_ja_kaksi_autoa_eivat_enaa_houkuta_urbaanit_lapsiperheet_elvyttavat_keskustakouluja/8614651>

Suurien kaupunkialueiden taloudellinen kehitys 2000-luvulla

Talous kehittyi Suomessa ja suurilla kaupunkiseuduillamme suotuisasti vuosina 2000–2007, mutta on polkenut paikallaan finanssikriisin seurauksena vuodesta 2009 saakka. Helsingin seudun osuus koko maan kansantuotteesta on reilun kolmanneksen verran, ja osuus kasvoikin hieman vuodesta 2000 vuoteen 2013. Kotitalouksien käytettävissä olevat tulot ovat Helsingin seudulla yhä muita seutukuntia selvästi korkeammat, vaikka ne ovat laskeneet huomattavasti vuodesta 2000.

Den ekonomiska utvecklingen i de stora stadsregionerna under 2000-talet

Åren 2000–2007 utvecklades ekonomin fördelaktigt i Finland och våra stora stadsregioner, men allt sedan 2009 har den stampat på stället på grund av finanskrisen. Helsingforsregionens andel av hela landets nationalprodukt är en dryg tredjedel, och den växte något mellan åren 2000 och 2013. Hushållens disponibla inkomster i Helsingforsregionen är fortfarande klart högre än i de övriga ekonomiska regionerna, trots att de sjunkit märkbart sedan år 2000.

VÄESTÖ KESKITTYY sekä meillä että muualla yhä voimakkaammin kaupunkiin ja kaupunkiseutuihin samalla, kun maamme haja-asutusalueet tyhjenevät. Kaupungistumisprosessin yksityiskohdat ovat vuosien mittaan vaihdelleet, mutta keskittyvä yleissuunta on ollut pitkään vallalla. Muutoksen taustalla ovat toimintojen kasaamisesta seuraavat taloudelliset hyödyt, joista taloustieteellinen tutkimus on vuosien varrella löytänyt runsaasti näyttöä. Suurilla kaupunkialueilla on paljon eri alojen ammattitaitoisia työntekijöitä ja yleensäkin kehittyneitä teknologisia osaamista. Tiivis kaupunkiympäristö tarjoaa hyvät edellytykset osaajien välisten kontaktien syntymiselle ja tiedon välittymiselle yrityksestä toiseen. Tuloksena tästä kaupunkialueiden tuottavuus ja palkkataso kohoavat ja näiden alueiden vetovoima lisääntyy.

Koska kaupunkialueet ovat koko kansantaloutta ajatellen yhä enemmän avainasemassa, on niitä tarpeen erikseen seurata. Tässä artikkelissa käsitellään maamme aluetaloudellista kehitystä vuosittain vaihteen jälkeen, suurimpia alueita painottaen. Tarkastelu kohdistuu kokonaistaloudellisiin ja tuotantokapasiteettiin ilmiöihin, erityisesti kansantuotteen, työllisyyden ja kotitalouksien tulojen muutoksiin. Olen tarkastellut tätä ilmiötä tarkemmin tuoreessa tutkimusjulkaisussani (Susiluoto 2016).

Tuotanto ja työllisyys

Vuodesta 2000 aina vuoteen 2007 asti maassamme elettiin melko suotuisan talouskehityksen aikaa, mikä heijastui sekä kansantalouteen yleensä että yksittäisiin alueisiin, ja esimerkiksi kaikkien kymmenen suurimman seutukunnan¹ tuotanto kasvoi

1) Seutukunnat muodostavat Euroopan unionin tilastollisen aluejakotason LAU₁ (ent. NUTS 4). Suomen kymmenen suurinta seutukuntaa olivat tuotetun bruttokansantuotteen mukaan Helsingin, Tampereen, Turun, Oulun, Lahden, Jyväskylän, Porin, Kuopion, Seinäjoen ja Vaasan seutukunnat.

BÄDE HOS OSS och annanstans koncentreras befolkningen allt starkare i städer och stadsregioner samtidigt som glesbygden avfolkas. Detaljerna i urbaniseringsbilden har med åren varierat, men trenden med anhopning i städer har pågått länge. I bakgrunden finns de ekonomiska fördelar som anhopningen av funktioner leder till och som ekonomisk forskning funnit riktiga belägg för under årens lopp. I de stora stadsregionerna finns det gott om yrkeskunnigt folk inom olika branscher, liksom också avancerat teknologiskt kunnande i största allmänhet. Den tätbebyggda stadsmiljön ger goda möjligheter till kontakter yrkesfolk emellan och överföring av kunnande från företag till företag. Som följd av detta stiger produktiviteten och lönenivån i stadsregionerna, och dessa blir allt attraktivare.

Eftersom stadsregionerna allt mera har en nyckelställning i nationalekonomin är det påkallat att följa utvecklingen i just dem. Föreliggande artikel synar den regionalekonomiska utvecklingen i vårt land efter millennieskiftet, med betoning på de största regionerna. Analysen gäller helhetsekonomiska och produktionsrelaterade fenomen, i synnerhet förändringar i nationalprodukt, sysselsättning och hushållsinkomster. I min nyutkomna undersökning (Susiluoto 2016) synar jag fenomenet noggrannare.

Produktion och sysselsättning

Åren 2000–2007 var en tid av ganska fördelaktig ekonomisk utveckling i Finland, vilket återspeglades på dels nationalekonomin överlag, dels enskilda områden, och som exempel växte produktionen i alla de tio största ekonomiska regionerna¹ i vårt land. År 2009 minskade Finlands nationalprodukt med ca. åtta procent som följd av en recession utlöst av en global finanskris. Hur djup nedgången

1) De ekonomiska regionerna utgör lokal enhet för EU:s statistik. Tidigare talade man om NUTS-4, numera om LAU-1. De tio största ekonomiska regionerna i Finland är i storleksordning (enligt regionalproduktion) stadsregionerna kring Helsingfors, Tammerfors, Åbo, Uleåborg, Lahtis, Jyväskylä, Björneborg, Kuopio, Seinäjoki och Vasa.

selvästi. Vuonna 2009 Suomen kansantuote supistui finanssikriisistä lähteneen laman seurauksena noin kahdeksan prosenttia. Pudotuksen syvyys vaihteli melko paljon alueittain, ja esimerkiksi Helsingin seudulla se oli kuuden prosentin luokkaa vuonna 2009. Tämän jälkeen talous on niin koko maassa kuin suurissa seutukunnissa polkenut paikallaan, eikä lamaa edeltävää tuotannon tasoa ole saavutettu.

Helsingin seutu tuotti vuonna 2013 lähes 74 miljardin euron arvosta bruttokansantuotetta, mikä oli runsas kolmannes koko Suomen kansantuotteesta. Seuraavien yhdeksän seudun yhteenlaskettu tuotanto-osuus oli vuonna 2013 hiukan yli 30 prosenttia, ja kaikkien muiden 60 pienen alueen yhteenlaskettu osuus oli niin ikään noin kolmannes. Suomen seutukunnat voidaan näin ollen jakaa kolmeen, tuotannon arvoltaan suunnilleen yhtä suureen ryhmään alueiden koon mukaan. Toiminnallisesti tällainen ryhmittely on mieltävaltainen, mutta se havainnollistaa kansantalouden alueellisen keskittymisen astetta.

Kun alueen tuotanto asukasta kohden suhteutetaan koko maan vastaavaan lukuun, saadaan vertailuvuorot, joissa koko kansantaloutta merkitään luvulla 100. Useimpien suurien alueiden suhteelliset kansantuotetasot nousivat 2000-luvulla, ja useissa tapauksissa muutos on ollut huomattava (Taulukko 1). Asukaslukuun suhteutettu kansantuote oli Helsingin seudulla selvästi korkeampi kuin muualla, hiukan yli 50 000 euroa, mutta useimmat muut suuret seutukunnat jäivät valtakunnallisen keskiarvon alapuolelle. Toisaalta Helsingin seudun suhteellinen kansantuote asukasta kohden laski 2000-luvulla, mitä seikkaa selittää osaltaan seudun voimakas väestönkasvu. Alueen tuotantoa jakamassa oli vuonna 2013 huomattavasti enemmän väkeä kuin vuosikymmen aiemmin.

Vuoden 2013 tiedot ovat ennakkollisia. Eri toimialojen tuotteiden hinnat kehittyvät eri alueilla eri tavoin, mistä syystä Oulun osuus koko maan käypähintaisesta kansantuotteesta on hiukan laskenut, vaikka alueen reaalitalouden kasvu on ollut nopeaa.

blev varierade ganska mycket regioner emellan, och till exempel i Helsingforsregionen var den omkring sex procent år 2009. Efter det har ekonomin stannat på stället både i landet som helhet och i de stora ekonomiska regionerna, och produktionen har inte nått upp till samma nivå som före svackan.

År 2013 producerade Helsingforsregionen en nationalprodukt om nästan 74 miljarder euro, vilket var en dryg tredjedel av hela Finlands nationalprodukt det året. De följande nio största stadsregionerna stod sammanlagt för lite på 30 procent och de återstående sextio mindre regionernas likaså för omkring en tredjedel. Således kan de ekonomiska regionerna i Finland enligt storlek delas in i tre kategorier som var och en står för en ungefär lika stor del av hela landets produktions värde. Funktionellt är en sådan här gruppering godtycklig, men den åskådliggör graden av regional nationalekonomisk koncentration.

För att jämföra en regions produktion per capita med motsvarande tal för hela landet använder vi ett jämförelsetal där hela nationalekonomin har värdet 100. I de flesta stora regioner steg nationalproduktens relativa nivå under 2000-talets första decennium, i många riktigt märkbart (Tabell 1). Nationalprodukten per capita var klart högre i Helsingforsregionen än annanstans, lite över 50 000 euro per år, medan de flesta övriga stora ekonomiska regionerna låg under det nationella medeltalet. Å andra sidan minskade nationalprodukten per capita i Helsingforsregionen, vilket delvis förklaras av den starka folkökningen i regionen. År 2013 fanns det betydligt fler som delade på regionens produktionskaka än det funnits tio år tidigare.

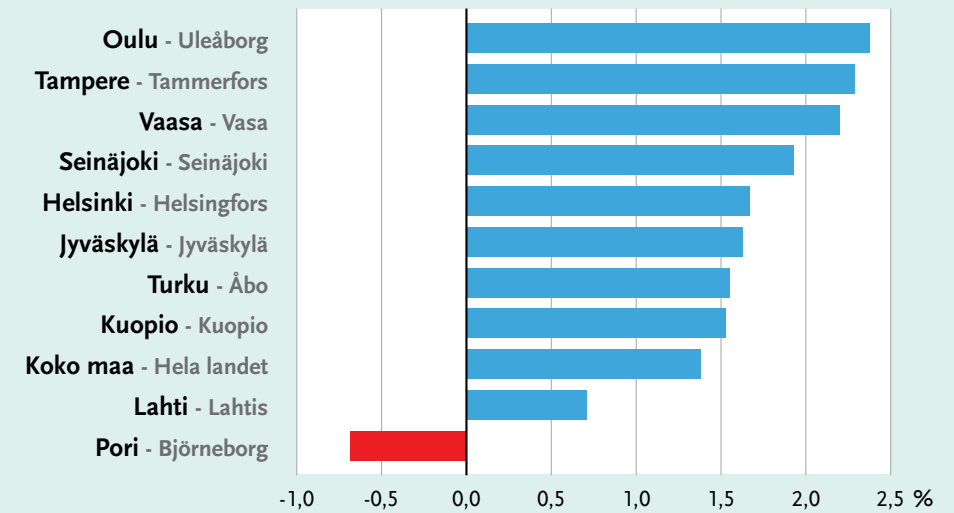
Uppgifterna för 2013 är preliminära. Priserna på varor från olika näringsgrenar utvecklas olika i olika regioner, vilket har lett till att Uleåborgsregionens andel av hela landets nationalprodukt (enligt gängse pris) minskat något trots att regionen haft snabb realekonomisk tillväxt.

Bland de tio största ekonomiska regionerna var tillväxten åren 2000–2013 snabbast i Tammerfors, Vasa och Uleåborgs regioner, över två procent per år. I Helsingforsregionen var den årliga tillväxten

TAULUKKO 1. Eri seutukuntien tuottama bruttokansantuote vuosina 2000 ja 2013

TABELL 1. Bruttonationalprodukt producerad av de olika ekonomiska regionerna 2000 ja 2013

	BKT M€ BNP M€	ALUEEN OSUUS MAAN BKT:STÄ REGIONENS ANDEL AV LANDETS BNP		BKT/ ASUKAS, € BNP PER CAPITA, €	BKT/ASUKAS, KUN KOKO MAA=100 BNP PER CAPITA, DÅ HELA LANDET=100	
		2000	2013		2000	2013
Seutukunta tai alue <i>Ekonomisk region eller område</i>	2013	2000	2013	2013	2000	2013
Helsingin <i>Helsingfors</i>	73 600	34,9	36,3	50 600	142	136
Tampereen <i>Tammerfors</i>	14 400	6,6	7,1	37 500	104	101
Turun <i>Åbo</i>	11 800	5,2	5,8	37 500	92	101
Oulun <i>Uleåborgs</i>	8 500	4,3	4,2	36 000	116	97
Muut suuret (6 seutukuntaa) <i>De övriga 6 stora reg.</i>	28 600	13,1	14,1	32 700	82	88
De små ekonomiska regionerna (60) <i>Pienet seutukunnat (60)</i>	65 800	35,9	32,5	30 300	82	81
Koko maa <i>Hela Finland</i>	202 700	100	100	37 300	100	100

KUVIO 1. Suurien seutukuntien bruttokansantuotteen kasvu 2000–2013, prosenttia vuodessa

FIGUR 1. Bruttonationalproduktens tillväxt i de stora ekonomiska regionerna 2000–2013, procent per år

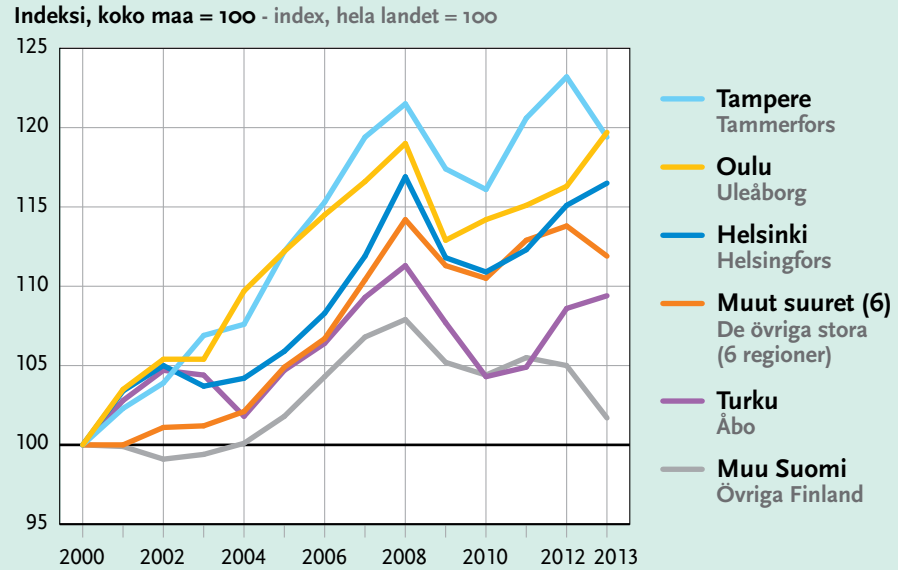
Kymmenestä suurimmasta seutukunnasta talouden kasvu oli jaksolla 2000-2013 nopeinta Tampereen, Vaasan ja Oulun seuduilla, yli kaksi prosenttia vuodessa. Helsingin seudun keskimääräinen vuosikasvu oli 1,7 prosenttia, mikä oli hieman yli koko kansantalouden keskitason. Tuotannon samoin kuin yksityisen työllisyyden kehitys oli suurista seuduista heikointa Porin ja Lahden seuduilla. Talouden alueellista keskittymistä 2000-luvulla kuvaa se, että pienien alueiden yhteenlaskettu tuotanto-osuus laski selvästi. Uusin tämänhetkinen aluetietojen havaintovuosi on 2013, jolloin koko maan kansantuote supistui vajaan prosentin, ja suurista seutukunnista ainoastaan Helsingin seutu ylsi hienoiseen, noin puolen prosentin tuotannon kasvuun. Sitä vastoin Lahden, Jyväskylän ja Porin seutujen reaali bruttokansantuote supistui yli viisi prosenttia vuonna 2013.

i medeltal 1,7 procent, vilket var lite över hela nationalekonomins medeltal. Produktionens liksom också den privata sysselsättningens utveckling var svagast (bland de stora regionerna) i Björneborgs och Lahtis regioner. Beskrivande för ekonomins anhopning under det första årtiondet på 2000-talet var att de små regionernas andel av den sammanlagda produktionen minskade klart. Våra färskaste observationer här gäller år 2013, då hela landets nationalprodukt minskade med nästan en procent och då Helsingforsregionen som enda stor region hade produktionsökning, nämligen en halv procent. I Lahtis, Jyväskyläs och Björneborgs regioner minskade den reella bruttonationalprodukten med över fem procent år 2013.

Suuret talousalueet ovat 2000-luvulla muuttaneet yhä palveluvaltaisemmiksi. Helsingin seudulla palvelualojen osuus oli alueista suurin, noin neljä viidesosaa sekä arvonlisäyksellä että työllisyydellä mitaten. Tavarantuotantovaltaisimpia olivat Vaasan ja Seinäjoen seudut, joilla palvelualat vastasivat noin kolmesta viidesosasta työllisyyttä ja tuotantoa. Tärkeimpien teollisuudenalojen osuudet alueiden kokonaistyöllisyydestä laskivat käytännöllisesti katsoen kaikkialla. Esimerkiksi Oulun seudulla metalliteollisuuden osuus putosi noin viidestätoista prosentista viiteen prosenttiin, ja koko teollisuuden osuus Oulun seudun tuottamasta arvonlisäyksestä putosi melkein puoleen. Palvelualoista voimakkaasti kasvavia olivat kiinteistö- ja liike-elämän palvelut sekä terveys- ja sosiaalipalvelut.

Under 2000-talet har de stora ekonomiska regionerna blivit allt mera servicedominerade. Helsingforsregionen hade största andelen servicenärings, ca. fyra femtedelar räknat enligt både förädlingsvärde och sysselsättning. Mest varuproduktionsdominerade var Vasa och Seinäjoki regioner, där servicenäringsarna stod för ca. tre femtedelar av sysselsättning och produktion. De viktigaste industrinäringarnas andel av regionens totalsysselsättning minskade snart sagt överallt. Till exempel i Uleåborgsregionen minskade metallindustrins andel från ca. femton till fem procent och hela industrisektorns andel av regionens förädlingsvärde med nästan hälften. De servicenärings som växte starkt var fastighetstjänster och uppdragsverksamhet samt hälso- och socialtjänsterna.

KUVIO 2. Yksityisen sektorin työllisyys 2000–2013, 2000 = 100
FIGUR 2. Sysselsättning inom den privata sektorn 2000–2013, 2000=100

Kansantuotteen ohella myös yksityisen sektorin työllisyyden kehitystä voidaan pitää hyvänä alueen yleisen taloudellisen tilan mittarina (Kuvio 2). Neljästä suurimmasta alueesta Oulun ja Tampereen seuduilla on työllisyyden suhteellinen kasvu ollut nopeinta. Hieman pienemmistä alueista Kuopion ja Jyväskylän seutujen yksityinen työllisyys on kuitenkin lisääntynyt kolmentoista vuoden aikana vielä nopeammin, yli 20 prosenttia. Helsingin seudun työllisten lukumäärän lisäys on ollut suurin, lähes 90 000 henkeä, mikä on puolet koko maan yksityisen työllisyyden nettolisäyksestä jaksolla 2000–2013. Kuvioista 2 nähdään, että työllisyyden kasvu on keskittynyt suurimpiin alueisiin, ja että pienikokoisten seutukuntien työllisyyskehitys on ollut vaatimatonta.

Vuonna 2013 maamme julkisyhteisöissä tehtiin kaikkiaan 633 000 henkilötyövuotta, mikä oli 25 prosenttia koko kansantalouden työllisyydestä, tuotettiin 37 miljardia euroa arvonlisäystä ja investoitiin kaikkiaan 8,4 miljardin euron arvosta. Yli 40 prosenttia koko maan julkisyhteisöjen työllisyydestä ja kolme viidesosaa sen bruttoinvestoinneista sijoittui tutkimusajanjakson lopulla neljään suurimpaan seutukuntaan.

Som en god mätare av det allmänna ekonomiska läget i en region kan man förutom nationalprodukten även betrakta sysselsättningen inom den privata sektorn (Figur 2). Bland de fyra största regionerna har sysselsättningen inom den privata sektorn ökat snabbast i Uleåborgs och Tammerfors regioner. Bland de lite mindre regionerna växte Kuopios och Jyväskyläs regioners privata sysselsättning ännu snabbare, över 20 procent. I Helsingforsregionen har antalet sysselsatta inom privata sektorn numerärt sett ökat mest, med nästan 90 000 personer, vilket är hälften av nettoökningen i hela landets privata sysselsättning åren 2000–2013. Figur 2 visar att den privata sektorns sysselsättningsökning skett främst i de största regionerna och att sysselsättningsutvecklingen varit anspråkslös i de små ekonomiska regionerna.

För vårt lands offentliga sektor gällde att det år 2013 gjordes sammanlagt 633 000 årsverken (vilket var 25 procent av hela nationalekonomins sysselsättning), producerades 37 miljarder euro i förädlingsvärde och gjordes investeringar för sammanlagt 8,4 miljarder euro. Över 40 procent av sysselsättningen och tre femtedelar av bruttoinvesteringarna inom vårt lands hela offentliga sektor skedde i slutet av

Helsingin seudun osuus koko maan julkisesta työllisyydestä oli 27 prosenttia, ja kääntäen julkisen sektorin osuus Helsingin seudun kokonaistyöllisyydestä oli 22 prosenttia, mikä oli suurien seutukuntien alhaisin luku. Kaksi viidestä Helsingin seudun julkisyhteisöjen 173 000 työllisestä toimi terveyst- ja sosiaalipalvelujen alalla, lähes 30 prosenttia julkisessa hallinnossa ja vajaa viidennes koulutuksessa.

Kotitalouksien tulonmuodostus ja tulotaso

Kotitalouksien tulonmuodostusta voidaan kuvata kaksivaiheisesti. Ensimmäisessä vaiheessa kotitaloudet saavat tuloja tekemästään palkkatyöstä, sijoittamastaan pääomasta tai yksityisestä yritys-toiminnastaan. Näiden kaikkien tuloerien summa on kotitalouksien ensitulo. Toisessa vaiheessa ensitulo jaetaan uudelleen, jolloin päästään käytettävissä oleviin tuloihin. Ensitulosta vähennetään aluksi kotitalouksien maksamat välittömät verot ja veronluonteiset maksut sekä maksetut sosiaaliturvamaksut ja muut maksetut tulonsiirrot, kuten pakolliset eläke- ja työttömyysvakuutusmaksut. Lopuksi tuloihin lisätään sosiaalietuudet ja muut saadut tulonsiirrot, kuten ansio- ja kansaneläkkeet. Näin syntyvät käytettävissä olevat tulot eli ne tulot, jotka kotitaloudet voivat käyttää joko kulutukseen tai säästämiseen.

den studerade perioden i de fyra största ekonomiska regionerna.

Helsingforsregionens andel av hela landets offentliga sysselsättning var 27 procent, och i regionen var den offentliga sektorns andel av totalsysselsättningen 22 procent. Sistnämnda andel var minst bland de stora ekonomiska regionerna. Två femtedelar av de 173 000 offentligt anställda i Helsingforsregionen arbetade inom social- eller hälsovården, nästan 30 procent inom offentlig förvaltning och en knapp femtedel inom utbildning.

Hushållens inkomstbildning och inkomstnivå

Hushållens inkomstbildning kan beskrivas ske i två skeden. I det första får hushållen inkomst av antingen lönearbete, placerat kapital eller privat företagsverksamhet. Summan av alla dessa inkomstposter utgör hushållens primärinkomster. I det andra skedet kommer vi till den disponibla inkomsten genom att från primärinkomsten subtrahera det som hushållen betalar i direkta skatter och avgifter av skattenatur samt socialskyddsavgifter och övriga inkomstöverföringar (t.ex. obligatoriska pensions- och arbetslöshetsförsäkringspremier). Därefter adderas socialförmåner och övriga inkomstöverföringar (t.ex. arbets- och folkpensioner). På detta sätt bildas alltså de disponibla inkomsterna alias de inkomster som hushållen kan använda för konsumtion eller besparingar.

Den allmänna strukturen i hushållens inkomst-

TAULUKKO 2. Kotitalouksien tulonmuodostus vuonna 2013 alueittain, euroa asukasta kohden
TABELL 2. Hushållens inkomstbildning områdesvis år 2013, i euro per capita

	Ensitulot Primärinkomst	Maksetut verot Betalda skatter	Tulonsiirrot, netto Inkomstöverföringar, netto	Käyt.olevat tulot Disponibel inkomst
Helsinki Helsingfors	29 600	6 600	300	23 300
Tampere Tammerfors	23 400	5 000	1 500	20 000
Turku Åbo	23 300	4 900	2 100	20 400
Oulu Uleåborg	22 200	4 600	1 300	18 900
Muut suuret (6 seutukuntaa) De övriga 6 stora regionerna	21 600	4 500	2 300	19 400
Muu Suomi Övriga Finland	20 300	4 300	3 200	19 200
Koko maa Hela landet	23 500	5 000	2 000	20 400

Kotitalouksien tulonmuodostuksen yleisraken- teet pysyvät varsin pitkään vakaina. Kymmenen suurinta seutukuntaa sai vuonna 2013 kaksi kolmas- osaa koko maan kaikkien kotitalouksien ensituloista ja Helsingin seudun osuus oli melko tarkkaan kolmannes.

Helsingin seutu oli per capita -tulotasoltaan huomattavasti muiden suurien seutujen yläpuolella, varsinkin, mitä tulee ensituloihin. Seudun ensitulot asukasta kohden olivat vuonna 2013 noin 29 600 euroa, eli runsaat 6000 euroa yli koko kansantalouden keskitason. Alueen kotitaloudet maksoivat kuitenkin noin 1500 euroa enemmän veroja asukasta kohden kuin maamme asukkaat keskimäärin, ja nettomääräisiä tulonsiirtoja he vastaanottivat 1700 euroa vähemmän kuin suomalaiset yleensä. Käytettävissä olevat tulot asukasta kohden olivat alueella lopuksi 14 prosenttia eli lähes 2900 euroa yli koko maan tason (Taulukko 2).

Kotitalouksien suhteellisten tulojen kehitys käy ilmi kuviosta 3. Helsingin seudun suhteellisten tulojen lasku on ollut 2000-luvulla huomattavaa, mutta seudun tulotaso ylittää edelleen kaikki muut tarkastelualueet. Tampere ja Turku pysyvät koko maan keskitason tuntumassa ja Oulu sijoittuu hieman niiden alapuolelle. Vero ja tulonsiirrot eivät suuremmin vaikuta näiden kolmen alueen suhteellisiin per capita -tuloihin. Muiden suurien seutukuntien tulotaso jää koko kansantalouden keskitason alapuolelle, ja pienien alueiden kaikkein alimmaksi. Varsinkin pienien alueiden suhteelliset käytettävissä olevat tulot ovat kuitenkin selvästi ensituloja suuremmat, joten verot ja tulonsiirrot tasaavat tältä osin alueiden välisiä eroja.

Ylläolevasta ei kuitenkaan pidä vetää liian pitkälle meneviä johtopäätöksiä. Kotitalouksien tulonmuodostusta koskeva kokonaistason ja keskiarvojen tarkastelu on suppea. Se perustuu pelkästään alueiden kokonaistuloihin, ei ota huomioon alueiden väestörakenteen eroja eikä alueiden sisäistä tulonjakoa.

Tämän katsauksen tarkastelut perustuvat Tilastokeskuksen julkaisemaan vuosittaiseen aluelin- tilinpitoon, jossa on seutukuntatasoisia tietoja tuotannosta, työllisyydestä, kiinteän pääoman bruttomuodostuksesta sekä kotitalouksien talous- toimista toimialoitain alkaen vuodesta 1975. ■

bildning hålls stabil i långa tider. De tio största ekonomiska regionerna fick år 2013 två tredjedelar av hela landets alla hushålls primärinkomster, och Helsingforsregionens andel var ganska exakt en tredjedel.

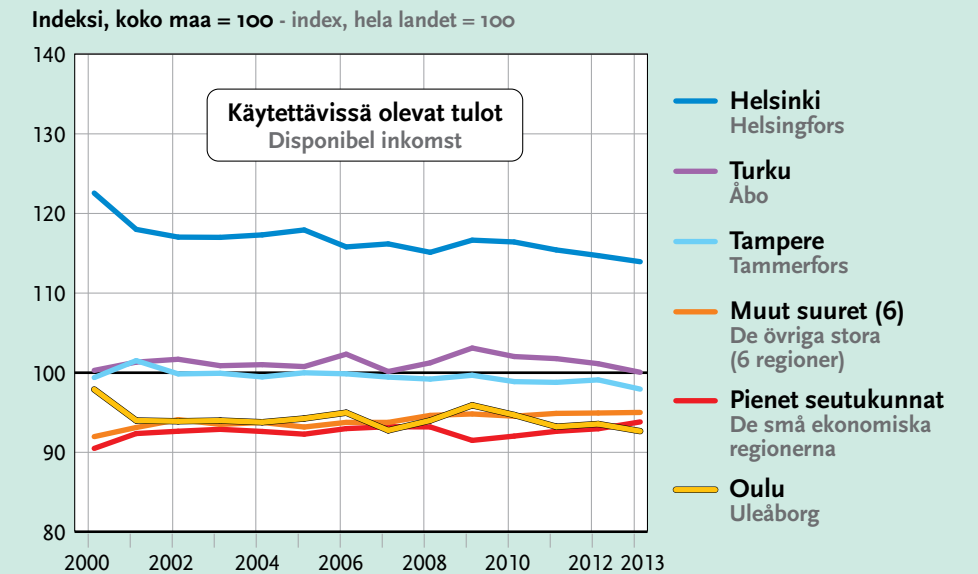
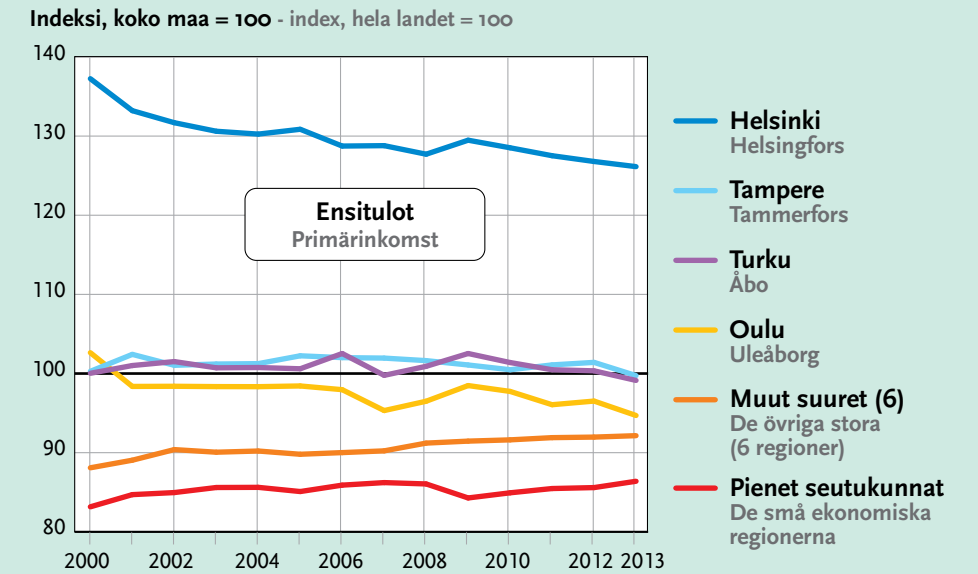
Beträffande inkomster per capita låg Helsingforsregionen klart högre än de övriga stora stadsregionerna, i synnerhet för primärinkomsternas del. År 2013 var primärinkomsterna per capita i Helsingforsregionen 29 600 euro, vilket var drygt 6 000 euro mera än hela nationalekonomins medeltal. Men hushållen i Helsingforsregionen betalade 1 500 euro mera per person i skatt än gemene finländare, och inkomstöverföringar (netto) mottog de för 1 700 euro mindre än gemene finländare. Den disponibla inkomsten per capita låg således 14 procent alias nästan 2 900 euro ovanför landsmedeltalet (Tabell 2).

Hushållens relativa inkomsters utveckling framgår av Figur 3. I Helsingforsregionen har de relativa inkomsternas nedgång varit märkbar på 2000-talet, men ändå har regionen högsta inkomstnivån av de områden vi analyserade. Tammerfors och Åbo hålls nära medeltalet för hela landet och Uleåborg ligger lite under dem. Skatter och inkomstöverföringar inverkar inte stort på dessa tre regioners relativa inkomster per capita. I de övriga stora ekonomiska regionerna ligger inkomstnivån under nationalekonomins medeltal, och lägst är den i de små regionerna. I synnerhet just i de små regionerna är de relativa disponibla inkomsterna klart större än primärinkomsterna, så skatter och inkomstöverföringar utjämnar en del av skillnaderna mellan regionerna.

Men vi bör inte dra alltför långt gående slutsatser av ovan anförda. Vår granskning av hushållens inkomstbildning gjordes på helhets- och medeltalsnivå och blev därför begränsad. Den bygger enbart på regionernas totalinkomster och beaktar inte skillnaderna i befolkningsstruktur regioner emellan, ej heller inkomstfördelningen inom regionerna.

Analyserna i denna översikt bygger på Statistikcentralens årliga regionalräkenskaper, som innehåller uppgifter från de ekonomiska regionerna om produktion, sysselsättning, bruttobildning av fast kapital och om hushållens ekonomiska verksamhet näringsgrensvis ända sedan år 1975. ■

KUVIO 3. Ensitulot ja käytettävissä olevat tulot asukasta kohden 2000-2013. Koko maa = 100.
FIGUR 3. Primärinkomst och disponibel inkomst per capita 2000-2013. Hela landet = 100

Lähteet | Källor:

Ilkka Susiluoto: Suurien seutukuntien talouskehitys 2000-2013. Helsingin kaupungin tietokeskus, tutkimuksia 2016:1.
Tilastokeskus: Aluelinipito 2000-2013.

ILKKA SUSILUOTO toimii erikoistutkijana Helsingin kaupungin tietokeskuksessa.

ILKKA SUSILUOTO verkar som specialforskare vid Helsingfors stads faktacentral.

Kuntatalouden mittarit antavat liian myönteisen kuvan

HELSINGIN KAUPUNGIN AINEISTOPANKKI / MARLI MÄSÄLIN

Kommunekonomins mätare ger en alltför fördelaktig bild

HEIKKI HELIN

”Kuntien velkaantumisen kasvu taittui, tilikauden tulos ennakoitua parempi.”

Näin otsikoi Kuntaliitto kuntien viime vuoden tilinpäätösarvioista (10.2.2016). Ja Tilastokeskus komppasi: ”Kuntien lainakannan kasvu hidastui edelleen vuonna 2015”. Melkein samanlaiset tiedoteotsikot oli julkaistu myös vuotta aikaisemmin.

OTSIKOITA PIKAISESTI VILKAISEVALLE saattaa syntyä mielikuva, että kunnilla menee hyvin. Signaali on väärä. Velkaantuminen jatkuu, kuten se on jatkunut joka vuosi 2000-luvulla, vaikka velkaantumisen vauhti vähän hidastuu. Ehkä siitäkin kannattaa iloita. Kaikki on suhteellista.

Kunnat uutisoivat tyytyväisinä, kun tilinpäätöksessä vuosikatetta kertyy poistoja enemmän. Monessa kunnassa kunnia-asiana on saada nollatulot. Nollatulot ei kuitenkaan riitä kunnille. Kunnissa katetaan paljon investointeja velalla, joka piiloutuu talouden tunnuslukujen taakse.

I en rubrik i februari 2016 (10.2.) rubricerade Kommunförbundet att kommunernas skuldökning upphört och att räkenskapsperiodens resultat blivit bättre än väntat. Och Statistikcentralen spädde på med rubriken att ökningen i kommunernas lånestock fortsatte bli långsammare år 2015. Nästan precis lika ljöd det ett år tidigare.

DEN SOM HASTIG ÖGNAR igenom rubrikerna kan få bilden att det går bra för kommunerna. Men det är en felaktig tolkning. Skuldsättningen fortsätter precis som varje år hittills på 2000-talet, om än något långsammare nu. Kanske i och för sig ett glädjeämne. Allting är relativt.

Kommunerna talar gärna om att bokslutet visar ett större årsbidrag än avskrivningarna. För många kommuner är det en äresak att göra ett nollresultat. Men det räcker inte med ett nollresultat. Många av kommunernas investeringar görs på skuld som döljs av andra siffror.

Maallikko ei voi kuin ihmetellä kuntien talouslukuja. Kunnan tulos voi olla plussalla ja kirjanpito näyttää reilua ylijäämää, mutta velka sen kuin kasvaa. Nykyinen kuntien tuloslaskelma antaakin väärän signaalin kuntien taloudesta.

Tässä artikkelissa kuvataan 11 suurimman kaupungin talouden kehitystä vuosina 1997–2014 ja arvioidaan mittareina käytettyjä keskeisten tunnuslukujen toimivuutta.

Liian pienet poistot

Kuntien luvut ovat olleet kirjanpidollisesti ylijäämäisiä mutta rahoituksellisesti alijäämäisiä. Syynä tähän on emeritusprofessori Pentti Meklinin mukaan (Kuntalehti 2/2016) se, että kuntien tuloslaskelma tehdään ja yli- ja alijäämä lasketaan samoilla periaatteilla kuin yritysten tulos, ja sitä myös tulkitaan samalla lailla.

Perusongelma on siinä, että kuntien poistot ovat liian pienet. Vaikka vuosikatetta kertyisi poistoja enemmän, se ei riitä. Suomen 11 suurimmassa kaupungissa vuosikate oli poistoja suurempi vuosina 1997–2014 keskimäärin 10 kertaa. Helsingissä niin on ollut 16 kertaa, Espoossa ja Oulussa 14 kertaa. Lahdessa vuosikate on riittänyt poistoihin 10 kertaa, Jyväskylässä 5 kertaa ja Kuopiossa 4 kertaa (Taulukko 1).

Vuosikatetta verrataan myös investointien omahankintamenuun. Se saadaan vähentämällä investoinneista niihin kohdistuneet valtionosuudet. Suhteesta laskettua tunnuslukua kutsutaan investointien tulorahoitusprosentiksi. Suomen 11 suurimmassa kaupungissa se on ollut vuosina 1997–2014 suurempi kuin 100 keskimäärin 2 kertaa. Espoossa tunnusluku on ylittänyt 100:n 6 kertaa, Lahdessa 3 kertaa, Vantaalla ja Jyväskylässä ei kertaakaan. Helsingissä investointien tulorahoitusprosentti on ylittänyt 100 prosenttia vain kerran. Tämä tapahtui vuonna 1997. (Taulukot 1 ja 2).

En lekman kan inte annat än förundra sig över kommunernas ekonomi. En kommun kan göra plusresultat och bokföringen visa rejält överskott, men skulden den bara växer. Kommunernas resultaträkningar i nuvarande form kan ge en felaktig bild av kommunernas ekonomi.

Föreliggande artikel beskriver hur de elva största städernas ekonomi utvecklats åren 1997–2014 och bedömer hur bra de nyckeltal som använts som mätare fungerar.

Alltför små avskrivningar

Bokföringsmässigt har kommunernas siffror visat överskott, men finansieringsmässigt underskott. Enligt professor emeritus Pentti Meklin (i Kuntalehti 2/2016) är orsaken att kommunernas resultaträkning uppgörs och över/underskottet räknas enligt samma principer som för företag, och även tolkas på samma sätt.

Problemet är i grund och botten att kommunernas avskrivningar är för små. Att årsbidraget blir större än avskrivningarna är inte nog. I de 11 största städerna i Finland var årsbidraget större än avskrivningarna i snitt tio gånger under åren 1997–2014. I Helsingfors hände det 16 gånger, i Esbo och Uleåborg 14 gånger. I Lahtis matchade årsbidraget avskrivningarna 10 gånger, i Jyväskylä 5 gånger och i Kuopio 4 gånger (Tabell 1).

Årsbidraget jämförs också med investeringarnas egenfinansiering. Den får man genom att från investeringarna subtrahera statsandelarnas andel av dem. Man talar om investeringarnas inkomstfinansieringsprocent. I de elva största kommunerna i Finland var den över hundra i medeltal två gånger under åren 1997–2014. Över hundra var talet sex gånger i Esbo, tre gånger i Lahtis, men inte en enda gång i Vanda eller Jyväskylä. I Helsingfors var investeringarnas inkomstfinansieringsprocent över 100 bara en gång, nämligen år 1997 (Tabell 1 och 2).

TAULUKKO 1. Vuosikatteen tunnuslukujen 100 prosentin ylityskerrat vuosina 1997–2014

TABELL 1. Antal år då nyckeltalen för årsbidraget överskridit 100 åren 1997–2014

	Vuosikate % poistoista Yli sadan prosentin vuosien määrä	Investointien tulorahoitus % Yli sadan prosentin vuosien määrä
	Årsbidrag i % av avskrivningarna Antal år med över hundra procent	Investeringarnas inkomstfinansiering % Antal år med över hundra procent
Helsinki <i>Helsingfors</i>	16	1
Espoo <i>Esbo</i>	14	6
Tampere <i>Tammerfors</i>	12	2
Vantaa <i>Vanda</i>	9	0
Oulu <i>Uleåborg</i>	14	4
Turku <i>Åbo</i>	8	3
Jyväskylä	5	0
Kuopio	4	1
Lahti <i>Lahtis</i>	10	3
Kouvola	8	1
Pori <i>Björneborg</i>	8	2
Keskiarvo/yhteensä Medeltal/sammanlagt	9,8	2,1

Helsingin talouden turvana ovat olleet myös suuret liikelaitokset ja ennen kaikkea Helsingin Energia.

Tunnusluvussa ei ole kiinteän omaisuuden kuten tonttien myyntituloja. Helsingissä ne ovat olleet muita kaupunkeja suuremmat. Muilla kaupungeilla ei ole vastaavaa maaomaisuutta kuin Helsingillä. Esimerkiksi vuosina 2004–2015 Helsingin maanmyyntitulot olivat yhteensä noin 970 miljoonaa euroa.

Helsingin talouden turvana ovat olleet myös suuret liikelaitokset ja ennen kaikkea Helsingin Energia. Se on tulouttanut kaupungille keskimäärin kahden veroprosentin verran vuodessa. Vuosina 2003–2014 energiayhtiö tuloutti kaupungille yhteensä 2,8 miljardia euroa. (Kuvio 1).

Kun energialaitos yhtiöitettiin 2015, rahavirta supistui merkittävästi. Kaupunki tuskin löytää samanlaista tulovirtaa, joten menojen kasvua on hillittävä. Helsingin menothan ovat olleet muita suuria kaupunkeja suuremmat, vaikka viime vuosina

Sifforna inbegriper inte försäljningsinkomst av fast egendom såsom tomter. I Helsingfors har den inkomsten varit större än i de övriga städerna, som inte har lika mycket markegendomar som Helsingfors. Till exempel åren 2004–2015 var Helsingfors stads inkomster för försäljning av mark sammanlagt 970 miljoner euro.

En annan trygghet för Helsingfors har varit de stora affärsverken, i synnerhet Helsingfors Energi, som årligen avkastat lika mycket som två procentenheter av kommunalskatten. Åren 2003–2014 var energibolagets avkastning åt staden sammanlagt 2,8 miljarder euro (Figur 1).

Då stadens energiverk gjordes om till affärsverk år 2015 minskade kassaflödet märkbart. Och eftersom staden knappast hittar en liknande inkomstkälla måste utgiftsökningen stävjas. För trots att ökningen varit långsammare de senaste åren har ut-

Helsingin menokasvu onkin ollut hitaampaa (Helin 2002, Helin 2013).

gifterna varit större i Helsingfors än i de övriga stora städerna (Helin 2002, Helin 2013).

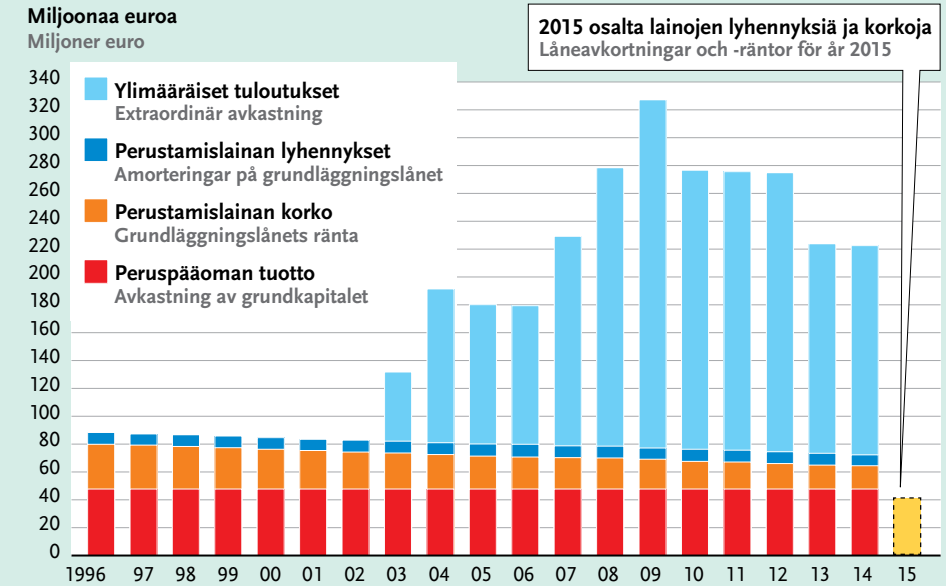
TAULUKKO 2. Helsingin vuosikate, poistot ja investointien omahankintamenot 1997–2014

TABELL 2. Helsingfors stads årsbidrag, avskrivningar och egenandel av investeringarna 1997–2014

Vuosi År	Vuosikate milj. € Årsbidrag	Poistot milj. € Avskrivningar	Investointien omahankintamenot milj. € Egen anskaffningsutgift för investeringar	Vuosikate prosenttia poistoista Årsbidrag i % av avskrivningarna	Investointien tulorahoitusprosentti Investeringarnas inkomstfinansierings-%
1997	415.9	202.2	372.2	206	111.7
1998	446.0	221.3	546.6	202	81.6
1999	350.7	244.6	384.4	143	91.2
2000	506.0	259.0	548.2	195	92.3
2001	412.9	252.9	544.1	163	75.9
2002	98.7	286.8	495.7	34	19.9
2003	338.1	294.7	481.6	115	69.8
2004	380.9	305.7	490.3	125	77.7
2005	329.3	297.2	410.6	111	80.2
2006	470.7	296.3	560.7	159	84.0
2007	544.8	298.7	639.0	182	85.3
2008	539.8	297.7	692.6	181	77.9
2009	315.3	333.5	620.6	95	50.8
2010	388.0	338.7	867.0	115	44.8
2011	574.3	361.8	674.7	159	85.1
2012	439.1	396.5	644.6	111	68.1
2013	472.7	403.1	634.1	117	74.5
2014	480.7	408.1	2715.6	118	17.7

KUVIO 1. Helsingin Energia kaupungin talouden tasapainottajana 1997–2015.

FIGUR 1. Helsingfors Energi som balanserare av stadens ekonomi 1997–2015.

Talouden tasapainosta kertoo parhaiten rahavirta

Tuloslaskelman tulos on ollut vuosina 1997–2014 suurissa kaupungeissa plusmerkkinen Helsingissä 17 kertaa, Oulussa 15 ja Espoossa 14 kertaa. Kuopion tulos on ollut plussalla 9 kertaa. Kun kaikkia kaupunkeja tarkastellaan yhdessä, niiden tulos on tarkastellulla jaksolla ollut plusmerkkinen keskimäärin 11 kertaa. (Taulukko 3).

Helsingin tulos kävi miinusmerkkisenä vain kerran, vuonna 2002, jolloin taustalla olivat valtion toimenpiteet¹. Ylipormestari Eva-Riitta Siitonen kutsui niitä tuolloin ”dramaattiseksi puhallukseksi” (Kauppalehti 11.4.2002).

1) Vuonna 2002 valtio luopui arvonnäköveron palautuksen takaisinperinnästä. Se kuitattiin leikkaamalla vastaava erä kuntien osuudesta yhteisöveron tuotosta. Ns. ”kuntatalouden vakautuksen” nimissä poistettiin verotulotasauksen 15 prosentin kattosäännös. Ratkaisujen yhteisvaikutuksena vuonna 2002 Helsingin tulopohja heikkeni miljardilla markalla. (Helin 2009)

Kassaflödet bästa indikatorn för ekonomisk balans

Åren 1997–2014 låg resultaträkningen i de stora städerna på plussidan 17 gånger i Helsingfors, 15 gånger i Uleåborg och 14 gånger i Esbo. I Kuopio var den på plus 9 gånger. Då samtliga städer granskas som helhet var deras resultaträkning positiv i medeltal 11 gånger.

Helsingfors stads resultat var på minus bara en gång, nämligen år 2002, och då fanns statens åtgärder med i bakgrunden¹. Då talade överborgmästare Eva-Riitta Siitonen om en dramatisk blåsing (dramatiska blåsing) i ekonomitidningen Kauppalehti (11.4.2002).

1) År 2002 avstod staten från att driva in återbärningar av mervärdesskatten. Det kvitterades genom att skära ner en motsvarande post i kommunernas andel av samfundsskattekan. Genom en så kallad stabilisering av kommunekonomin avskaffades regeln om ett 15 procents tak för skatteinkomstutjämnningen. Summan av det hela var att Helsingfors stads inkomstbasis försämrades med en miljard mark (Helin 2009).

Tuloksen etumerkki ei kerrokaan kaikkea kunnan talouden tasapainosta. Jos siitä halutaan yksiselitteinen kuva, on tarkasteltava rahoituslaskelman riviä ”toiminnan ja investointien rahavirta”. Se on puolestaan ollut suurissa kaupungeissa plusmerkkien keskimäärin vain viisi kertaa vuosina 1997–2014.

Espoon rahavirta on ollut plussalla 8 kertaa. Seitsemän kertaa se on ollut plussalla Tampereella, Oulussa ja Turussa, mutta Vantaalla vain 2 kertaa. Lahdessa tulot ovat ylittäneet menot vain 4 kertaa ja nekin ovat erilaisten järjestelyjen tulosta.

Helsingin toiminnan ja investointien rahavirta on ollut plussalla kuusi kertaa. Merkittävästi se on ollut plussalla vuosina 2006, 2010 ja 2014. Näinä vuosina tehtiin taulukossa 4 kuvatut organisaatiojärjestelyt.

Rahoituksellisesti kunta on tasapainossa, jos sen tulot pitkällä aikavälillä ovat menojen suuruiset. Kunnalle ei silloin kertyisi velkaa. Käytännössä kuitenkin kunnilla on velkaa perustelluistakin syistä. Velkaa voidaan ottaa esimerkiksi investointeihin, joiden lasketaan tuovan kunnalle tulevaisuudessa tuloja.

Rahoituksellisesti kunta on tasapainossa, jos sen tulot pitkällä aikavälillä ovat menojen suuruiset. Kunnalle ei silloin kertyisi velkaa. Käytännössä velkaa on perustelluistakin syistä.

Resultatets förtecken berättar ju faktiskt inte allt om en kommuns ekonomiska balans. Vill man få en entydig bild skall man titta på finansieringsanalysens siffra för verksamhetens och investeringarnas kassaflöde. Den hade positivt förtecken i de stora städerna i medeltal bara fem gånger under åren 1997–2014.

På plus var kassaflödet 8 gånger i Esbo, 7 gånger i Tammerfors, Uleåborg och Åbo, men i Vanda bara 2 gånger. I Lahtis var inkomsterna större än utgifterna bara 4 gånger, och då genom olika slags arrangemang.

Kassaflödet i Helsingfors stads verksamhet och investeringar var på plus 6 gånger. Märkbart på plus var det åren 2006, 2010 och 2014. Dessa år gjordes de omorganiseringar som Tabell 4 visar.

Finansieringsmässigt är en kommun i balans om dess inkomster i det långa loppet är lika stora som utgifterna. Då behöver kommunen inte ta lån. Men i praktiken har kommunerna skulder även av befogade orsaker. Man kan ta lån bland annat för investeringar som med tiden beräknas ge inkomster.

TAULUKKO 3. Talouden tunnuslukuja 1997–2014. TABELL 3. Nyckeltal i ekonomin 1997–2014.

	Plustuloksen vuosien määrä Antal år med plusresultat	Toiminnan ja investointien rahavirran miinusvuosien määrä Antal år med minus i verksamhetens och investeringarnas kassaflöde	Toiminnan ja investointien rahavirran plusvuosien määrä Antal år med plus i verksamhetens och investeringarnas kassaflöde	Taseen ylijäämä milj.e Resultaträkningens överskott milj.e	Lainat milj. e Lån milj. e	Konsernilaina milj.e Koncernlån milj.e
Helsinki Helsingfors	17	12	6	4 500	3 373	4 941
Espoo Esbo	14	10	8	371	1 519	2 192
Tampere Tammerfors	12	11	7	578	948	1 255
Vantaa Vanda	10	16	2	354	1 288	1 994
Oulu Uleåborg	15	11	7	833	535	872
Turku Åbo	11	11	7	129	589	1 243
Jyväskylä	10	14	4	45	756	1 101
Kuopio	9	13	5	129	648	894
Lahti Lahtis	11	14	4	126	607	885
Kouvola	11	14	4	3	163	333
Pori Björneborg	10	14	4	74	266	432
Keskiarvo/yhteensä Medeltal/totalt	11,8	13	5	7 143	10 693	16 141

Kirjanpidollista ylijäämää – ei todellista

Kuntien vuotuisesta kirjanpidollisesta tasapainosta kertoo tuloslaskelman viimeinen rivi, tilikauden yli- tai alijäämä. Vuosien aikana syntyneet yli- ja alijäämät kootaan taseen omaan pääomaan otsikolla kertynyt yli- tai alijäämä, joka suurentaa tai pienentää omaa pääomaa.

Kaikkien suurten kaupunkien taseista löytyy ylijäämää. Yhteensä sitä on ollut 7,1 miljardia euroa koko tarkastellulla jaksolla 1997–2014. Siitä Helsingin osuus on peräti 4,5 miljardia euroa. Melkoinen

Överskott i bokslutet – men inte på riktigt

Kommunernas årliga bokföringsmässiga balans beskrivs av sista raden i resultaträkningen, dvs. räkenskapsperiodens över- eller underskott. De över- och underskott som med åren uppstått sammanförs i balansräkningens egna kapital under rubriken Ackumulerat över-/underskott, och det förstörar eller minskar det egna kapitalet.

För alla de stora städerna visar balansen ett överskott. Sammanlagt uppgick överskottet under perioden 1997–2014 till 7,1 miljarder euro. Helsingfors

TAULUKKO 4. Tilikauden ylijäämään vaikuttaneet organisaatiojärjestelyt Helsingin kaupunkikonsernissa vuosina 2006, 2010 ja 2014.
TABELL 4. Omorganiseringar inom Helsingfors stadskoncern som inverkade på räkenskapsperiodens överskott åren 2006, 2010 och 2014.

2006

» **HELSINGIN** vuoden 2006 tuloslaskelman satunnaisissa erissä oli Helsingin Energian sähkönsiirtoverkon myynnistä saatu satunnainen myyntivoitto 130 milj. euroa.

I de extraordinära posterna i Helsingfors stads resultaträkning för 2006 ingick försäljningsvinsten av Helsingfors Energis eldistributionen på 130 miljoner euro.

2010

» **VESILAITOSTOIMINTOJEN** siirto HSY:lle toteutettiin liiketoimintakauppana käyttäen kauppahintana myydyin omaisuuden käypiä arvoja. Helsingin, Espoon, Vantaan ja Kauniaisten vesiliiketoimintojen kokonaiskauppahinta oli 1,7 miljardia euroa ja kaupan seurauksena kaupungeille syntynyt myyntivoitto yhteenlaskettuna noin 950 miljoonaa euroa. Edellä mainittujen erien vaikutus tilikauden ylijäämään on yhteensä 578,8 miljoonaa euroa. Ilman vesilaitostojen siirtoa tilikauden ylijäämä olisi ollut 115,8 miljoonaa euroa.

» Överföringen av vattenverksfunktionen på HRM genomfördes i form av försäljningar till gängse pris. Den sammanlagda köpesumman för Helsingfors, Esbo, Vanda och Grankullas vattenverksfunktioner var 1,7 miljarder euro, och som följd av affären fick städerna en sammanlagd försäljningsvinst om ca. 950 miljoner euro. Dessa posters inverkan på räkenskapsperiodens överskott är sammanlagt 578,8 miljoner euro. Om vattenverksfunktionerna inte överförts skulle räkenskapsperiodens överskott varit 115,8 miljoner euro.

2014

» **HELSINGIN** vuoden 2014 tilinpäätöksen kirjanpidollisen tuloksen muodostumiseen vaikutti Helsingin Energia-liikelaitoksen ja Helsingin Satama-liikelaitoksen yhtiöittämisistä seurannut kirjanpidollinen myyntivoitto (käypien arvojen ja tasearvojen välinen erotus). Tilinpäätöksen tulos ilman yhtiöittämisten vaikutuksia oli 188,5 milj. euroa. Yhtiöittämisten kirjanpidolliset vaikutukset sisältäen vuoden 2014 tilikauden tulos oli 1 244,6 milj. euroa ja ylijäämä 1 633,2 milj. euroa.

» Det bokföringsmässiga resultatet i bokslutet för Helsingfors stad 2014 påverkades av den bokföringsmässiga försäljningsvinst som följde av att affärsverken Helsingfors Energi och Helsingfors Hamn bolagiserades (skillnaden mellan gängse värdet och det bokföringsmässiga). Bokslutets resultat utan bolagiseringens verkan var 188,5 milj. euro. Bolagiseringens bokföringsmässiga verkningar inklusive resultatet av räkenskapsperioden 2014 var 1 244,6 milj. euro och överskottet 1 633,2 milj. euro.

— Lähde/Källa: Helin 2015

osa Helsingin ylijäämästä on kertynyt erilaisista organisaatiojärjestelyistä ja yhtiöittämisistä.

Myös muissa kaupungeissa ylijäämää on muodostunut vastaavista toimenpiteistä, esimerkiksi Lahdessa ja Jyväskylässä on toteutettu liikelaitoksia koskevia omistusjärjestelyjä (ks. Helin 2015, Helin 2008). Kunnan toimintojen siirto taskusta toiseen parantaa peruskunnan talouden tunnuslukuja. Konsernilaskelmissa ne pyyhkiytyvät pois. Lasku kuitenkin lankeaa aina kuntalaiselle korotettuina maksuina.

andel därav var 4,5 miljarder. En mycket betydande del av Helsingfors överskott har uppstått genom olika slags omorganiseringar och bolagiseringar.

Även i andra städer har överskottet att göra med liknande åtgärder, till exempel i Lahtis och Jyväskylä har man gjort ägarskapsarrangemang för affärsverken (se Helin 2015, Helin 2008). Att man flyttar kommunala basfunktioner från en ficka till en annan förbättrar siffrorna för kommunerna. I koncernkalkylerna blir de uttraderade. Men det är alltid kommuninvånarna som står för notan i form av höjda avgifter.

Investoinnit rahoitettu pääosin velalla

Vaikka velkaa on otettu, kuntien vastuiden kasvu ei näy täysimääräisenä lainaluvuissa, koska investointeja on rahoitettu yhä enemmän erilaisin vuokra- ja elinkaarimallein (Helin 2011). Osittain näin tehtäneen tilastojen kaunistamiseksi, toisin sanoen lainakannan kasvun hillitsemiseksi. Tällaiset toteuttamismallit pienentävät myös edellä esitetyn toiminnan ja investointien rahavirran menopuolta.

Tämän takia kuntien velkaisuuden ja vastuiden vertailua olisi kehitettävä, jotta saataisiin suunnilleen oikeanlainen kuva kuntien tilanteesta. Tilastoissa olisi taseesta ilmenevän velan lisäksi otettava huomioon esimerkiksi kaikki 5–10 vuotta kestävien leasing- ja vuokrasitoumusten arvot. Ne ovat vaihtoehtoja omalle lainanotolle ja kunta vastaa niistä.

Lainojen vertailua vaikeuttaa myös organisaatioiden erilaisuus. Jos kaupungilla on esimerkiksi energiayhtiö, se joutuu tekemään mittavia investointeja, jotka kasvattavat konsernilainojen määrää. Jos kaupunki on Espoon tapaan myynyt yhtiönsä, sitä eivät yhtiöiden lainat rasita. Espoon lainamäärää pienentää myös investointien toteuttaminen elinkaarihankkeilla.

Helsingin vuosikate ei ole riittänyt kattamaan investointien omahankintamenoa. (Ks. taulukko 5). Tilannetta on kuitenkin auttanut se, että Helsinki on saanut vuosittain runsaasti maanmyyntituloja.

Tässä tarkasteltavissa kaupungeissa lainaa oli yhteensä 6,3 miljardia euroa. Kasvua vuodesta 1997 on 4,8 miljardia euroa. Konsernilainaa on 16,1 miljardia euroa. Se oli kasvanut 10,6 miljardia euroa. Peruskunnilla on lainasaamisia konserniyhtiöiltä. Ne nollautuvat konsernitarkastelussa, joka antaa oikeamman kuvan kunnan veloista.

Suurilla kaupungeilla on runsaasti antolainoja. Esimerkiksi Lahdessa konserniyhtiöiden lainat kiertävät konsernipankin kautta ja sisältyvät kaupungin lainoihin. Niinpä kaupunki talousarvioita ja tilinpäätöksiä esitellessään haluaa poistaa lainakanasta nämä välitetyt lainat, lainasaamiset. Konsernitarkastelussa lainasaamiset katoavat ja lainat ovat siltä osin vertailukelpoisia.

Helsingillä on antolainoja noin 2,0 miljardia euroa (Helsingin kaupunki 2015). Kaupungin lai-

Investeringar i huvudsak på skuld

Trots att man tagit lån syns kommunernas växande ansvar inte tillfyllest i lånesiffrorna, i och med att investeringarna i allt högre grad finansierats genom olika hyres- och livsspannsmodeller (Helin 2011). Delvis gör man väl så för att snygga upp statistiken, dvs. för att bromsa skuldökningen. Sådana modeller minskar också utgiftssidan i kassaflödena kring ovan nämnda verksamhet och investeringar.

Av denna orsak borde man utveckla jämförelsen av kommunernas skuldsättning och ansvarsområden, för att få en någorlunda korrekt bild av kommunernas situation. Statistiken borde förutom den skuld som nämns i balansräkningen även uppta t.ex. värdet av alla 5-10-åriga leasing- och hyresavtal. De är alternativ till att ta lån, men betalas skall de likafullt.

Jämförelsen av skulderna försvåras också av att organisationerna är olika. Om en stad t.ex. har ett energibolag måste den göra omfattande investeringar, och dessa ökar koncernen skuldsättning. Om staden såsom Esbo har sålt sina bolag belastas den inte av bolagens skulder. Esbos skulder minskas också genom att man gör investeringar genom livsspannsprojekt.

Helsingfors stads årsbidrag har inte räckt till för att täcka egenanskaffningsutgifterna för investeringarna (se Tabell 5). Läget har dock underlättats av att Helsingfors stad årligen fått gott om inkomster från markförsäljning.

I de städer som här granskats uppgick skulderna sammanlagt till 6,3 miljarder euro. Ökningen sedan år 1997 är 4,8 miljarder euro. Koncernlånen uppgår till totalt 16,1 miljarder euro, vilket var 10,6 miljarder mera än år 1997. Kommunerna har fordringar hos sina koncernbolag. De nollas vid en koncernanalys, som faktiskt ger en korrektare bild av skulderna.

De stora städerna har stora utgivna lån. T.ex. i Lahtis roterar koncernbolagens lån via koncernbanken och ingår i stadens lån. Således vill staden då den presenterar budgeten och bokslutet få bort dessa förmedlade lån, sina lånefordringar, från sin lånestock. I en koncernanalys försvinner lånefordringarna, och lånen är till den delen jämförelsedugliga.

Helsingfors stad har utgivna lån för ca. två miljarder euro (Helsingfors stad 2015). Stadens låne-

nakanta on noin 1,6 miljardia euroa. Antolainoista suurin osa kohdistuu konserniyhtiölle: HSY 686 milj. €, Helen Oy 466 milj. €, oma asuntotuotanto 269 milj. € ja Helsingin Satama 248 milj. €.

Sukupolvien välinen oikeudenmukaisuus

Meklin toteaa, että sukupolvien oikeudenmukaisuuden periaatteen mukaan jokaisen sukupolven pitäisi vastata omista palveluistaan ja niiden aiheuttamista menoista. Nykyinen sukupolvi ei siis saisi jättää menojaan tulevien sukupolvien maksettavaksi.

stock är ca. 1,6 miljarder euro. Största delen av de utgivna lånen riktas till koncernbolagen: HRM 686 milj. €, Helen Oy Ab 466 milj. €, den egna bostadsproduktionen 269 milj. € och Helsingfors Hamn 248 milj. €.

Rättvisa mellan generationer

Meklin konstaterar att varje generation enligt principen om rättvisa mellan generationer borde svara för sin egen service och de utgifter den förorsakar. Den nuvarande generationen borde alltså inte skjuta över utgifter på kommande generationer.

”**Helsingin menotaso oli 2000-luvun vaihteessa muita kaupunkoja merkittävästi korkeampi. Menojen kasvu on saatu sittemmin hidastumaan.**

Koska investoinnit tehdään osaksi tulevaa ja tulevia sukupolvia varten, se puoltaisi ainakin osan investoinneista rahoittamista vieraalla pääomalla ja lainojen maksamista investoinnin käytön mukaan.

Lainaa sinänsä ei siis voida pitää kunnissa kielteisenä asiana. Varsinainen ongelma on siinä, että kunnat ovat lisänneet palveluja ja niihin liittyviä investointeja nopeammin kuin talous mahdollistaisi.

Kuntien ja valtion kesken on ollut selvät periaatteet siitä, miten palvelut rahoitetaan (Helin 2008, Helin 2011). Palveluja on lisätty valtion toimesta, vaikka niiden rahoittamiseen ei ole osoitettu varoja. Koko 2000-luvun valtio on myös eri tavoin vetkutelut oman osuutensa maksussa. Lisäksi kuntien tulopohjaa on nakertanut yleinen taloustilanne; työttömyyden kasvu on pienentänyt verotulokertymiä ja kasvattanut sosiaalimenoja.

Helsingin menotaso oli 2000-luvun vaihteessa muita kaupunkia merkittävästi korkeampi. Valtion

Eftersom investeringarna delvis görs för kommande generationer skulle det tala för att åtminstone en del av investeringarna skulle finansieras med främmande kapital och att lånen skulle betalas enligt hur mycket investeringen används.

Så i sig kan man inte se det som negativt att kommuner har skulder. Det egentliga problemet är att kommunerna utökat sin service – och investeringar i den – snabbare än deras ekonomi skulle ha tillåtit.

Det har mellan kommun och stat funnits klara principer för hur servicen finansieras (Helin 2008, Helin 2011). Staten har initierat utbyggningar av servicen men inte hänvisat medel för att finansiera dem. Dessutom har staten under hela 2000-talet sölat med att betala sin egen andel. Och därutöver har kommunernas inkomstbasis försämrats av det allmänna ekonomiska läget: den växande arbetslösheten har minskat skatteinkomsterna och ökat socialutgifterna.

TAULUKKO 5. Helsingin veroprocentti ja keskeisiä talouden tunnuslukuja 1997-2014 (milj. €)
TABELL 5. Helsingfors skatteprocent och centrala ekonomiska nyckeltal 1997-2014 (milj. €)

Vuosi År	Veroprocentti Skatteprocent	Tulos Resultat	Toiminnan ja investointien rahavirta Verksamhet och investeringar	Taseen ylijäämä Balansräkningens överskott	Lainat Lån	Konsernilainat Koncernlån
1997	16,50	175	5	96	437	1 568
1998	16,50	267	-67	156	414	1 708
1999	16,50	146	-5	260	249	1 592
2000	16,50	388	76	410	225	1 587
2001	16,50	208	-88	445	204	1 695
2002	16,50	-144	-354	291	540	2 159
2003	17,50	156	-39	393	683	2 400
2004	17,50	184	-22	586	796	2 519
2005	17,50	116	-27	746	739	2 523
2006	17,50	395	403	1 042	680	2 736
2007	17,50	363	6	1 300	718	2 881
2008	17,50	291	-117	1 592	659	2 941
2009	17,50	14	-278	1 613	890	3 366
2010	17,50	645	549	2 308	1 171	4 072
2011	18,50	255	-80	2 595	1 286	4 200
2012	18,50	145	-97	2 724	1 209	4 177
2013	18,50	147	-75	2 907	1 499	4 787
2014	18,50	1245	402	4 500	1 579	4 941

vuoden 2002 ”puhalluksen” jälkeen kaupunki ryhtyi tarkastelemaan toimintojaan ja menojen kasvua saatiin hidastumaan. Ero muiden suurten kaupunkien palvelukustannusten keskiarvoon onkin kaaventunut.

Kuntatalous ole mitään rakettitiedettä. Pitää vain ynnätä ja vähentää lukuja ja ymmärtää, mistä raha tulee. Taskusta toiseen siirtämällä se ei lisääny. Ei riitä se, että vuosikate kattaa poistot, ei myöskään nollatulot. Kuntien keskimääräinen velka asukasta kohti sekään ole mikään luotettava mittatikka. Nykyinen kuntien tuloslaskelma antaa väärän signaalin kuntien taloudesta. Melkoinen osa investoinneista joudutaan kattamaan velalla. Näin ei voi jatkua vuosi toisensa perään kuten 2000-luvulla on tapahtunut. ■

HEIKKI HELIN on kunnallistalouden dosentti Tampereen yliopistossa.

Vid millennieskiftet var utgiftsnivån märkbart högre i Helsingfors än de övriga städerna. Efter stans ”blåsning” är 2002 började staden se över sina funktioner, och man lyckades bromsa utgiftsökningen. Och skillnaden gentemot medeltalet för de stora städernas servicekostnader har faktiskt minskat.

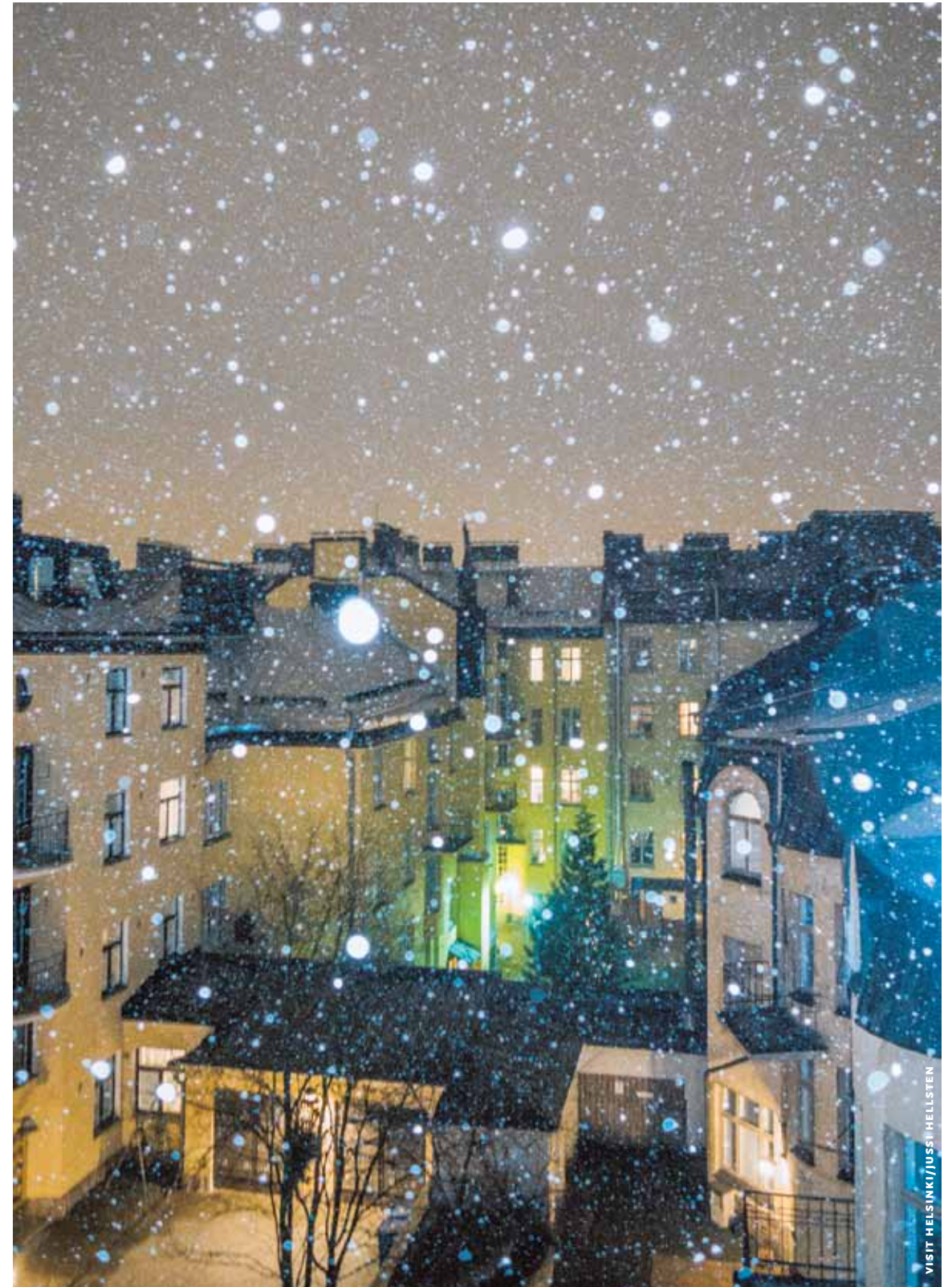
Kommunekonomi är ingen högt flygande vetenskap. Men man måste kunna addition och subtraktion och förstå varifrån pengarna kommer. De ökar inte av att man flyttar dem från en ficka till en annan. Det räcker inte att årsbidraget täcker avskrivningarna, ej heller att man gör nollresultat. Inte ens kommunskuld per capita är en tillförlitlig måttstock. Kommunernas nuvarande balansräkning ger fel signal om kommunernas ekonomi. En ganska betydande del av investeringarna måste göras på skuld. Så kan det inte fortgå år efter år, trots att det gjorts det på 2000-talet. ■

HEIKKI HELIN är docent i kommunekonomi vid Tammerfors universitet.

Lähteet | Källor:

- Etelä-Suomen Sanomat 16.10.2015. Kaupunkien velkatilaston selkeä piikkipaikka pelottaa.
- Helin, Heikki. Kallis Helsinki. Suurten kaupunkien palvelukustannukset vuonna 2000. Helsingin kaupungin tietokeskus. Tutkimuksia 2002:1.
- Helin, Heikki. Tapausten kulku. Valtionosuus- ja verouudistukset ja uudistussuunnitelmat 1990–2006 ja valtion toimenpiteiden vaikutus kuntien talouteen. Helsingin kaupungin tietokeskus. Tutkimuksia 2008:4.
- Helin, Heikki. Helsinki ja talouden notkahdukset. Helsingin kaupungin tietokeskus. Tutkimuskatsauksia 2009:1, ss. 21–28. http://www.hel.fi/hel2/Tietokeskus/julkaisut/pdf/09_02_06_Tutkkats_1_Helin.pdf
- Helin, Heikki. Ennen notkahdusta. Suurten kaupunkien tilinpäätökset 2008. Helsingin kaupungin tietokeskus. Tutkimuskatsauksia 2009:3. Liite 2, sivu 20. http://www.hel.fi/hel2/Tietokeskus/julkaisut/pdf/09_03_31_Tutkkats_3_Helin.pdf
- Helin, Heikki. Miten tähän on tultu? Toisenlainen tulkinta kuntataloudesta. Helsingin kaupungin tietokeskus. Tutkimuskatsauksia 2011:1. Verkkajulkaisu http://www.hel.fi/hel2/Tietokeskus/julkaisut/pdf/11_05_05_tutkimuskatsaus_2_Helin.pdf

- Helin, Heikki. Velkaa velan päälle. Kuntien lainakannan kehitys 2000-luvulla. Helsingin kaupungin tietokeskus. Tutkimuskatsauksia 2011:4. http://www.hel.fi/hel2/tietokeskus/julkaisut/pdf/11_12_08_Tutkimuskatsauksia_4_Helin.pdf
- Helin, Heikki. Hyvä vai huono – kallis vai halpa. Suurten kaupunkien palvelukustannukset 2012. Helsingin kaupungin tietokeskus. Tutkimuskatsauksia 2013:6. http://www.hel.fi/hel2/Tietokeskus/julkaisut/pdf/13_12_16_Tutkimuskatsauksia_6_Helin.pdf
- Helin, Heikki. Yhtiöittämisä, kauppoja ja organisaatiouudistuksia. Suurten kaupunkien vuoden 2014 tilinpäätökset. Helsingin kaupungin tietokeskus. Tutkimuskatsauksia 2015:2. http://www.hel.fi/hel2/Tietokeskus/julkaisut/pdf/15_04_08_Tutkimuskatsauksia_2_Helin.pdf
- Helin, Heikki. Kuntien menetetyt miljardit – näin ahdinko syntyi. Kuntalehti 2/2016.
- Helsingin kaupunki, Kaupunginkanslia, Talouden ja toiminnan seurantaraportti 4/2015.
- Meklin, Pentti & Pukki, Heikki. Onko kuntatalous plussalla vai miinuksella. Kuntalehti 2/2016

VESA KESKINEN

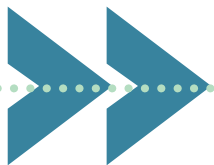
VISIT HELSINKI/JUSSI HELLESTEN

Helsinkiläisiä huolestuttaa lasten ja nuorten tulevaisuus

Barns och ungas framtid oroar i Helsingfors

Joka kolmas vuosi toteutettavan Helsingin turvallisuustutkimuksen uusimmassa, vuoden 2015 kyselyssä kysyttiin turvallisuuskokemusten lisäksi asioita, joista vastaajat olivat huolestuneita. Eniten korostui huoli lasten ja nuorten turvallisuudesta. Maahanmuuttajataustaisia helsinkiläisiä puolestaan huolestuttivat eniten terrorismi sekä sodat ja konfliktit.

Vid den senaste uppsättningen, 2015, av Trygghetsenkäten i Helsingfors, som utförs vart tredje år, ställdes frågor inte bara om upplevd trygghet utan även om upplevd oro. Mest oro uttrycktes för barnens och de ungas framtid. De helsingforsbor som hade invandrarbakgrund oroade sig mest för terrorism och för krig och konflikter.

AIKAISEMMAT vuosina 2003, 2006, 2009 ja 2012 toteutetut Helsingin turvallisuuskyselyiden kysymykset ovat keskittyneet maantieteellisesti Helsinkiin ja sen alueisiin. Vuoden 2015 kyselyssä oli mukana kysymyskokonaisuus, joka peilasi ihmisten huolestuneisuutta laajemmin. Asiat, joihin vastaajia pyydettiin ottamaan kantaa, selviävät kuviosta 1.

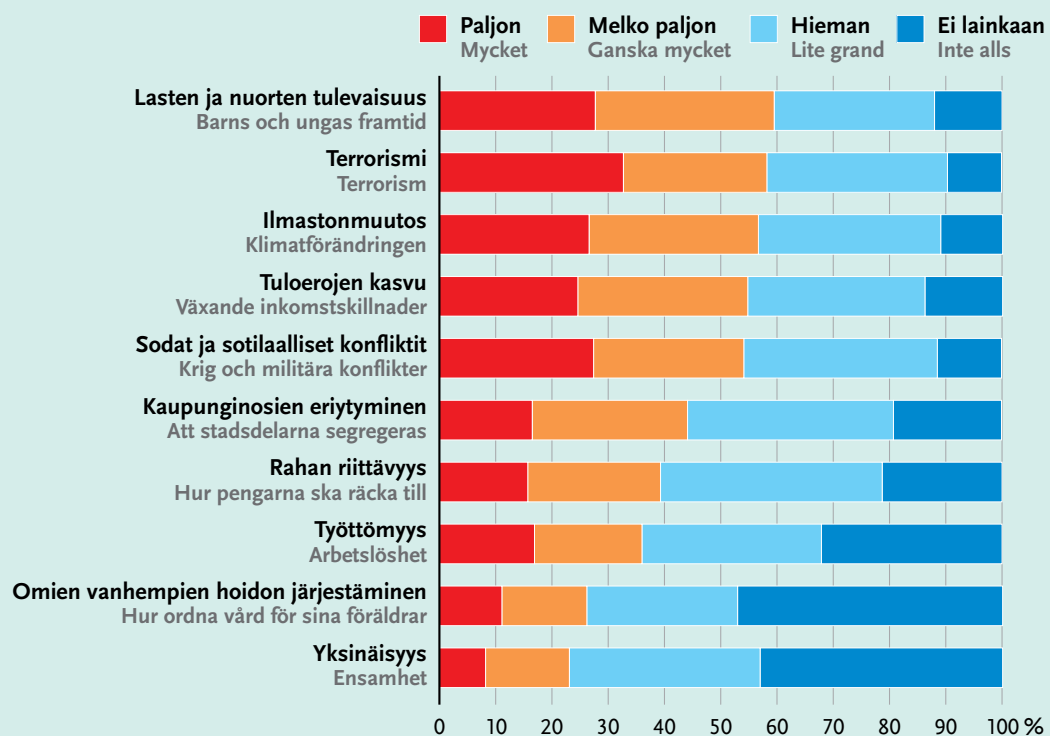
Kysytyistä kymmenestä huolenaiheista viisi oli sellaisia, joita yli puolet vastaajista piti vähintäänkin melko huolestuttavina.

FRÄGORNA i de trygghetsenkäter som utfördes åren 2003, 2006, 2009 och 2012 i Helsingfors koncentrerade sig geografiskt på Helsingfors och dess olika områden. Enkäten 2015 upptog en frågeheltet som pejlade folks bekymmer och oro på ett bredare plan. Figur 1 visar de saker som svararna ombads fatta ståndpunkt till.

Av de tio anledningar till bekymmer frågan gällde var fem sådana att över hälften av svararna tyckte de var åtminstone ganska oroande.

KUVIO 1. Helsingkiläisiä huolestuttavat asiat (N=3952)

FIGUR 1. Saker som bekymrar helsingforsborna (N=3952)

Suomi on ollut taloudellisessa taantumassa vuodesta 2008 lähtien. Irtisanomiset ja moninaiset leikkaukset esimerkiksi koulutuksesta, tuista ja korvauksista ovat nykytodellisuutta. Ei olekaan ihme, että helsinkiläiset olivat huolissaan lasten ja nuorten tulevaisuudesta. Samaa asiaa kuvaa huolestuneisuus tuloerojen kasvusta. Kyselylomakkeen lopussa olleeseen kysymykseen ”Haluatko vielä kertoa jotakin kyselyn aihepiiriin liittyvistä asioista” saatiin yli 1 500 kommenttia, kirjoitusta tai mielipidettä 825 henkilöltä eli joka viidenneltä vastaajalta.

Tutkimuksen aineiston keruun aikana 13.11.2015 Pariisissa tapahtui useita terrori-iskuja, joissa kuoli noin 130 ihmistä. Iskut toivat terrorismin uhan lähelle suomalaisia. On varsin todennäköistä, että terrori-iskut heijastuivat vastaajien huolen aiheiden painotuksiin¹.

Kysytyistä huolenaiheista ilmastonmuutos on asia, joka ei ehkä kosketa helsinkiläisen arkea samalla tavalla kuin vaikkapa omien jälkeläisten tulevaisuuden pohdinta. Maailmanlaajuinen ilmastonmuutos koetaan kuitenkin uhkaksi. Toisaalta lumettomat talvet ja epävakaiset kesät alkavat huolestuttaa suomalaisiakin.

Turvapaikanhakijoiden suuri määrä heijastui tuloksiin

Sodat ja sotilaalliset konfliktit Syyriassa, Afganistanissa ja Pohjois-Afrikassa ovat aiheuttaneet massiivisen kansanvaelluksen Eurooppaan. Kyselyssä ei ollut turvapaikanhakijoiden määrää koskevaa kysymystä, koska kyselylomake viimeisteltiin ja kyselyn saateet allekirjoitettiin elokuussa 2015. Turvapaikanhakijoiden määrät alkoivat kasvaa syksyllä 2015.

Tutkimuksessa kysyttiin myös, mitkä asiat helsinkiläisiä huolestuttavat omalla asuinalueella. Tätä selvitettiin vuosien 2015 ja 2012 kyselyissä lähes samoilla asioilla. Eniten kolmessa vuodessa oli kasvanut huoli eri kieli- ja väestöryhmien välisistä suhteista omalla asuinalueella.

Edellä mainittuun ”sana on vapaa” -kysymykseen tuli 75 turvapaikanhakijoihin, pakolaisiin ja vastaanot-

¹) Huolen aiheita koskevaan kysymykseen vastasi 3952 henkilöä eli 98 prosenttia kaikista vastaajista. Kaikki vastaajat eivät vastanneet jokaiseen kysymyksen osioon, mutta kaikkein eniten vastattiin terrorismikohtaan.

Ända sedan år 2008 har Finland befunnit sig i en ekonomisk svacka. Uppsägningar och olika slags nedskärningar inom till exempel utbildning, bidrag och ersättningar är en del av verkligheten idag. Inget under alltså att helsingforsborna oroar sig för barnens och de ungas framtid. Saken återspeglas också i oron över ökande inkomstskillnader. I slutet av enkäten fanns möjlighet att berätta mera om temat, och över 1 500 kommentarer, skrivelser eller åsikter inkom från sammanlagt 825 personer, alltså från var femte svarare.

Den 13.11.2015, just då materialet för enkäten började insamlas, skedde flera terrordåd i Paris, och ca. 130 dog i dem. Dåden tog terrorhotet närmare finländarna. Det är mycket sannolikt att de återspeglade sig i hur svararna betonade sina orostankar¹.

Bland de anledningar till oro som frågorna gällde är klimatförändringen en sak som kanske inte berör helsingforsbornas vardag på samma sätt som till exempel ens egna efterkommandes framtid. Ändå upplevs den globala klimatförändringen som ett hot. Och snöfattiga vintrar och ostadiga somrar börjar oroa folk även i Finland.

Det stora antalet asylsökande avspeglade sig på resultaten

Krigen och de militära konflikterna i Syrien, Afghanistan och Afrika har försakat en massiv folkvandring till Europa. Enkäten innehöll ingen fråga om antalen asylsökare, eftersom vi i augusti 2015 ännu lade sista hand på enkätblanketten och skrev under foljebrevet till enkätsvararna. Antalet asylsökande började sedan växa på hösten 2015.

Enkätfrågorna gällde också vilka saker helsingforsborna oroar sig för i det egna grannskapet. Detta utreddes vid enkäterna 2012 och 2015 med nästan samma frågor. På de tre åren hade oron ökat mest för förhållandet mellan olika språk- och befolkningsgrupper i det egna grannskapet.

På ovan nämnda ”ordet är fritt” inkom 75 kommentarer som gällde asylsökande, flyktingar och mottagningscentraler. Det var mindre än vän-

¹) Frågan om anledningar till bekymmer besvarades av 3 952 personer, alias 98 procent av alla svarare. Alla svarare besvarade inte alla delar av frågan, men allra mest svarade man på punkten Terrorism.

TAULUKKO 1. Tutkimusaineisto ja vastausprosentti kieliryhmän mukaan 2015.

TABELL 1. Enkätmaterialen och svarsprocenten enligt språkgrupp 2015.

KIELI SPRÅK		
	suomi / ruotsi finska / svenska	muut kielet andra språk
Vastauksia Svar	3 686	345
%	67.2	21.5
Kokonaisvastausprosentti Total svarsprocent	56.9	

Helsingin turvallisuustutkimus 2015

Trygghetsenkäten i Helsingfors 2015

➤ **HELSINKILÄISTEN KOKEMUKSIA** kaupungin turvallisuudesta on selvitetty varsin saman sisältöisillä asukaskyselyillä vuosina 2003, 2006, 2009 ja 2012. Myös tutkimusten otoskoko (5 000–5 500) ja kohderyhmä (15–74-vuotiaat suomen- ja ruotsinkieliset) ovat olleet yhtenevät.

Vuoden 2015 tutkimuksen kohderyhmänä olivat kaikki Helsingin 15–74-vuotiaat ilman kielirajoitusta, laitospäestö pois lukien. Mukana olivat siis ensi kertaa myös maahanmuuttajataustaiset (vieraskieliset). Tutkimuksen otoskoko oli 7 150. Otanta tehtiin siten, että jokaisesta peruspiiristä poimittiin yhtä monta vastaajaa. Suomen- ja ruotsinkielisiä poimittiin 162 henkilöä eli 5 500. Näiden lisäksi muunkielisiä vastaajia poimittiin 33 peruspiiristä 50 henkilöä/peruspiiri eli 1 650 henkilöä. Östersundomin peruspiiri jätettiin tämän otoksen ulkopuolelle, koska alueella asuu muunkielisiä huomattavan vähän. Kysely toteutettiin kahden kuukauden aikana: joulukuussa 2015 sekä tammikuussa 2016.

Tutkimuksen lopullinen aineisto muodostuu 4 031 henkilön vastauksista. Tutkimuksen vastausprosentiksi tuli ylipeitto (osoite tuntematon, muuttanut) ja tuplavastaukset huomioiden 57 prosenttia. Suomen- ja ruotsinkielisten vastausaktiiviteettia eli 67 prosentin vastausmäärää voidaan pitää poikkeuksellisen suurena, sillä vastaajamäärien lasku on yleinen trendi kyselytutkimuksissa. Vuoden 2015 tutkimuksen vastaajamäärä kasvoi vuosien 2012 ja 2009 kyselykierroksista, joissa perusjoukkona olivat suomen- ja ruotsinkieliset helsinkiläiset. Tutkimuksen aihepiiri oli ilmeisen ajankohtainen.

Aineistoon laskettiin painokertoimet osittamalla se jälkikäteen peruspiirin, kahden ikäluokan (15–44- ja 45–74-vuotiaat) ja sukupuolen mukaan kahdessa kieliryhmässä (suomen- ja ruotsinkieliset, vieraskieliset). Painokertoimet laskettiin yhteensä 280 ositteelle. ■

➤ **HELSINGFORSBORNAS UPPELVELSER** av tryggheten i staden utreddes genom invånarenkäter med så gott som samma innehåll åren 2003, 2006, 2009 och 2012. Också enkäternas urvalsstorlek (5 000–5 500) och målgrupp (15–74-åriga finsk/svenskspråkiga) var desamma.

Vid Trygghetsenkäten 2015 var målgruppen alla 15–74-åriga invånare i Helsingfors utan språkbegränsning men exklusive dem som bodde i inrättning. De med invandrabakgrund (främmande modersmål) var alltså med för första gången. Urvalet var nu större, dvs. 7 150, och gjordes sålunda att lika många svarare plockades ut från varje distrikt, sammanlagt 5 500. Dessutom uttogs i 33 distrikt 50 personer med annat modersmål, sammanlagt 1 650. Östersundoms distrikt lämnades utanför i och med att där bor så få med främmande modersmål. Enkäten utfördes från november 2015 till januari 2016.

Slutligen kom undersökningsmaterialet att bestå av svar inkomna från 4 031 personer. Svarsprocenten påverkades av att en del hade okänd adress eller hade flyttat och av att dubbelvar inkom, men svarsprocenten blev till slut 57. De finsk/svenskspråkigas svarsprocent 67 kan ses som exceptionellt hög i och med att sjunkande svarsprocent har varit en allmän trend vid enkäter. Samtidigt hade antalet svarare vuxit sedan enkäterna 2009 och 2012, då urvalet upptog bara finsk- eller svenskspråkiga. Enkätens tema var uppenbart aktuellt.

Viktcoefficienter (betoningen) uträknades genom att i efterkott dela upp materialet enligt distrikt, åldersgrupp (15–44-åringar eller 45–74-åringar) och kön för dem med inhemskt respektive utländskt modersmål. Viktkoefficienter uträknades för sammanlagt 280 undergrupper. ■

tokeskuksiin liittyvää kommenttia. Tämä on odotettua vähemmän, ottaen huomioon asian runsaan uutisoinnin. Lisäselvyyttä tarjoaa kenties kysymyksen ”Onko asuinalueellasi turvattuutta herättäviä paikkoja” tarkempi analyysi, johon palataan tulevissa verkoartikkeleissa kevään aikana. Nousevatko vastaanotokeskukset (10 kpl) näiden paikkojen joukkoon?

Miesten ja naisten huolen aiheet olivat yhtenevät, mutta lähes kaikki kysytyt asiat huolestuttivat naisia enemmän kuin miehiä. Suurimmillaan sukupuolten väliset huolestuneisuuserot olivat seuraavissa asioissa:

Huolestunut (paljon + melko paljon) % Orolig (mycket + ganska orolig) %	Miehet Män (N=1688)	Naiset Kvinnor (N=2242)	Erotus naiset – miehet Skillnad kvinnor – män
Terrorismi Terrorism	50.9	64.9	14.0
Sodat ja sotilaalliset kontaktit Krig och militära konflikter	47.0	60.7	13.7
Ilmastonmuutos Klimatförändringen	49.6	63.2	13.6
Tuloerojen kasvu Växande inkomstskillnader	49.2	59.8	10.6

Rahan riittävyys, työttömyys, omien vanhempien hoidon järjestäminen ja yksinäisyys olivat asioita, joita miehet ja naiset pitivät yhtä huolestuttavina.

On selvää, että oma elämäntilanne näkyy kysytyjen asioiden painotuksessa. Nuorilla ja ikääntyneillä on osin omat huolenaiheensa, mutta terrorismi ja sodat ovat yhteisiä huolia. Iäkkäämmät ovat selvästi enemmän huolissaan maailmanlaajuisista ongelmista kuin nuoret. Kun asia koskee oman arjen sisältöä, vanhempien ikäryhmien huolestuneisuus on vähäisempää. Eläkeikäisten talous on ehkä kunnossa tai sitten niukkaankin toimeentuloon on jo totuttu. Työttömyys ei voi enää osua ainakaan omalle kohdalle. Nuoret ovat sitä vastoin huolissaan taloustilanteestaan. Omien vanhempien pärjääminen tulee ajankohtaiseksi 45–64-vuotiaiden ikäryhmässä.

Yksinäisyys huolettaa eniten nuoria. Olen tutkinut nuorten yksinäisyyden kokemuksia Yksin kaupungissa -kirjassa (Väliniemi-Laurson, Borg & Keskinen 2016). Seuraavat tiivistykset ovat tuon kirjan artikkelista ”Yksinäisyys ja talousongelmat nuorten arjen ongelmana Helsingissä”.

tat med tanke på de många rubrikerna om ämnet. Mera klarhet i frågan får vi kanske av en noggrannare analys av svaren på frågan huruvida det fanns ställen i folks eget grannskap som väckte otrygghet. Det skall vi återkomma till i våra webbartiklar senare på våren. Placerar sig de tio mottagningscentralerna bland dessa ställen?

Män och kvinnor oroar sig i stort sett för samma saker, men på nästan alla punkter som frågorna gällde oroade sig kvinnorna mera. Skillnaderna könen emellan var störst beträffande följande frågor:

Som lika oroande upplevde bägge könen hur pengarna ska räcka till, arbetslösheten, ordnandet av omsorg för de egna föräldrarna samt ensamheten.

Det är klart att den egna livssituationen syns i svararnas betoning av orosmomenten. Unga och gamla har till en del sina egna orosmoment, men terrorism och krig är gemensamma bekymmer. De äldre är klart mera oroliga för globala problem än de unga. Då saken gäller den egna vardagen oroar sig de äldre åldersgrupperna i lägre grad än de unga. Pensionärerna kan tänkas ha sitt på det torra, eller så har man redan vant sig vid att komma tillräta med bara lite. Arbetslöshet kan de ju inte längre drabbas av. De unga däremot oroar sig för sin ekonomi. De egna föräldrarnas välfärd blir aktuellt för dem som är mellan 45 och 64 år gamla.

Ensamhet är något som främst de unga oroar sig för. I boken Yksin kaupungissa (”Ensam i stan”) (Väliniemi-Laurson, Borg & Keskinen 2016) har jag studerat upplevd ensamhet bland de unga. Följande sammanfattningar är från bokens artikel om ensamhet och ekonomiska problem som ett vardagspro-

Nuorten yksinäisyyden kokemukset ovat lisääntyneet ajanjaksolla 2001, 2005, 2008, 2012.

Helsinkiin tullaan opiskelemaan ja töihin. Muulta muuttaneille saattaa olla vaikeaa solmia uusia ihmissuhteita. Jos vielä suhteet vanhalle paikkakunnalle ovat katkenneet, riski yksinäisyydestä kasvaa.

Nuorilla on päivittäisessä elämässä paljon sosiaalisia kontakteja. Ympäriällä on usein paljon samanikäisiä ja sosiaalinen media on hallussa, mutta nuori voi silti kokea tunneperäistä yksinäisyyttä.

Itsensä ”joskus” yksinäiseksi kokeminen on nuorilla hyvin yleistä.

Koska nuorten yksinäisyys on lisääntynyt, voidaan pohtia, mikä selittää yleistyneen yksinäisyyden kokemisen. Onko kyseessä kulttuurinen muutos? Yksinäisyys ei ehkä ole niin arka aihe kuin vaikkapa kymmenen vuotta sitten. Aiheena yksinäisyys on ollut paljon esillä julkisuudessa, joten asian myöntäminenkin voi olla nykyään helpompaa.

blem bland unga i Helsingfors.

Upplevd ensamhet bland unga ökade under åren 2001, 2005, 2008, 2012.

Man kommer till Helsingfors för att studera eller arbeta. Det kan vara svårt för nykomlingar att skapa kontakter. Och om banden till den förra hemorten har brutit växer risken för ensamhet.

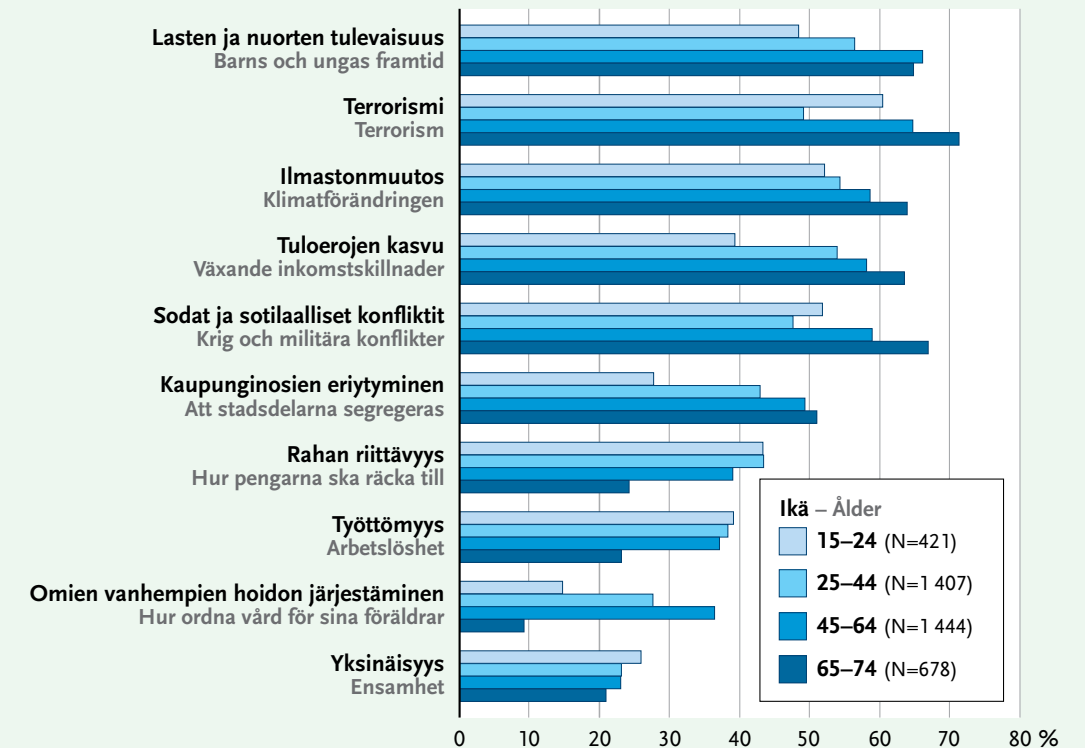
I sitt dagliga liv har de unga många sociala kontakter. Ofta har man många jämnåriga omkring sig och man behärskar den sociala median, men ändå kan unga uppleva emotionell ensamhet.

Att ibland känna sig ensam är mycket vanligt bland de unga.

Eftersom ensamhet bland de unga har ökat kan man fråga sig vad det beror på. Handlar det om en kulturell förändring? Kanske ensamhet inte längre är ett så känsligt ämne som för till exempel tio år sedan. Som tema har ensamheten fått mycket publicitet, så det kan vara lättare idag än förr att vidkännas problemet.

KUVIO 2. Huolen aiheet iän mukaan, huolestuttaa paljon tai melko paljon, %

FIGUR 2. Andel personer i olika åldrar som oroar sig mycket eller ganska mycket, %

Vuoden 2015 tutkimukseen saatiin vieraskielisten vastauksia seuraavasti: venäjä 177, viro 87 ja englanti 82. Englanniksi vastanneissa oli monesta maasta lähtöisin olevia. Heidän äidinkieliinään olivat muun muassa kiina, tamil, afrikaans, vietnam, ranska, portugali, lingala, bengali, puola, hollanti, bulgari ja paštu.

Maahanmuuttajataustaisten helsinkiläisten huolenaiheet ovat selvästi erilaiset kuin muiden helsinkiläisten. Maahanmuuttajataustaisilla on huomattavan paljon huolta niin lähiomaisista kotimaissaan (lähtömaassa) sotien ja terrorismin keskellä kuin omasta ja lastensa tulevaisuudesta ja pärjäämisestä Suomessa.

Miten vastaajien koulutustausta näkyy huolen aiheissa? Kysytyistä asioista yksinäisyys, omien vanhempien hoidon järjestäminen, kaupunginosien eriytyminen ja ilmastonmuutos olivat sellaisia, joissa vastaajien koulutustaustalla ei ollut vaikutusta huolestuneisuuden määrään. Mitä korkeampi koulutus, sitä vähemmän oltiin huolestuneista rahan riittävyydestä, työttömyydestä tai lasten ja nuorten tulevaisuudesta. Koulutustaso korreloi siis yhä tulo-tason kanssa. Koulutus vähensi systemaattisesti myös huolta sodista ja terrorismista. ■

VESA KESKINEN on Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkija.

Vid årgång 2015 av Trygghetsenkäten fick vi in svar av personer med främmande modersmål enligt följande: ryska 177, estniska 87 och engelska 82. De som svarat på engelska var från många olika länder, och deras modersmål var bl.a. kinesiska, tamiliska, afrikaans, vietnamesiska, franska, portugisiska, lingala, bengali, polska, holländska, bulgariska och paštu.

Bland helsingforsbor med utländsk bakgrund är orosmomenten klart annorlunda än bland övriga helsingforsbor. De med invandrarbakgrund oroar sig anmärkningsvärt mycket såväl för sina närstående mitt bland krig och terrorism i det gamla hemlandet som för sin egen och barnens framtid och framgång i Finland.

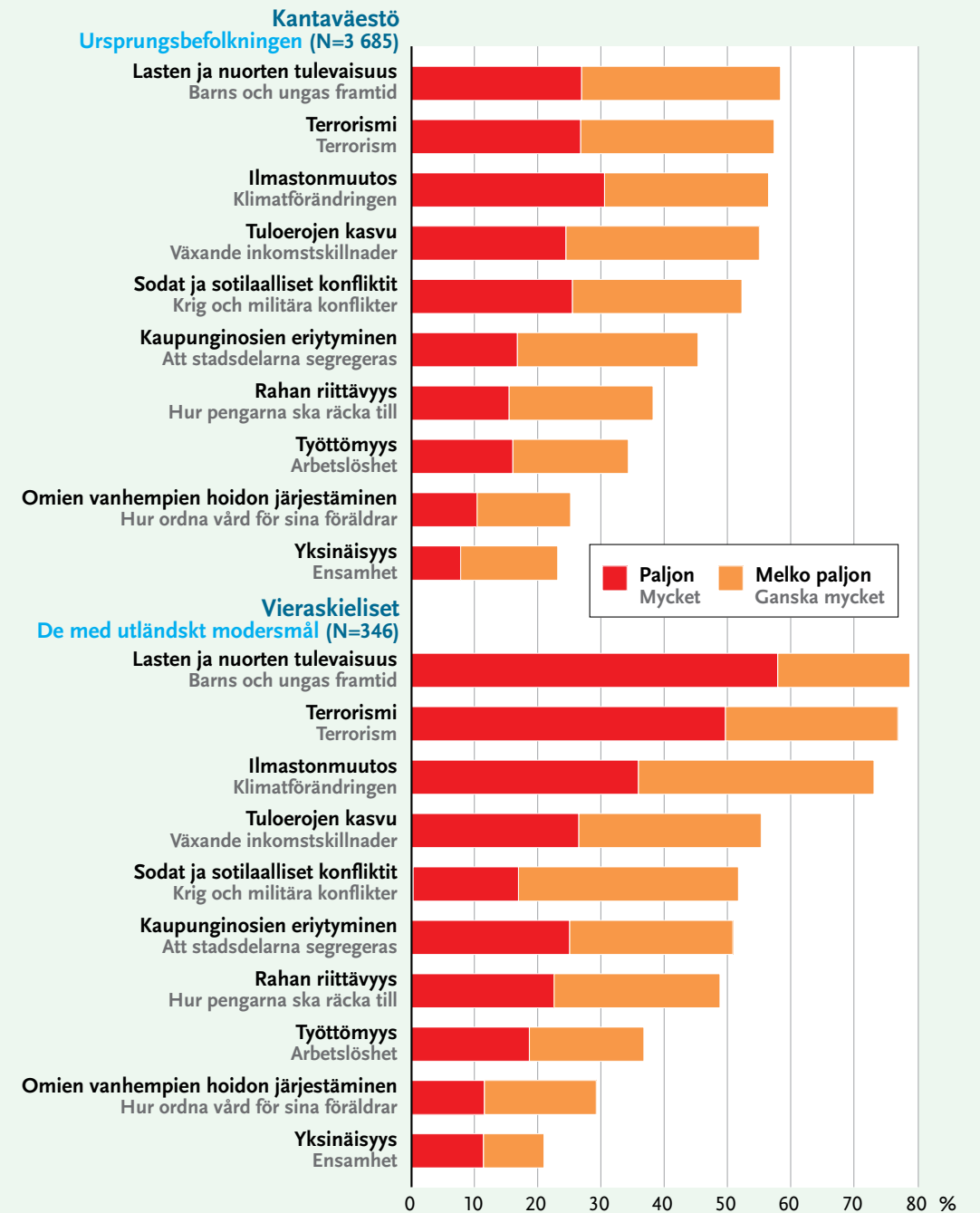
Hur återspeglar sig svararnas utbildningsbakgrund på det de oroar sig för? Svararnas utbildningsnivå påverkade inte andelen oroliga då det gällde ensamhet, ordnande av omsorg för föräldrarna, differentiering mellan stadsdelar eller klimatförändringen. Men då det gällde hur pengarna skulle räcka, arbetslöshet eller de ungas framtid var oron desto mindre ju högre utbildning man hade. Utbildningsnivån korrelerar alltså fortfarande med inkomstnivån. Utbildningen minskade också systematiskt oron för krig och terrorism. ■

VESA KESKINEN är forskare vid Helsingfors stads faktacentral.

KUVIO 3. Suomen- ja ruotsinkielisten sekä vieraskielisten huolen aiheet Helsingissä 2015, %

FIGUR 3. Orsaker till oro bland finsk/svenskspråkiga samt personer med främmande modersmål i Helsingfors 2015

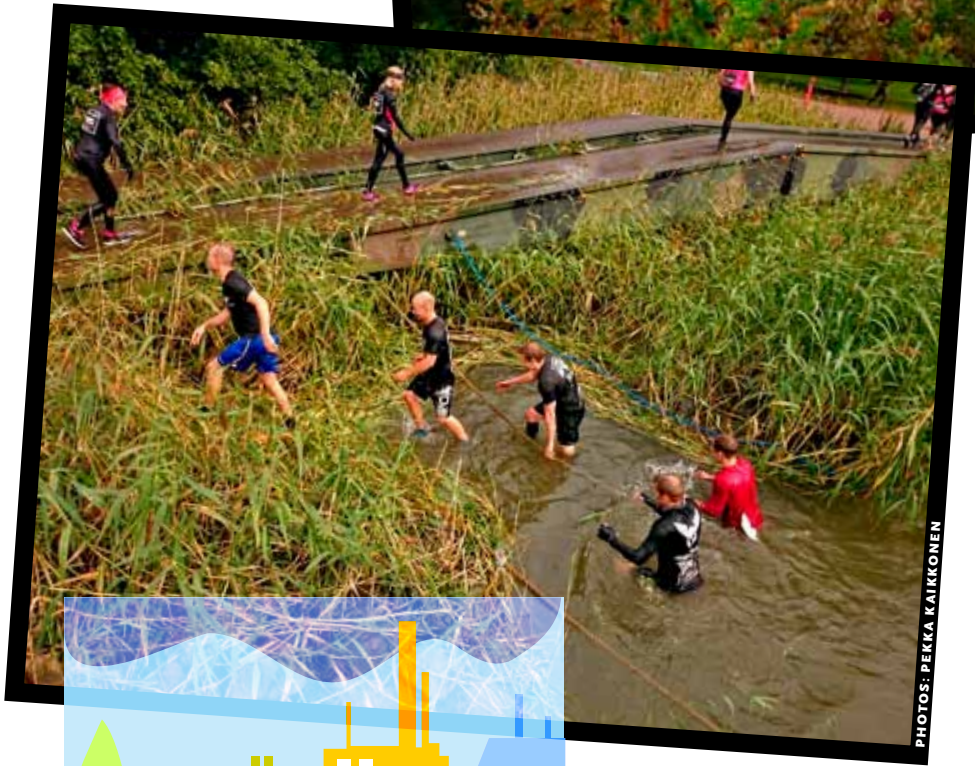
Summary in English

COMPARATIVE URBAN RESEARCH can provide cities with valuable insights into the present and future, but the challenge is that all changes and trends need to be identified early enough and interpreted correctly, states **ASTA MANNINEN**. She presents a review of recent international comparative studies and analyses how Helsinki compares with regard to its counterparts in Europe and further afield. The article focuses on three domains of study: population, economic development, and liveability and well-being. Helsinki is among the majority of European capital cities with a growing population. The Helsinki Region is also one of the wealthiest European regions but has suffered from a sluggish economy during the recession of the past few years. Together with the other Nordic capitals, Helsinki is a relatively expensive city to live, especially as concerns the cost of housing. Nonetheless, Helsinki continues to rank very high in several studies describing the quality of life in cities, based either on an external perspective or residents' perceptions.

The number of young people with no fixed abode has doubled among the 15- to 24-year-olds in Helsinki between 2005–2014 and grown by 70 percent in the 25–29-year-olds. **JEREMIAS KORTELAINE**n argues in his article that while this may seem dramatic, the number of youth who register as 'without fixed abode' is considerably lower than the number of those who have actually experienced homelessness. To form an accurate picture of the extent of the problem of youth homelessness, the study of several statistical and research sources is necessary. The political measures needed to address the problem must take into account the nature of the Helsinki housing market and the efficiency of the services available to young people.

Previous studies have shown that immigrants are much less likely to be homeowners in Finland and the Helsinki Metropolitan Area than those who are native-born. **TIMO M. KAUPPINEN** and **KATJA VILKAMA** have studied rates of entry to homeownership among immigrants who have moved to the capital's metropolitan area in 1991–2005 as well as the determinants of immigrants' entry to homeownership. The time it takes for immigrants to become homeowners is longer than in the native population. This gap is largely explained by immigrants' lesser economic resources; with immigrants, however, the income level has a weaker effect on the probability of entering homeownership than among natives.

PHOTOS: PEKKA KAIKKONEN

PEKKA MUSTONEN and **TARU LINDBLOM**'s article discusses the increase of families living in the city centre and adjoining areas, witnessed in Helsinki during the past decade. Drawing on extensive survey data on urban lifestyles, the authors point out that neighbourhood satisfaction is slightly higher among families living within the tram network of Helsinki (inner city and some 'first-ring' suburbs) than elsewhere. According to the authors, more research is needed to understand the causes behind the rising popularity of city living among families with children, especially regarding residential preferences.

ILKKA SUSILUOTO's article reviews the economic development of Finland's largest urban regions since 2000. The period 2000–2007 saw a considerable growth of production in the leading Finnish city regions. In 2009, the Helsinki region experienced a 6 percent drop in GDP due to the recession following the global finance crisis. In the subsequent years, economy has been stagnant and none of the regions have returned to the pre-crisis level of production. Disposable income in the Helsinki region is still much higher than in the other Finnish city regions, but it has decreased throughout the 2000s–2010s.

The indicators used by Finnish municipalities to monitor their economy paint an overly optimistic picture of reality, argues **HEIKKI HELIN**. Helin has studied the accounts statements of 11 major Finnish cities in 1997–2014. The cities have reported a surplus amounting to €7.1 billion (of which €4.5bn in Helsinki) during this period. According to Helin, the surplus has more to do with squaring the books and is largely explained by various organisational arrangements such as incorporation of public utilities. The level of debt incurred by the cities has not ceased to grow in the 2000s. More accurate methods to measure and compare the municipalities' borrowings and other liabilities should be developed, Helin argues.

The City of Helsinki conducts studies investigating residents' perceptions of security every three years. One of the survey questions focuses on causes of anxiety, which the respondents are asked to rank. **VESA KESKINEN** notes in his article that the issue most often cited by the respondents in the most recent study was 'the future of children and youth'. Terrorism and climate change were also in the top three. Among respondents of foreign origin, terrorism and armed conflicts were the biggest causes of anxiety. ■

ASUINALUEET

NUORET

KAUPUNKIHISTORIA

VÄESTÖ

HYVINVOINTI

KUNTATALOUS

KOULUTUS

OSALISTUMINEN

MAAHANMUUTTO

KAUPUNKIKULTTUURI

Uusi verkkolehti tarjoilee tuoretta kaupunkitietoa ja tutkijoiden blogeja

ALUETALOUS

IKÄÄNTYNEET

Kvartti on avautunut uudella verkkosivustolla, josta lehden tutkimusartikkelit löytyvät entistä helpommin ja ovat luettavissa kätevästi myös mobiililaitteilla. Sisältö on selailtavissa artikkelien aihepiirin, kirjoittajan ja julkaisuajan mukaan.

Verkkolehdestä löytyy myös Helsingin kaupungin tietokeskuksen blogi, joka raottaa ovea tutkijoiden työhuoneisiin ja tarjoaa monenlaisia näkökulmia Helsinkiä koskevaan tietoon ja sen tuottamiseen.

RAKENTAMINEN

ASUMINEN

DEMOKRATIA

TYÖMARKKINAT

YMPÄRISTÖ

kvartti

verkkolehti
webbtidskrift

www.kvartti.fi

Helsingin kaupunki
Tietokeskus

kvartti 1/2016

www.kvartti.fi

KVARTTI on Helsingin kaupungin tietokeskuksen julkaisema Helsinkiä ja Helsingin seutua koskevaa ajankohtaista tutkimus- ja tilastotietoa esittelevä lehti. Kvartti on suunnattu paitsi päätöksenteon tueksi Helsingin päättäjille ja suunnittelijoille, myös kaikille muille, jotka haluavat tarkemmin perehtyä kaupunki-ilmiöitä koskevaan tietoon. Lehti on alusta saakka ollut kokonaan kaksikielinen (suomi/ruotsi). Nykyisin yksi numero vuodessa on englanninkielinen. **QUARTERLY** pyrkii palvelemaan lukijoita ja yhteistyökumppaneita kansainvälisesti.

Ohjeita kirjoittajille

Aineisto lähetetään mieluiten sähköpostin liitetiedostona ja tekstit voivat olla suomen-, ruotsin- tai englanninkielisiä. Artikkelin alkuun tulee lyhyt sisältöä kuvaava ingressi. Artikkelin toivotaan painottuvan tulosten/tulkintojen esittelyyn. Otsikkojen tulee olla kertovia eivätkä johdanto, lopuksi, keskustelua -tyyppisiä. Tekstin maksimipituus on 4–5 sivua eli n. 1 700 sanaa / 15 000 merkkiä. Tekstejä kirjoitettaessa on otettava huomioon, että

- Teksti aloitetaan vasemmasta reunasta ilman sisennyksiä, tasaus ainoastaan vasempaan reunaan.
- Pakollista rivinvaihtoa käytetään vain kappaleiden lopussa. Kappaleiden väliin jätetään yksi tyhjä rivi. Tavutusta ei käytetä.
- Lähdeviitteet sijoitetaan tekstissä sulkeisiin siten, että ensiksi tulee kirjoittajan nimi, sitten lähteen julkaisuvuosi ja lopuksi mahdollinen viittauksen sivunumero (esim. Karisto & Montén 1996, 25). Alaviitteitä tulee välttää.
- Kuvioiden, taulukkojen ja karttojen numeroaineisto toimitetaan mieluiten Excel-tiedostona. Niiden otsikot kirjoitetaan tekstiin ja niitä tehtäessä tulee huomioida, että otsikot ja selitteet tulevat lopulliseen tekstiin kahdella kielellä (poikkeuksena **QUARTERLY**).
- Valokuvat ovat suotavia, niiden minimiresoluutio on 300 dpi. Tiedostomuoto on jpg tai tiff.
- Lähdeluettelo liitetään kirjoituksen loppuun otsikolla *Kirjallisuus*.

Julkaistusta artikkelista maksetaan 300 euron kirjoittajapalkkio. Kvartin aineisto- ja ilmestymispäivät ovat vuonna 2016 seuraavat:

KVARTTI	AINEISTO TOIMITUKSEEN	LEHTI ILMESTYY
1/2016	19.2.2016	huhtikuu 2016
2/2016	erikoisnumero	kesäkuu 2016
3/2016	5.8.2016	syyskuu 2016
4/2016	16.9.2016	marraskuu 2016

kvartti -lehden toimitus

Päätoimittaja Timo Cantell
puh. (09) 310 73362
etunimi.sukunimi@hel.fi

Toimittaja Teemu Vass
puh. (09) 310 64806
etunimi.sukunimi@hel.fi

Osoite: Tietokeskus, PL 5500, 00099 Helsingin kaupunki
Käyntiosoite: Ympyrätalo, Siltasaarenkatu 18–20 A, 5 krs.
Internet: www.hel.fi/tietokeskus

SISÄLLYS / INNEHÅLL

Pääkirjoitus | *Ledare:* **TIMO CANTELL**

ASTA MANNINEN

Mitä kansainväliset kaupunkivertailut kertovat Helsingistä?

Vad berättar internationella stadsjämförelser om Helsingfors?

JEREMIAS KORTELAINEN

Nuorten asunnottomuus Helsingissä

– **ilmiön laajuus ja mahdollisia ratkaisuja**

Bostadslöshet bland unga i Helsingfors

– *problemets omfattning och tänkbara lösningar*

TIMO M. KAUPPINEN & KATJA VILKAMA

**Maahanmuuttajien siirtyminen omistusasumiseen
pääkaupunkiseudulla**

Övergång till ägarboende bland invandrare i huvudstadsregionen

PEKKA MUSTONEN & TARU LINDBLOM

Kantakaupungissa asuu tyytyväisiä lapsiperheitä

I innerstaden bor det nöjda barnfamiljer

– *enkät om boendeval och nöjdhet med boendet i Helsingfors*

ILKKA SUSILUOTO

Suurten kaupuniseutujen talouskehitys 2000-luvulla

Den ekonomiska utvecklingen i de stora stadsregionerna under 2000-talet

HEIKKI HELIN

Kuntatalouden mittarit antavat liian myönteisen kuvan

Kommunekonomins mätare ger en alltför fördelaktig bild

VESA KESKINEN

Helsingiläisiä huolestuttaa lasten ja nuorten tulevaisuus

Barns och ungas framtid oroar i Helsingfors

Summary

Helsingin kaupunki
Tietokeskus